

TILLEGG 1

WAGGONER OM DEN UNDERSØKENDE DOM

For lenge siden fant jeg at den eneste måte å unngå misforståelse på i diskusjoner om Bibelen var å holde meg klar av teologiske uttrykk som ikke står i Bibelen, og derfor ikke kan forklares ved hjelp av Bibelen. En kort vurdering av dommen generelt vil vise at det ikke er noen plass for en "undersøkende" dom før Kristi gjenkomst. Du vil unnskyld meg for å sitere flere bibeltekster fullt ut, i stedet for bare å oppgi henvisningene. Jeg vil at den sannheten de inneholder skal stå så klart fram, at det vil være åpenbart hvilken fornærmelse det er mot Gud å anta at han behøver å undersøke menneskers livshistorie og karakterer for å finne ut hvorvidt han kan ta dem inn i himmelen.

"Alle hans gjerninger er kjent fra verdens begynnelse."

"Kan noen gjemme seg slik at jeg ikke ser ham? sier Herren. Fyller jeg ikke himmelen og jorden? sier Herren.

"For Guds ord er levende og virkekraftig og skarpere enn noe tveegget sverd. Det trenger igjennom til det kløver sjel og ånd, marg og ben, og dømmer hjertets tanker og planer. Ingen skapning er skjult for ham. Alt ligger nakent og bart for ham som vi skal stå til regnskap for."

"Herre, du ransaker meg og kjenner meg. Om jeg sitter eller står, så vet du det, langt bortefra merker du mine tanker. Om jeg går eller ligger, ser du det, du kjenner alle mine veier. Ja, før jeg har et ord på tungen vet du det, Herre, fullt og helt."

"Men Guds faste grunnvoll står, og den har et segl med denne innskrift: Herren kjenner sine."

"Men Jesus viste dem ingen fortrolighet, for han kjente dem alle. Han trengte ikke andres vitnesbyrd om noe menneske, for han visste selv hva som bodde i mennesket."

"Jesus visste fra begynnelsen hvem som ikke trodde, og som skulle forråde ham."

Når vi står overfor denne sannheten som så ofte er gjentatt, hvordan kan noen omtentksom bibeltroende hevde at det er nødvendig for Gud å bruke årevis på å granske livshistorier for å finne ut hvem som er hans sanne etterfølgere, og som ikke er det? *Vi forventes å forkynne som en fundamental trosartikkel at det har tatt Gud, med engleskarens hjelp, nesten syttito år å gå gjennom livshistoriene (mange ganger lengre tid enn det man tenkte var nødvendig), uten at arbeidet er ferdig. Dette bringer Gud ned på menneskenes nivå.*

Men skal det ikke være en dom? Selvfølgelig, for Bibelen lærer at "når Menneskesønnen kommer i sin herlighet, og alle englene med ham," da skal han sitte på sin trone i herlighet, og de døde, de små og store av alle folkeslag, skal stå for ham for å dømmes, men det sies ikke noe sted om noen dom før Kristi komme.

Hensikten med dommen er ikke at Gud skal lære alt om menneskene, men at menneskene skal lære sannheten om Gud. De vil ikke lære det gjennom forkynnelsen av hans ord, så de må se dette selv, akkurat som det er med alle ting, slik at hvert kne, selv Satans skal motvillig bøye seg, og enhver tunge bekjenne for Gud at Jesus Kristus er vår Herre. Enhver som blir avskåret må erkjenne at hans straff er juridisk korrekt, og selv de rettferdige, som har stolt på Gud og trodd på hans godhet og rettferdighet uten å forstå alle ting, må ha tingene fremstilt så klart at det ikke vil være noen mulighet for at tvil noen gang skal oppstå.

Syvendedags-adventistenes lære om helligdommen, med dens "undersøkende dom" som skal skje før syndene er utslettet, er i virkeligheten en fornektelse av forsoningen. Det er sant at mye er gjort ut av "den antitypiske soningsdagen" som begynte i 1844, men selve dette forminsker, om ikke tilintetgjør verdien av Kristi blod, fordi det forkynner at mennesket kan motta blodet – livet – uten å motta forsoningen.

La meg med det samme peke på en inkonsekvens hos dem som insisterer på at alt må passe til "det jordiske forbildet." I dette forbildet var soningsdagen ganske enkelt én dag av 360 dager – den siste dagen i året. Ifølge adventistenes forkynnelsen var Kristus i den første avdeling i den himmelske helligdom fra sin himmelfart inntil 1844, eller 1810 år. Denne tiden skulle tilsvare den årlige tjeneste i tabernaklet som førte til soningsdagen. De 1810 år tilsvarte de 359 dager i den jordiske tjenesten. Nå forholder 359 dager seg til en dag som 1810 år til fem år og femten dager. Hvis derfor det jordiske forbildet skulle følges nøyaktig, skulle "den antitypiske soningsdagen" ha endt på et eller annet tidspunkt i 1849. Hvorfor skal man insistere på at "det jordiske bildet" skal følges så strengt i enhver henseende, mens man ser bort fra det viktige tidsaspektet?

Men når vi kommer til den virkelig alvorlige anklagen, har jeg sagt at læren som sier at soning for synd ble utsatt inntil 1844, og at ingen synder var utslettet inntil da, og de levendes synder ennå ikke var utslettet, forminsker, og til og med ødelegger verdien av Kristi blod. Den skaper en forskjell mellom ting som ikke er forskjellige, og forkynner at blodet – livet – Kristi liv som er mottatt av en person utvirker bare en del av sin kraft når den blir mottatt – at det er delt i sin virkning. Syvendedags-adventistene tror på syndenes forlatelse. I det minste blir det forkynt i kirken, og blir trodd av mange. Men tilgivelse oppnås bare ved at man bevisst tar i mot Kristi liv, som ble gitt fritt på korset til alle mennesker. "Vi er rettferdiggjort (regnet som rettferdige) uforskyldt ved hans nåde, ved forløsningen i Kristus Jesus." Denne tilgivelsen er forlikelse med Gud, og Kristus har forsonet oss i sitt kjødelige legeme ved døden. Kol.1,21-22. Å være rettferdiggjort ved hans blod er det samme som å bli forsonet ved hans død (Rom.5,9-10), og dette er forsoningen. "Ved Kristus har vi nå fått forlikelse." Jeg vet at det gjøres forsøk på å unngå denne sannheten ved å bruke ordet "forlikelse" som står i marginen i den engelske Bibelen, men faktum er at forlikelse og forsoning er identiske. Forlikelse innebærer et tidligere fiendskap. I tilfelle fiendskapet var helt og holdent på vår side, var vi fiender av Gud som er synderes venn. Det er vi som er blitt forlikt med Gud ved at fiendskapet som var i oss, ble ødelagt. En gang hatet vi hans vei og vilje, men nå elsker vi ham og adlyder ham, og er ett med ham. Vi har mottatt forsoning, nemlig Guds liv i Kristus.

Og dette er utslettelse av syndene. Hvordan kan det være annerledes, når fiendskapet

er ødelagt, "drept," og fiendskapet er syndens legeme? "Det er blodet som skaper forsoning for sjelen," og dette blodet – livet – er ikke delt. Jeg er sikker på at du vil synge med likeså mye begeistring som da vi sang sammen for 28 år siden:

"Amazing Grace!" 'til heaven below
To feel the blood applied;"

og jeg håper at selv adventistforsamlinger av og til synger fra de gamle sangbøkene:

"My sin, O the bliss of the glorious thought!
My sin, not in part, but the whole,
Is nailed to His cross, and I bear it no more;

Praise the Lord, praise the Lord, O my soul! "
"Christ has for sin atonement made;
What a wonderful Saviour!
I am redeemed, the price is paid;
What a wonderful Saviour!"

Jeg vet at lovsanger ikke er grunnlag for læresetninger, men den glede jeg har ved å synge disse linjene kommer av at de er bibelske. "Vi har fått del i forsoningen." Vi våger ikke å tre inn i Guds nærhet som lovbrøtere mens vi vet at anklagen for våre synder er rettet mot oss, men vi kan frimodig tre fram for Nådens Trone når vi har denne nådige innbydelsen: "Jeg har utslettet dine overtredelser som en tykk sky, dine synder som en tåke, vend om til meg for jeg har gjenløst deg."

Jeg tror ikke det er noen uenighet om det faktum at utslettelsen av syndene er det samme som forsoningen. Det jeg har innvending mot er kirkens lære at dette bare er en transaksjon i en bok. Den gjør ikke forsoningen til en personlig sak overhodet, men noe som kan foregå utenfor og ikke på minste vis påvirke den personen det gjelder. Det er som å fjerne ekstremt varmt eller kaldt vær ved å knuse termometret. Hva betyr det for et menneske hva som står i synderegistret, når han selv har fått dem fjernet "så langt som øst er fra vest"? En syk mann blir brakt til hospitalet og behandlet. Når han kommer, blir hans tilstand notert, og hver dag på sykehuset føres det en nøyaktig beskrivelse av hans tilstand. Hver temperaturøkning blir notert, samt et hvert uheldig symptom. Etter en tid blir han utskrevet fordi han er blitt helbredet. Rapporten om hans sykehistorie finnes fremdeles i hospitalets arkiv, men mannen vet ikke noe om det, og det volder ham ingen bekymring. Han er befridd fra sykdommen, og det er alt som opptar ham. Likeså lite kan den som er tilgitt og rensset fra sin synd være opptatt eller bli påvirket av sine tidligere synder. Når jeg sier dette, betyr det ikke at menneskenes synderegister vil bli stående for evig. Det jeg mener er at utslettelsen av syndene er en livsviktig sak for synderen selv, og ikke bare bokholderi.

Jeg har ofte gått inn i en romersk-katolsk kirke under feiringen av messen, og det så ut for meg som om det var et nøyaktig bilde av adventistenes forestilling om Kristi gjerning som prest. Folket bøyd seg alle ned i kirken, og presten sto ved alteret i god avstand fra dem, og med ryggen mot dem, og han gikk igjennom formaliteter og uttalte ord som de ikke forsto noe av. Prestens mumling hadde ingen slags forbindelse med folket som

han formodentlig gjorde tjeneste for.

Nettopp slik skaper vårt samfunns lære om Kristi gjerning et skille fra folket – slik at forsoningen består av former og ikke fakta. Jeg tror du vil være enig med meg i at de følgende linjene av Van Dyke er bibelske:

”Om Kristus ble født i Betlehem tusen ganger,
og ikke i ditt hjerte, forgyves er din anger.
Til Golgata du ser, men uten nytte
om han ikke bor i ditt hjertes hytte.”

*”Though Christ a thousand times in Bethlehem be born,
And not within thy heart, thy soul shall dwell forlorn.
The cross on Golgotha thou lookest to in vain,
Unless within thyself it be set up again.”*

(Gjendiktet ufullkomment av oversetteren)

Den idé at menneskets frelse in noen som helst grad avhenger av dets tro på et eller annet dogme, eller det at hvorvidt Kristus i et visst antall år skulle stå på den ene eller den andre siden av en skillevegg, ville vært barnslig om ikke saken var så alvorlig. Vil det aldri komme noe som kan frigjøre menigheten fra trelldommen med å overholde ”dager, måneder, tider og år”? Vil man for alltid forkrøple og kvele det herlige budskapet fra det evige evangeliet med endeløse detaljer om seremonivesenet? Må hele det levittiske systemet bli overført til himmelen inntil tidens ende og må det stadig blir prekt at Gud til og med ser på sine etterfølgere som fanger løslatt på prøve?

Hva mener jeg med dette? Jeg tenker da på læren som sier at uansett hvor ydmykt og angrende man bekjenner sine synder for Gud, uansett hvor helhjertet man tar imot Kristus som sitt sonoffer og sin Frelser, så er hans synder tilgitt bare på betingelser. De kan bli brukt mot ham for å se hvordan han vil ”holde ut.” Hva er dette hvis det ikke er å bli løslatt på prøve? I beste fall er det en utsatt straff. Du tilgir ikke dine egne barn på den måten. Ingen virkelig mann tilgir en som har fornærmet ham på den måten, men han gjør det helhjertet, fordi han lar det vonde som har skjedd være som om det ikke var skjedd. Hvorfor må kristne beskyldte Gud for å gjøre det som er ukristelig for dem selv? Hvorfor ikke slå seg til ro med den lære at dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig og tilgir oss syndene, og rensar oss fra all urettferdighet? Og at ”så langt som øst er fra vest, så langt bort har han fjernet våre overtredelser fra oss”?

Hele teorien om en utsatt utslettelse av synden ser ut til å være basert på en overfladisk lesning av Ap.Gj.3,19. Dere vet naturligvis at den rette måten å lese dette på er slik: ”Så fatt da et annet sinn og vend om, for at deres synder må bli utslettet, så husvalelsens tider kan komme fra Herrens åsyn.” (1930-overs.) ”Gjør derfor bot og vend om, så skal deres synder bli strøket ut. Da skal Herren gi tider med lindring, og han skal sende den Messias som er bestemt for dere, Jesus.” (1978-overs. v.19-20) Det finnes ingen antydning til at utslettelsen av syndene skal utsettes på ubestemt tid etter anger og omvendelse, for noe slikt er umulig. Kristi blod rensar fra all synd når vi omvender oss, og da har vi samfunn med Faderen og Sønnen. Vi er ett med dem. Hvor er syndene

etter at vi er blitt rensset fra dem? Hvor var spedalskheden etter at Kristus rørte ved den spedalske og rensset ham? Hvor var feberen til Peter's svigermor etter at Jesus hadde tatt henne i hånden og etterlatt henne frisk? Hvor ble det av den, og hvor ble den holdt lagret? Hvor er smerten etter at den lindrende balsam er blitt påført? Hvor er sulten etter at man har fått næringsrik mat? Hvor er tørsten etter den forfriskende slurk? Hvor er mannens blindhet etter at han fikk øynene åpnet? Hvor er mannens lammelse etter at hans føtter og ankler fikk styrke, slik at han hoppet og sprang? Hvor er synden, etter at mennesket er blitt en ny skapning?

Her forleden plukket jeg opp et bind av "Thoughts on Daniel" (Kommentar til Daniel) og leste at Kristi verk siden 1844 "består av syndenes forlatelse for dem som blir funnet verdige til å få dem tilgitt." Jeg hopper over den læren som sier at syndenes forlatelse avhenger av en manns verdighet. Det er et så grunnleggende evangelisk spørsmål at jeg ikke behøver å tvære det ut igjen. Vi lærer i Bibelen at syndenes forlatelse er noe som enhver som tror på Jesus får. Ap.gj.10,43. Da Kristus gav Ånden til apostlene, sa han: "Dersom dere forlater noen deres synder, da er de ham forlatt." Det finnes ingen lære om en fremtidig syndsforlatelse. Syndsforlatelsen er likeså reell som helbredelsen av en sykdom, og kan ikke skje utenfor det enkelte individ.

Det innvendes at det å forkynne at Kristus gjorde soning for syndene på korset er å spre en lære om løsaktighet, en forlatelse for synder som ennå ikke er begått. Denne innvendingen holder ikke, for så langt jeg kjenner til det, er det ikke i mot Skriftens lære. Kristus sonet for syndene på korset, for, som jeg har fremholdt, er korset en alltid nærværende realitet. Hvordan kunne ellers Paulus si: "Jeg er korsfestet med Kristus"? Eller hvordan kunne han irettesette galaterne for deres feiltagelse, "dere som har fått den korsfestede Kristus malt for øynende deres"? Oppfordrer ikke syvendedags-adventistene syndere til å "komme til korset"? Hvor ellers, enn til korset kan båndene løses og byrden fjernes?

Vel, jeg kunne likeså godt stoppe her, selv om fristelsen er sterk til å fortsette med mange spørsmål i tilknytning til dette. Alt jeg ønsket var å la dere vite hvor jeg står, og hvorfor. Jeg kunne ikke ha noe annet standpunkt og samtidig tro evangeliet. Likevel vet jeg at dere tror evangeliet og samtidig hevder i det minste kirkens offisielle lære om helligdommen. Jeg vet at dere har det svært travelt, men jeg ønsker at dere, i betraktning av menighetens første tid, forteller meg hvor jeg tar feil.

Hvordan skulle jeg ærlig og redelig kunne fortsette som predikant og lærer i menigheten så lenge som jeg har gjort, hvis jeg følte at mitt syn ville utelukke meg fra tjenesten nå?

En ting er at mine synspunkter ikke var så skarpt definert før som de er nå, fordi det har vært en gradvis vekst. Videre er linjene trukket klarere opp nå enn de var den gang. Dere vet at noen er blitt løst fra forkynnergjerningen fordi de har avveket i en så usikker sak som Daniel 11. Hva skal da bli skjebnen til en predikant som tilkjenner sin uenighet i kirkens lære om "helligdomsspørsmålet," som anses for å være selve hjørnesteinen? For øvrig var jeg aldri stridslysten, og som jeg alltid har hevdet, og hevder fremdeles, det jeg anså for å være de viktigste sannhetene i budskapet, slo jeg meg til ro med å forkynne, og jeg tidde med det som jeg ikke anså for å være bibelsk.

Jeg ble naturligvis anklaget for "ikke å forkynne budskapet," men det ble tolerert overfor en som allerede hadde vært lenge i tjenesten, om det ikke ville ha blitt det overfor en som var nykommer, eller overfor en som var i ferd med å komme tilbake etter et lengre fravær. Dere vet dette at til tross for min holdning som ikke er stridig, har jeg oppholdt meg i hett vann en god del av tiden.

E.G.Waggoner, "Confession of Faith," s. 22-29.

TILLEGG 2

PROBLEMET MED DAN.8,14 OG DENS INNHOLD

av Desmond Ford

En kritikk av vår nøkkeldoktrine om helligdommen er i stadig økende grad blitt utfordret – d.v.s. at vår fortolkning av Dan.8,14 om den undersøkende dom av de hellige fullstendig ser bort fra sammenhengen. Saken blir vanligvis lagt fram slik: I det åttende kapittel hos Daniel fremstilles en ugudelig makt som skjender helligdommen, og spørsmålet som stilles i den forbindelse er om hvor lenge denne ondskapen skal vinne fram. Svaret i vers 14 kan derfor ikke gjelde noe annet tema overhodet enn dette: Når skal Guds bekjennende folk få sine saker undersøkt ved en himmelsk rett? Våre kritikere sier at dette slett ikke har noe å gjøre med sammenhengen. På den annen side må tolkningen av Daniel 8 dreie seg om de historiske hendelsene på makkabeertiden – spesielt skjendingen av templet av Antiokus Epifanes, og dets renselse av de lojale jøder. Dette gir en opplagt mening og er i full harmoni med resten av sammenhengen i teksten.

Som svar på kritikken vil vi først påpeke at tolkningen av Dan.8,14 bygger på en større sammenheng enn dette kapitlet alene. Et nærmere studium av hele Daniels bok åpenbarer at 8,11-14 er klimaks i et større profetisk tema. Selve de første versene i Daniel viser Babylons angrep på helligdommen. I det 5. kapitlet blir karene i helligdommen igjen vanhelliget av den onde babylonske kongen. I det 7. kapitlet blir loven som finnes i helligdommens hjerte "forandret" av en makt som i Det nye testamente får merkelappen Babylon. Daniels bønn i det 9. kapittel går ut på at "Gud vil la sitt åsyn lyse over sin ødelagte helligdom," og de avsluttende versene i kapitlet presenterer den messianske profetien som dateres fra gjenreisningen av helligdommen i Jerusalem, og som varer inntil tjenesten i den himmelske helligdom innledes, og Presten stiger opp til himmelen. Det tiende kapittel i Daniel beskriver konflikten mellom Guds engler og de onde makter som lykkes i å påvirke de persiske herskerne til å forhindre gjenreisningen av helligdommen slik det var profetert i Dan.9. I Dan.11,31 peker profeten igjen på Antikrists verk i å "vanhellige helligdommens faste borg," og det er en lignende referanse i Dan.12,11. Når vi tar disse viktige tekstene i Daniel i betraktning, er det klart at temaet i det 8. kapitlet er versene 11-14 det hele boken dreier seg om. De som motsier at Dan.8,11-14 finner sin komplette oppfyllelse i den historiske hendelsen med Antiokus Epifanes sier at man setter seg selv på linje med de modernistene som reduserer Daniel til en forfalsker fra det andre århundret f.Kr. På denne måten bestrider man Kristi egen anerkjennelse av profeten, og Frelserens egen

tolkning av Dan.8,11-14 som på hans tid lå i fremtiden. Se Matt.24,15.

I betraktning av de gjentatte referansene til helligdommen gjennom boken, vil vi konkludere at Dan.8 er klimaks i den symbolske fremstillingen av profetens hovedtema – den store konflikt mellom godt og ondt, slik det blir illustrert ved konflikten mellom Babylon og jødernes helligdom og dens hær på Det gamle testamentes tid, og det åndelige Babylon (Rom) og den kristne kirke i denne tidsepoken.

La oss nå se på hva nærværende forfatter tror er kjernen i denne saken. DET NYE TESTAMENTE I ÅP.12, 13 OG 14 FORTOLKER DAN.8 FOR OSS. Legg merke til det følgende:

DANIEL 8

ÅP.12, 13 og 14

Og det vokste like opp til himmelens hær og kastet noen av hæren – av stjernene – til jorden og trådte dem ned. Vers 10.

..og dens stjert drog tredjedelen av himmelens stjerner med seg og kastet dem på jorden. 12,4.

Og...hæren ble overgitt..Vers 12

Og det ble gitt det å føre krig mot de hellige og seire over dem. 13,7.

Han skal ødelegge mektige fyrster og de helliges folk. Vers 24.

Like til hærens fyrste hevet det seg. Vers 11.

Og det åpnet sin munn til spott mot Gud. 13,6.

Hans makt skal bli stor, men ikke med hans egen kraft. Vers 24.

..dragen gav det sin kraft.. 13,2.

To tusen, tre hundre aftener og morgener, så skal helligdommen bli renset. Vers 14.

Frykt Gud og gi ham ære! For timen for hans dom er kommet. 14,7

..uten menneskehånd skal han knuses. Vers 26.

Og engelen...avhøstet vintreet og kastet frukten i Guds vredes store vinperse. 14,9 og 19.

Ingen betviler at Åp.12 og 13 har å gjøre med den store konflikt mellom Kristus og Satan, men det er ikke alltid blitt erkjent at det dreier seg om det samme i Dan.8. Dette bør man se ved at det refereres til "fystenes fyrste" i dette kapitlet på grunn av det

faktum at denne profetien, likesom med den siste i Daniel, er apokalyptisk i sin form, og derfor kosmisk i sitt perspektiv. Kommentatorene har hatt det så travelt med å stirre på Antiokus Epifanes at denne nøkkelbetegnelsen "fyrstenes fyrste" ikke er blitt sett i sin rette betydning. På samme måte er det ofte blitt erkjent at Åp.12 og 13 henspiller på Dan.7 (spesielt Dan.7,25), men det man ikke har lagt merke til er at det ikke er noen spesiell omtale av tabernaklet eller helligdommen i denne siste teksten. Referansen til tabernaklet eller helligdommen i Åp.13 er basert på Dan.8, akkurat som omtalen av blasfemien i Åp.13 ikke bare har sitt utspring i Dan.7,25, men også fra Dan.8 (versene 23-25). Slike befatter Dan.8,14 så vel som Åp.13,5-6 seg med den eldgamle krigen mot Gud og ikke bare med en hendelse i det andre århundret før Kristus.

Det er interessant å merke seg at Nestle-utgaven av det greske nytestamente har en henvisning til Dan.8,10 til kommentaren i marginen til Åp.12,4 for å vise kilden til ordbruken hos Åpenbaringens forfatter.

Mange kommentatorer utenom Adventistsamfunnet har pekt på at dragen i Åp.12 i første rekke refererer seg til Satan, ved siden av at den sekundært symboliserer Rom. Vers 9 erklærer at "den store drage ble kastet ut, den gamle slange, som er djevelen og Satan, som forfører hele jorderike, den ble kastet ut, og hans engler ble kastet ut med ham." På samme måte står symbolet for Rom også som symbolet på den onde åndsmakt som gir kraft til det, når vi leser Dan.8. At Jes.14 og Esek.28 refererer til herskerne i Babylon og Tyrus når de beskriver Satan, er lenge blitt forstått av bibelgranskere, og vi bør erkjenne at det samme prinsipp finnes i det 8. kapitel hos Daniel. I den intertestamentale historie er ikke noen annen begivenhet blitt fokusert så sterkt på av profeten, utenom i en apotelesmatisk forstand. Den tolkningen som forstår at profeten bruker et symbol som både referer seg til en jordisk makt og Satan som virker gjennom den, er ikke noe nytt synspunkt, men heller et syn basert på en inspirert prosedyre som vi finner både i Det gamle og Det nye testamente.

Ytterligere støtte for dette syn finnes i et nært beslektet kapitel, Dan.10, som uten tvil beskriver den store konflikt mellom Kristus og Satan, mer enn begivenheter av nasjonal betydning. Fordi Dan.10 er en introduksjon til en profeti som forklarer nærmere den forutgående profetien i det 8. kapitel, vil en forståelse av det kaste lys over det nærværende problemet. "I dette kapitlet, som kanskje ingen andre steder i Bibelen, er sløret som skiller himmelen fra jorden trukket til side, og kampen mellom lysets og mørkets makter blir åpenbart." *SDA Bible Commentary*, bind 5, s. 860).

Hovedbetydningen i dette kapitlet, Dan.10, synes å introdusere den siste profetien som finnes i de to følgende kapitlene, og denne introduksjonen gir profeten beviser for at bevegelsene på jorden ikke var annet enn resultatet av forutgående åndelig aktivitet fra overnaturlige vesener. De samme to himmelske vesener nevnes i det 8. kapitel om det nåværende, og nevnes igjen ved slutten av denne profetien i Dan.12,5-7.

La oss spesielt merke oss Gabriels ord til Daniel i 10,12-13:

Frykt ikke, Daniel! For fra den første dag du vendte din hu til å vinne forstand og til å ydmyke deg for din Guds åsyn, er dine ord blitt hørt, og for dine ords skyld er jeg kommet. Perserrikets fyrste stod meg imot i en og tyve dager; men da kom Mikael, en av de fornemste fyrster, og hjalp meg, så jeg fikk overhånd der hos kongene av Persia.

Ordet som er oversatt "fyrste" i denne teksten er ofte brukt av Daniel i forbindelse med overnaturlige vesener (8,11, 25, 10,13, 21, og 12,1), *SDA Bible Commentary* bind 5, side 859) og navnet Mikael forekommer i Bibelen "bare i apokalyptiske tekster...der Kristus er i direkte konflikt med Satan." Dette er absolutt bemerkelsesverdig når vi husker at Dan.10-12 ikke er annet enn en ytterligere utvidelse av Dan.8, som kapittel 8 er for kapittel 7, og 7 for kapittel 2.

Vi har typiske kommentarer av fortolkere –

Pulpit Commentary om Daniel 10,13:

Mens det på det lavere plan med selve historiens nasjoner foregår ting, er det på det høyere plan at deres engler er aktørene.

Ellicott's Commentary om Daniel 10,13:

Kanskje ikke noe enkelt vers i hele Bibelen taler klarere enn dette (vers 13) om de usynlige makter som hersker og påvirker nasjonene...det er åpenbaringen som forteller oss at åndelige vesener utfører Guds hensikt i den naturlige verden (2.Mos.12,23, 2.Sam.24,16) og i den moralske verden (Luk.15,10), og slik virker de også i den politiske verden. Fra dette kapitlet lærer vi ikke bare at Israel hadde en åndelig beskytter (vers 21) i dets liv som nasjon og til å overvåke dets interesser, men også at de maktene som sto i mot Israel hadde sine fyrster, eller frelsere, som var motstandere av dem som vokter Israel. Fyrstene over de hedenske makter er djevlene, i følge 1.Kor.10,22...Flere tekster i Det nye testamente som omtaler dette spørsmålet er 1.Kor.8,5 og Kol.1,16.

Wordsworth' Commentary over Daniel 10,13:

Perserrikets fyrste er en av englene, som under Satan, herskeren over luftens makter, fyrsten over denne verdens mørke...utøver sin makt i denne lavere verden, spesielt ved å forpurre Gudsrikets utbredelse, forstyrre freden og å skade hans kirkes fremgang.

Daniel avslører her for oss (det som er mer klart fremstilt i Det nye testamente) at den onde har stor makt i denne lavere verden, og at han har onde engler som utfører hans verk i jordens riker. Satan visste godt om at hebreerne vendte tilbake til Jerusalem, og at gjenreisningen av templet i Jerusalem var nødvendige steg i retning av Kristi komme og den evangeliske tidsepoken, og at Satans rike ville bli ødelagt ved hans gjerninger og lidelse, og at det ville komme en fremtidig fullbyrdelse der alle riker i denne verden ville bli Herrens og Kristi rike. (Åp.11,15).

E.G.White: Prophets and Kings, 571-572:

Mens Satan anstrengte seg med å påvirke de høyeste maktene i Det Medo-Persiske riket til å vise uvilje mot Guds folk, arbeidet englene for de bortførte. Denne striden var hele himmelen interessert i. Gjennom profeten Daniel får vi et glimt inn i denne mektige kampen mellom kreftene i det gode og det onde. Gabriel kjempet i tre uker med mørkets makter og søkte å motvirke

innflytelsen på Kyros' sinn, og før striden var endt kom Kristus selv Gabriel til hjelp.

I forbindelse med denne uttalelsen skal vi huske at Danielsboken inneholder den type profeti som vi kjenner som apokalyptisk, som er karakteristisk for sin kosmiske kvalitet, fordi den ser de jordiske begivenheter fra det høye ståsted der den åndelige konflikten mellom Kristus og Satan foregår. (*SDA Bible Commentary*, bind 7, side 723) Disse fakta angående kapitel 10 kaster lys over den kryptiske teksten om gjerningene som ble utført av det lille horn. "Og hans makt skal bli stor, men ikke med hans egen kraft." I sine forfølgelser var Rom kun den jordiske manifestasjon av Satans vrede mot "kvinnen" og "hennes ætt." Se Åp.12,4, 13,17 og 1.Mos.3,15. Den falne erkeengelen, og ikke bare et jordisk rike, er i fokus i Dan.8,11-13, likeså visst som helligdommen i det følgende verset i første rekke dreier seg om den åndelige helligdommen i himmelen i stedet for den synlige og bokstavelige.

Like så sikkert som at Satan og hans verk er billedlig beskrevet i Dan.8, er også Kristus og hans gjenløsningsverk det. "Det daglige" betyr hans vedvarende tjeneste som de helliges yppersteprest. "Høvdingen over hæren" i vers 11 er det samme som "en salvet, en fyrste" i Dan.9, og "høvdingen over høvdingene" eller "fyrstenes fyrste" i Dan.8,25. Å anvende Daniels uttrykk på ypperstepresten Onais på "fyrstenes fyrste" er praktisk talt blasfemi. Konteksten og hentydningen til "fyrstenes fyrste" innebærer referanse til slutten på alle ting. Det eskatologiske uttrykket som brukes her knytter teksten til Dan.2,44-45, der riket beskrives som en stein som kommer, som ikke ble revet løs fra fjellet med hender. Sammenlign Dan.8,25 med Dan.2,45.

Spørsmålet om Dan.8,13 blir derfor "hvor lenge skal Satan få lov til å stå i mot Kristi verk og stride mot de hellige ved falske jordiske makter, hvor lang tid er det før Gud griper inn?" Et slikt spørsmål finner man ofte i Bibelen. Sammenlign med Dan.8,13, Salme 6,1-4, 13,1-4, 94,1-6, Sak.1,12, Hab.1,2 og Åp.6,10. I hvert tilfelle er spørsmålet "hvor lenge?" et hjertesukk etter Guds inngripen mot ondskapens fremgang, straff for overgriperne og oppreisning for de undertrykte hellige som så lenge har vært gjort til "alle tings avskum." Den endelige oppfyllelsen av slike bønner er Guds siste dom som veien er beredt for ved det evige evangelium. Begge medfører prosedyrer i den himmelske helligdom, for helligdommen i Åp.13 som blir spottet av det lille horn er helligdommen som inneholder Guds trone og hans lov.

Åp.13 sier ikke at bare helligdommen, tabernaklet, men også Guds karakter er blitt vanhelliget. Derfor blir gjenopprettelsen av helligdommen en renselse av Guds karakter fra Satans bakvaskelser, avsløringen av Satan for universet, og opphøret av hans angrep på de hellige på jorden her nede og i himmelen der oppe. Man skal huske på at ordet djevel betyr "bakvasker," og det vi finner at han gjør gjennom sitt medium slangen i begynnelsen av Den hellige skrift er identisk med hans første angrep i himmelen og alle hans aktiviteter i ettertid. For Eva ble Gud fremstilt som en streng oppsynsmann, og det har Antikrist fortsatt med gjennom historien med sine dogmer om frelse ved gjerninger, skjærsilden, helvetes ild osv. Disse har virkelig "vanæret Guds navn." Derfor må rettfærdiggjørelsen av helligdommen føre til et verk som vil åpenbare Gud som hellig og rettfærdig, og et budskap som forkynner det sanne evangelium. Ingen annen transaksjon enn dommen kan fullt ut få med alle Guds handlinger opp gjennom århundrene og gjenopprette hans handlinger og karakter overfor universet. Når Dan.7 og 8 blir satt opp parallelt blir det ennå tydeligere at Dan.8,14 peker på den samme

begivenhet som er fremstilt i versene 9 og 10 i det 7. kapitlet i Daniel. La oss merke oss rekkefølgen:

DANIEL 7

Babylon

Medo-Persia

Hellas

Rom

"Dommen ble satt, og bøkene åpnet."

DANIEL 8

- - - -

Medo-Persia

Hellas

Rom (det lille horn)

"Så skal helligdommen komme til sin rett igjen (renset)."

På samme måte som i Dan.7 og 8 blir beskrivelsen av Antikrists verk fulgt av dommen som gir de hellige oppreisning og ender med ødeleggelse av de onde, har vi proklamasjonen "Frykt Gud og gi ham ære, for *timen for hans dom er kommet*," som kommer etter kapitlene 12 og 13. Versene som følger denne uttalelsen i Åpenbaringen er identisk i sin betydning i beskrivelsen av de rettferdiges og de ondes skjebne, som følger etter Dan.7,9-10 og Dan.8,14. (Se Dan.7,22 og 26-27, 8,25, 11,45, 12,1-3 og 13, og sammenlign Åp.14,12 og 16, og 19-20). Slik blir rekkefølgen både i Daniel og Åpenbaringen identisk, Antikrists handlinger mot Guds folk og Guds sannhet, dommen med oppreisning for de hellige og det sanne evangelium, de respektive belønninger for de rettferdige og de onde.

Vi skal grundig merke oss at å anvende Dan.8,14 bare på den undersøkende dom av de hellige er å begrense betydningen av dette verset. Sett i sammenheng blir det åpenbart at dommen som her bringes for dagen er hele domsverket, både den undersøkende og den utøvende, innbefattet de helliges privilegier som meddommere under millenniet, da alle vil kunne få besvart de spørsmål som over mange lange år er nedtegnet i himmelens bøker. Dan.8 har tydelig åpenbart at de *hellige* er blitt trådt under fot så vel som helligdommen og Guds sannhet, og slik blir den rettferdiggjørelsen som omtales i vers 14 en rensing av karakteren hos de hellige, og det samme for Guds navn, og gjenopprettelsen av hans guddommelige lov. Men en fullstendig vindikasjon av Gud kan bare skje ved ødeleggelsen av de makter som får lov å drive på inntil deres sanne karakter blir åpenbar for alle skapte vesener.

I sin bok *Refelctions on the Psalms* har C.S.Lewis et kapittel som beskriver meningen med uttrykket dom slik det er brukt i Det gamle testamente, og han ord er på sin plass i forhold til vår tolkning av Dan.7,9-10 og Dan.8,14. Lewis påpeker at etter gammeltestamentlig tenkemåte er vindikasjon og dom knyttet sammen. Jødisk dom

fastslo ikke så mye hvem som var rettferdig, men som "hadde rett." Lewis sier:

Oldtidens jøder, i likhet med oss, tenker på Guds dom på samme måte som en jordisk domstol. Forskjellen er at den kristne ser for seg en kriminalsak der han selv står som tiltalt, mens jøden betrakter den som en sivil domstol der han selv er saksøkeren. Den ene håper på frifinnelse, eller benådning, mens den andre håper på oppreisning og en skikkelig erstatning. Derfor har vi uttrykkene "døm i min sak," eller "skaff meg hevn"...

Vi behøver derfor ikke å bli overrasket over at både Salmenes bok og profetene lengter etter dommen, og betrakter bekjentgjørelsen at "dommen" er kommet som gode nyheter. Hundrevis og tusenvis av mennesker som er blitt frarøvet alt de eier og som har retten fullt ut på sin side vil til slutt bli hørt. De er naturligvis ikke redd for dommen. De vet at deres sak er ubestridelig – om de bare kunne bli hørt. Når Gud kommer for å dømme, vil det til slutt skje.

I det samme kapitlet sier Lewis også:

Den hellige dommer er forsvarereren, redningsmannen. Teologer forteller meg at i Dommerens bok kunne ordet vi oversetter slik like godt hete "mestere," for selv om disse "dommere" undertiden utfører juridiske handlinger, er mange av dem mye mer opptatt med å frelse undertrykte israelitter fra filistrene og andre med våpenmakt. De ligner mer på Jack the Giant Killer enn en moderne dommer i svart kappe. (C.S.Lewis, *Reflections on the Psalms*, (London, 1958) 15-17).

Det er interessant å merke seg at Ellen G. White bruker det samme begrepet som C.S.Lewis når hun taler om dommen i *Christ's Object Lessons (Ord som lever)*.

...bønnen, "gi meg rett mot min motstander," passer ikke bare på Satan, men på de redskaper som han betjener seg av for å forvreng, og til å friste og å ødelegge Guds folk. (s. 170)

Han som bor i den himmelske helligdom, dømmer rettferdig... Enhver grusom handling og urett som begås mot Guds folk, alt de er påført av lidelse gjennom onde arbeidere, er registrert i himmelen. (s. 176)

Herren vil gripe inn for å gjenopprette sin egen ære, å frelse sitt folk og å holde i sjakk den voksende urettferdigheten... Der er en Gud i Israel som vil forsvare sin lov og gi sitt folk oppreisning.

...Menn som bekjenner seg til å være kristne nå...hengir seg til satanisk hat fordi de ikke kan kontrollere Guds folks samvittighet. Men Gud vil stille dem for dommen for dette...Ikke lang tid heretter vil de stå for all jordens dommer for å gjøre regnskap for den smerte de har påført legemene i hans arv. (s. 178)

...fra de undertrykte millioner i såkalte kristne land stiger skriket fra menneskers smerte opp til Gud. Dette ropet vil ikke stå ubesvart lenge. Gud vil rense jorden fra dens moralske forfall.

Fra kvistrom, fra hytter, fra fengsler, fra skafotter, fra fjellene og ødemarkene, fra jordens huler og havenes dyp, vil Kristus samle sine barn for å ha dem hos seg. På jorden har de vært utfattige, plaget og torturert. Millioner er gått i graven overkastet med ondskap fordi de har nektet å gi etter for Satans bedragerske krav. For menneskelige tribunaler har Guds barn blitt dømt som de verste kriminelle. Men dagen er nær da "Gud selv vil være dommer." Da skal vedtakene på jorden bli omgjort, "han skal ta vanæren bort fra sitt folk." Enhver av dem skal få hvite klær. Og "de skal kalles det hellige folk, Herrens gjenløste." (s. 179)

Uansett hva slags kors de har måttet bære, uansett hvilke tap de har måttet lide, uansett hva slags forfølgelse de har lidd, om de så har tapt sine jordiske liv, skal de få en rik belønning. "De skal se hans ansikt, og hans navn skal være på deres panner." (s. 180)

En slik forståelse av dommen som det er henvist til i Dan.7,9-10 og 8,14 er i full harmoni med det temaet som så ofte er understreket i boken, nemlig innvarslingen av Guds rike med den påfølgende ødeleggelse av de ugudelige og belønning for de hellige. Gud skal gis oppreisning, og det skal også hans folk. Det må aldri bli glemt at det hebraiske ordet som er oversatt "renset" eller "kommet til sin rett igjen" er juridisk i sin natur, d.v.s., det har en juridisk tilknytning. Universet skal renses fra all synd, og Satan og hans anklager skal tilbakevises for alltid. I Dan.7 leser vi derfor, umiddelbart etter at Antikrist og hans ødeleggelsesverk er beskrevet, løftet at "retten skal bli satt, og herredømmet skal fratras ham, så han blir ødelagt og tilintetgjort for all tid. Og riket og herredømmet og makten over rikene under hele himmelen skal gis til det folk som er den Høyestes hellige, dets rike skal være et evig rike, og alle makter skal tjene og lyde det." Etter beskrivelsen av Antikrists ødeleggende verk, peker Dan.8 på rettferdiggjørelsen av helligdommen som Guds ultimate motangrep på det onde. Og i Dan.11 er den samme onde makt beskrevet i vers 31 der den vanhelliger helligdommen, den faste borg og forfølger de hellige og opphøyer seg selv over gudenes Gud. Men så forsikres det at denne tingenes tilstand vil fortsette "inntil vreden er til ende" (11,36). Denne vreden, som er Guds vrede åpenbares i versene 11,45 og 12,1, der Antikrist kommer til sin ende umiddelbart før de hellige står opp til sin evige lønn.

Slik har vi dommen flere ganger i Daniel – Gud som redder og gir oppreisning til sitt folk mens han lar ødeleggelse komme over de ugudelige, hvis sataniske gjerninger er blitt åpenbart for alle. Den endelige dommen medfører ikke bare en eskatologisk rettferdiggjørelse for de hellige, men også en erkjennelse fra enhver fortapt sjel foran universet av at straffen er rettferdig. I Jes.45,23 leser vi: "Ved meg selv har jeg sverget, et sannhetsord er utgått av min munn, et ord som ikke skal vende tilbake: For meg skal hvert kne bøye seg, meg skal hver tunge sverge troskap." Dette vil være den passende slutt på den store konflikt mellom godt og ondt, mellom Kristus og Satan.

Det er derfor ingen tilfeldig tolkning som har ledet syvendedags-adventistene til å knytte Dan.8,14 opp til den høytidelige jødiske seremonien som var et forbilde på den

fullstendige utryddelsen av synden og renselsen av universet fra enhver flekk av ondskap. Likeså sikkert at fremstillingene av Kristus og Satan i Dan.8 er rett forstått, så finnes begge avbildet i soningsdagen – ved at det kastes lodd, ”et for Herren, og et for Asasel” (3.Mos.16)

Andre utenom syvendedags-adventistene har i de avsluttende begivenheter på soningsdagen sett bildet på den dagen da hele universet vil se at Satan alene er ansvarlig for fenomenet synd. På side 85 i *The New Standard Bible Dictionary* leser vi at hovedhensikten med soningsdagen var at den ble brukt til å vise at synden tilhører en makt eller et prinsipp som er fiendtlig til Jahveh, og dens fullstendige ødeleggelse må medføre at den blir sendt tilbake til sin opprinnelige kilde.” Likedan leser vi i *Eadies Bible Cyclopedia*, side 577:

...syndene i den troende verden blir tatt fra dem og vellet tilbake på Satan, den opprinnelige kilden og opphavsmann. Selv om straffen er blitt ettergitt de troende, blir den det ikke for ham som påførte dem frafall og ruin. De fristede har fått oppreisning, men hele straffen vil fullt synlig falle på erkefristeren.

Åp.20, som beskriver slutten på den store konflikt, henspiller også på soningsdagen med sitt bilde av Satan som blir lagt i lenker i ødemarken i denne forlatte jord. Jorden som er blitt en ørken blir hans ”grav” i tusen år. Kommentarer som *Expositors Greek Testament* har pekt på dette som motbildet til Asasel-bukken i 3.Mos.16 (bd. 5, s.471.) Likedan er beskrivelsen av dommen i Dan.7,9-10 og 8,14 referert til i versene 4, 11 og 12 i Åp.20. Det er fordi dommen vil stadfeste Guds rettferdighet, og bevise at skylden for synden tilhører den store Asasel som vi finner i slutten av Bibelen, noe som vi flere ganger finner tilskrevet rettferdighetens og hellighetens Gud se Åp.15,3, 16,5 og 19,2). Dan.8,14 peker på denne vindikasjonen for Skaperen og de som har stilt seg på hans side.

Når Dan.8,11-14 blir forstått rett, har den forgreninger som strekker seg fra 1.Mos. til Åpenbaringen. Den utvider profetien i 1.Mos.3,15, med dens forutsigelse av den langvarige konflikten som har vært utholdt mellom Kristus og Satan og deres etterfølgere, og peker på de avsluttende begivenheter i den store konflikten som er avbildet i Åp.11-22. En slik tolkning vil ikke passe for dem som resonnerer ut fra naturalismens premisser og klynger seg til kun en menneskelig bibel som er blitt dissekert av vantro kritikere, men forståelsen vi gi seg selv for alle som tror på Kristi vitner at Bibelen tvers igjennom vitner om ham og hans frelsesgjerning for de hellige (Joh.5,39).

N.B. Denne artikkelen ble skrevet omkring 1962, og studert av komiteen for drøftelse av problemene i Daniel. Det samme gjelder mine artikler om år-dagsprinsippet, Dan.9 og Dan.10-12.

TILLEGG 3

DEN BROKETE HISTORIEN OM UTTRYKKET ”INNENFOR FORHENGET”

A. En kort historie om adventistenes tolkning.

En nylig forfatter har beskrevet Lukas og Apostlenes gjerninger som "et stormsenter i nytestamentlig teologi." Hebreerbrevet kan godt utgjøre liktalen over adventistenes tolkning av Det nye testamente. Uttrykket "innenfor forhenget," gjemt bort i dette brevet i kap. 6, v.19, har fått en beryktet oppmerksomhet i adventhistorien tilsynelatende hinsides tekstens viktighet i seg selv.

Så tidlig som 1846, da O.R.L.Crosier utgav sin artikkel om helligdommen,² fikk man problemer med denne teksten. Hebr.6,19,f. "antas å bevise at Kristus gikk inn i Det aller helligste ved sin himmelfart, fordi Paulus sa at han gikk inn gjennom forhenget," hevder Crosier.³ Crosier løser dette ved å påpeke at tabernaklet hadde to forheng, og det ene som skilte Det hellige fra Det aller helligste er spesielt betegnet som "det andre forhenget" (Hebr.9,3). Med tvilsom logikk konkluderer han at forhenget i "det 6. kapitlet som er det første det tales om, må være det *første* forhenget som hang foran Det hellige."⁴

I 1877 var det ingen ringere enn Uriah Smith som rettet oppmerksomheten mot denne uttalelsen.⁵ Smith kjører fram noen argumenter som bare fortjener å bli kalt tåpelige. Han påstår for eksempel at siden Det hellige var dobbelt så stort som Det aller helligste, at "hvis jorden er Det hellige i den sanne helligdom, og himmelen er Det aller helligste, og hvis proporsjonene skal beholdes, blir følgelig denne bittelille jorden... dobbelt så stor som himmelen!"⁶

Ved siden av slike rasjonalistiske avvik, stoler Smith på at han kan forsvare dette språklig. Etter hans mening er både det hebraiske ordet og det samme greske ordet anvendt på både det ytre forhenget ved tabernaklets inngang og det indre som skilte Det aller helligste fra Det hellige. Smith bygde på at ordet som betydde forhenget i Det gamle testamente (det hebraiske og det greske) er ambivalent, og han føler dette fordi Paulus⁷ én gang spesifiserer det andre forhenget selv om det ikke er spesifisert slik.⁸

Disse forklaringene tilfredsstiller ikke den søkende kritikk hos den tidligere adventisten D.M.Canright. "Innenfor forhenget" betyr "inne i Det aller helligste," hevder Canright,⁹ og i følge Hebr.6,19 gikk Jesus inn dit ved sin himmelfart atten hundre år før 1844.

En ennå større utfordring på dette spesielle punkt i setningen "innenfor forhenget" ble gjort av en annen tidligere adventist, A.F.Ballenger. Han brukte femten sider av en liten pamflett¹¹ for å vise at "innenfor forhenget" betyr innenfor det andre forhenget, d.v.s. inne i Det aller helligste. Det kom et temmelig hurtig tilsvarende på dette fra E.E.Andross.¹²

Andross' apologi representerer et bemerkelsesverdig skifte fra Crosiers og Uriah Smiths posisjoner. Andross aksepterer at Hebr.6,19 refererer seg til det andre forhenget, og at Jesus gikk inn i Det aller helligste ved sin himmelfart. Men det var bare midlertidig. Siden Andross bygde på Hebr.9,21, ser han på denne første inngangen i Det aller helligste som en innvielse av den himmelske helligdom ved Jesu blod. Etter denne handlingen gikk vår Øversteprest ut fra Det hellige og begynte sitt verk i den første avdelingen.¹³

Et annet påfallende originalt forsvar ble laget av australieren W.W.Fletcher. Han gav en serie av bibelstudier på den australasiatiske unionskonferansen i 1925 om helligdomsspørsmålet.¹⁴ I tillegg til den hyppige påstanden om Hebr.9,3, at det indre

forheng skal defineres som "det andre forhenget," påsto Fletcher med overbevisning at i selve teksten i 2.Mos.18,7 er "innenfor forhenget" brukt på en generell måte om helligdommen i sin helhet. Fletcher støttet opp om sin påstand ved å sette versene opp parallelt:

"Helligdommens redskaper og...alteret" (vers 3).

"helligdommen og det som er å vareta ved alteret" (vers 5).

"alteret og...innenfor forhenget" (vers 7).¹⁵

Fletcher betraktet derfor uttrykket "innenfor forhenget" som et identisk uttrykk for "helligdommen" (vers 5) og "helligdommens redskaper" (vers 3), og derfor påsto han i dette tilfellet at uttrykket har en generell referanse til helligdommen i sin helhet. Interessant nok hadde Fletcher på denne tiden personlige vanskeligheter i forhold til dette punktet. Disse doktrinære grunner til tvil førte til at han la fram sine synspunkter for den australske ledelsen. Etter diskusjoner i Australia og i Washington, D.C., USA, forlot han kirken i 1930. En av de grunnleggende årsakene til hans uttredelse ble presentert i den første av hans tre forslag til bekjennelse av sine trospunkter, og den lyder slik:

At det var det umiddelbare og utilslørte Guds nærvær som viste seg i Den hellige Sjekina som utgjorde den indre avdeling av den jordiske helligdom og som var Det aller helligste, og at Jesus Kristus satte seg ved Guds høyre hånd ved sin himmelfart, og slik "trådte inn i Guds nærvær for oss," betyr at han gikk inn i Det aller helligste. Det kan ikke være noe mer hellig sted i himmelen enn ved Den Allmektige Guds utilslørte nærvær.¹⁶

Et noe forsinket svar til D.M.Canright kom i 1933 fra W.H.Branson. Bransons svar var den nå så vanlige metoden å vise til Hebr.6,19 som det ytre forheng i tabernaklet.¹⁷ Et kvikkere svar på Fletchers påstand ble publisert. Selv om C.H.Watsons bok om Kristi forsoning var en generell traktat og ikke gir seg ut for å være et argument mot Fletcher, kan del likevel ikke være tvil om at den uro Fletcher nylig skapte i Watsons hjemmedivisjon til tider var i hans tanker. Han bruker et helt kapittel på temaet "innenfor forhenget."¹⁸

Det er ganske interessant at Watsons argument er identisk med det som Fletcher la fram i 1925, fem år før han ble utmeldt. Detaljene stemmer så nøyaktig overens at det er ganske sannsynlig at Watson brukte Fletcher *mot* Fletcher.¹⁹ Fra tekstbeviset fra 4.Mos.18,7 trekker Watson denne slutningen:

I betraktning av Guds bruk av nøyaktig det samme uttrykk når det gjelder det første forhenget, er det rimelig å konkludere at når Det nye testamentes forfatter bruker de samme ordene uten videre, må de forstås å skulle referere til det samme forheng som Gud har brukt uttrykkene på i Det gamle testamente.²⁰

Watson la 3.Mos.21,23 til 4.Mos.18,7 og hevdet at sistnevnte sammen med førstnevnte er et eksempel på at med ordet "forheng" menes forhenget foran inngangen til tabernaklet. Disse to tekstene danner grunnlaget for en identisk apologi i en artikkel i Ministry av W.E.Howell.²¹

B. De bibelske fakta

Det er absolutt sant som Uriah Smith bemerket, at det greske ordet for forheng i Hebr.6,19 (*katapetasma*) er brukt uten forbehold i Septuaginta for *masak* og *paroketh*, d.v.s. forhenget som hang mot forgården foran inngangen til tabernaklet, og mellom de hellige avdelingene.

Det er også sant at 3.Mos.21,23 og 4.Mos.18,7 er de eneste mulige stedene å vise til av de om lag tjuefire tilfeller av *paroketh* (forheng) der det ikke handler om det innerste forheng.²² Man skal merke seg at Septuaginta alltid oversetter *paroketh* med *katapetasma*.²³

Ordet i seg selv er neppe tilstrekkelig til å avgjøre spørsmålet der det refereres til forhenget i Hebr.6,19. Men det er noen andre faktorer som kan anses som avgjørende.

1. Det ytre forhenget i tabernaklet var kulturelt sett av mindre betydning, det var det indre som virkelig var det viktige.²⁴

2. Det indre forhenget spilte en viktig kulturell rolle på soningsdagen. Hebreerbrevet henter flere viktige ting fra soningsdagens symbolikk for å fremstille Kristus som ofrer seg selv, og hans tjeneste som øversteprest, og har derfor blikket rettet mot det innerste forheng og soningsdagen.

3. Den umiddelbare sammenhengen i Hebr.6,19,f. taler om Jesu inngang "gjennom forhenget" som en handling av en som er blitt "øversteprest etter Melkisedeks vis." Det eneste sted i Det gamle testamente der det er sagt at øverstepresten går "inn gjennom forhenget" er på soningsdagen (3.Mos.16,2, 12 og 15), og her dreier det seg om Det aller helligste.

4. Hebreerbrevet har en *forkjærlighet* for Septuaginta-oversettelsen av Det gamle testamente. Det aktuelle uttrykket *esoteron tou katapetasmatos* (det indre forhenget) forekommer i Septuaginta bare i 2.Mos.26,33 og 3.Mos.16,2, 12 og 15 og dreier seg *alltid* om det indre forhenget. Vi skal merke oss at tre av de fire tilfellene i kapitlet dreier seg om soningsdagen. Det hebraiske uttrykket bak Septuaginta på disse stedene, *mibeth haparoketh*, finnes på ett sted til, i 4.Mos.18,7. Med denne teksten menes det sannsynligvis det ytre forheng, slik Fletcher, Watson og Howell hevder, selv om noen teologer ikke er enige. Men 4.Mos.18,7 gir ikke den samme relevante bakgrunn for Hebr.6,19 som kapitlet om soningsdagen i 3.Mos.16 gir. Men det som fullstendig utelukker 4.Mos.18,7 fra spørsmålet om kilden til uttrykket "innenfor forhenget" i Hebr.6,19, er det forholdet som Septuaginta har til *to endothen tou katapetasmatos* og ikke til *to esoteron tou katapetasmatos* slik det står i Hebr.6,19.

Vi konkluderer derfor at uttrykket "innenfor forhenget" i Hebr.6,19 betyr "inne i Det aller helligste," på grunnlag av disse betraktningene over bruken av uttrykket i Det gamle testamente på Septuagintas språk, og på tekstsammenhengen i Hebr.6,19.

SDA commentary (bind 7 s. 437,f.) har merket seg vekten av disse argumentene og foreslår tre tolkninger:

1. Forhenget det vises til er det indre forheng, men Paulus taler om Kristi inngang i Det aller helligste i den himmelske helligdom for å innvie den.

Dette er tydeligvis det samme som Andross' oppfatning og betyr at Kristus senere kommer ut igjen og går inn i den første avdelingen. Dette er usannsynlig, for som vi har merket oss, er uttrykket "innenfor forheng" brukt på bakgrunn for soningsdagen, og er aldri brukt i forbindelse med innvielsen av helligdommen. Hebreerbrevet har tatt tempelinnvielsen inn i soningsdagsritualet (Hebr.9,21-25) mens denne oppfatningen synes å gjøre det motsatte.

2. "Innenfor forheng" er figurlig tale, og betyr ganske enkelt å være i Guds nærhet.

Man kan godt beskrive dette som Fletchers syn, og til og med Ballengers. Dette er utvilsomt den rette forståelsen forutsatt at vi ikke mister det faktum av syne at når forfatteren bruker figurlig tale dreier det seg om øversteprestens inngang i Det aller helligste på soningsdagen én gang i året.

3. "Forheng" i Hebr.6,19, som er forskjellig fra Hebr.9,3 som er uspesifisert og må derfor bety forheng ved tabernaklets inngangsdør.

Dette synet går tilbake til Crosier og Uriah Smith, og er blitt gjentatt av enhver adventistapologet siden 1946. Ordet "forheng" blir jo nærmere beskrevet, nemlig med ordet "innenfor" (esoteris), og dette betyr uten tvil det indre forheng.

C. Problemet med E.G.White's bruk av uttrykket

Jeg har her fremsatt mine tanker som forslag og inviterer til kritikk og forslag fra mine medtroende.

Det er ikke tvil om at E.G.White undertiden brukte uttrykket "innenfor forheng" når hun mente det ytre og ikke det indre forheng. For hun skriver slik:

Prestens tjeneste igjennom året i helligdommens første avdeling, "innenfor forheng" som var døren og adskilte helligdommen fra den ytre forgården, symboliserer den tjenesten Kristus begynte ved sin himmelfart.

Hun fortsetter med å tale om disiplenes håp som hadde sitt sentrum "innenfor forheng" (og Hebr.6,19 siteres). Hun snakker tydelig om den første avdeling, for hun legger til: "I atten hundre år har denne tjenesten fortsatt i den første avdeling av helligdommen."²⁶

Det er også ikke til å komme fra at E.G.White selv så tidlig som februar 1845 forsto at uttrykket "innenfor forheng" betydde innenfor det indre forheng. Når hun kommer inn på den nye læren om helligdommen, sier hun: "Jeg så Faderen reise seg fra tronen og

dro med en ildvogn inn i Det aller helligste gjennom forhenget, og der satte han seg.²⁷ Hun taler også ofte om de helliges bønner og deres håp som når "innenfor forhenget,"²⁸ og man får det inntrykket at hun her mener Det aller helligste.

I alle disse siste sitatene taler naturligvis E.G.White om situasjonen etter 1844, men det viser uansett at hun fullt ut forsto hva Hebr.6,19 mener med uttrykket "innenfor forhenget." Hvis hun da visste at ordene "innenfor forhenget" betydde det indre forheng, og hun selv anvendte teksten på situasjonen etter 1844, hvorfor brukte hun da Hebr.6,19 i *Great Controversy (Mot historiens klimaks)* for å beskrive Kristi himmelfart og inngangen gjennom det første forhenget til Det hellige?

Svaret er at for Hebreerbrevets forfatter er det todelte tabernaklet et symbol på to tidsaldre, to religioner (jødedom og kristendom), to presteskaper, (Arons og Kristi), mens det todelte tabernaklet for E.G.White er at den oppstandne Kristi tjeneste foregår i to faser. På grunn av denne annerledes synsvinkel bruker E.G.White setninger fra Hebreerbrevet med profetisk frihet uten noen tanke på å tolke teksten, men bare for å fremme sitt eget syn.²⁹ For Hebreerbrevet er Det hellige, den første avdelingen, symbolet på den førkristne jødedom, den som holdt fast på regler for mat og drikke og alle slags tvetninger og som var nær ved å bli borte (Hebr.9,10 og 8,13). For E.G.White representerte Det hellige "den tjenesten Kristus gikk inn til ved sin himmelfart" (*Great Controversy*, side 420 eller *Mot historiens klimaks* side 246).

Ingen av forfatterne har bokstavelig lokalisert stedet med denne symbolbruken, de motsier ikke hverandre, de bruker bare det samme symbolet for å beskrive helt forskjellige åndelige realiteter. Hebreerbrevet sier at da Kristus for opp, gikk han ikke inn i noe som bare var et bilde på det sanne, men inn til selve Guds nærvær, ikke for et øyeblikk som en jordisk øversteprest, men for alltid. Når E.G.White taler om Kristi himmelfart, kan hun også gjøre det på denne måten (se nedenfor), men i forbindelse med adventistenes utleggelse av Dan.8,14 anvendte hun språket som bruktes om inngangen til Det aller helligste på soningsdagen, og ikke til å forkynne slutten på den jordiske prestetjenesten og Kirsti inngang til Guds nærvær slik Hebreerbrevet gjør det, men for å forkynne et vendepunkt i den oppstandne Herres tjeneste.³⁰

Når hun forkynte den privilegerte adgang som Kristi død hadde gjort mulig, i stedet for den profetiske symbolikken i det todelte tabernaklet, skriver E.G.White på samme manér som Hebreerbrevet gjør det. For eksempel:

Det store offeret var blitt gjort. Veien inn til Det aller helligste er lagt åpen. En ny og levende vei er beredt for alle (jfr. Hebr.10,19). Den syndige og sørgende menneskehet behøver ikke lenger å vente på øversteprestens komme. Heretter ville Frelseren gjøre tjeneste som prest og advokat i himlenes himler.³¹

Nådestolen som Herrens herlighet hvilte over i Det aller helligste, er åpnet for alle som tar i mot Kristus som sonoffer for synd, og gjennom dette middel er de brakt inn til fellesskap med Gud. Forhenget er revet i to, skilleveggen brutt ned, og det håndskrevne regelverket er avskaffet. Ved tro på Kristus kan jøder og hedninger få del i livets brød.³²

Denne siste uttalelsen, som er en parallell til det delte forhenget og den nedbrutte skilleveggen, gjør det klart at det følgende sitatet også må forstås slik at det innbefatter templets begge avdelinger.

Kristus kom for å rive ned hver skillevegg, og legge åpen hver avdeling i templet, slik at hver sjel kunne få fri adgang til Gud.³³

Igjen har vi en ordbruk om Hebr.10,19 som ligner denne, i et sitat fra *Desire of Ages* (*Slektenes håp*):

En ny og levende vei som det ikke henger noe forheng for, tilbys alle. Den syndige og sørgende menneskehet behøver ikke lenger vente på at øverstepresten skal komme.³⁴

D. Konklusjon

Når E.G.White siterer fra Skriften må vi ikke tro at dette nødvendigvis er en bokstavelig tolkning av teksten. Som det er vel kjent bruker Det nye testamente Det gamle testamente på en kreativ måte³⁵ og ingen ekspert på Det gamle testamente føler seg bundet til å utlegge tekster fra Det gamle testamente nøyaktig slik Matteus og Paulus gjør det. På samme måte må vi innrømme E.G.White den samme frihet. Hun bruker språket i Hebreerbrevet på tre forskjellige måter. Først beskriver hun Kristi inngang i Det aller helligste ved sin himmelfart, og deretter ser hun på dette som den første fase i en todelt himmelsk tjeneste, og for det tredje ser hun innledningen og fortsettelsen av hans tjeneste i 1844. Det er først ved den andre lese måten at hun begrenser "innenfor forhenget" til det ytre forhenget, og hennes hensikt med dette er å forklare Kristi todelt tjeneste etter oppstandelsen. Paulus kan variere bruken av slike metaforer som "tempel" (jfr. 1.Kor.3,16 og 6,19,f)., og den samme frihet må vi innrømme E.G.White når hun taler om "forhenget."

Harmoniseringen av Hebr.6,19 og *Great Controversy*, side 420,f (*Mot historiens klimaks* side 246,f), er ganske enkelt at teksten som taler om at adgangen til Det aller helligste (d.v.s. Guds nærvær) er gjort tilgjengelig ved Kristi død, mens den sistnevnte taler om forkynnelsen av en dom før Kristi gjenkomst og Kristi avsluttende tjeneste i himmelen.

Vår uvilje til å se den rette betydningen av Hebr.6,19 i fortiden er faktisk basert på en grunnløs frykt for at det skulle motsi adventistenes budskap.

HENVISNINGER

1. W.C.Van Unnik, "Luke-Acts: A Storm Center in Contemporary Scholarship," in *Studies in Luke-Acts*, utgiver. L.E.Reek and J.L.Martyn (Nashville, 1966), sidene 15,ff.
2. O.R.L.Crosier, "The Law of Moses," *The Day Star* (7. febr. 1846), s. 41. Til tross for Crosiers anstrengelser og foreslåtte løsninger i de mellomliggende årene siden

1846, Bruker Norman F.Douty fremdeles Heb.6,19 som et argument mot adventistenes lære om helligdommen, se Norman F.Douty, *Another Look at Seventh-day Adventist*, (Grand Rapids, Baker, 1962), s. 108.

3. *Ibid.*
4. *Ibid.*
5. U.Smith, *The Sanctuary and the Twenty-Three Hundred Days of Daniel VIII*, 14 (Battle Creek, Mich.: Steam Press, 1877) sider. 221,ff. Smiths tidligere arbeid *The 2300 Days and the Sanctuary* (1854), har ikke vært tilgjengelig for meg. Smith gjentar i virkeligheten sine påstander fra 1877 ordrett i *Looking Unto Jesus* (Chicago: R.H., 1898), sider. 126,ff.
6. *Ibid.*, p. 222.
7. At Paulus er forfatteren til Hebreerbrevet var i alminnelighet akseptert av de første forfatterne i Adventistsamfunnet.
8. *Ibid.*, p. 227.
9. D.M.Canright, *Seventh-day Adventism Renounced* (New York: Revell, 1889), s. 122. Han henviser til 2.Mos.26,33; 3.Mos.16,2, 12 og 13, feiltrykk for vers 15.
10. Canright siterer som ytterligere bevis 2.Mos.27,21, 30,6, 40,22-26, 3.Mos.4,6, 17, 16,15, 24,3, 4.Mos.18,7 og Matt.27,51.
11. A.F.Ballenger, *Cast Out For the Cross of Christ* (Riverside, Cal.: en tid etter 1905). Jeg har ikke hatt adgang til denne pamfletten. Ballengers ble holdt levende gjennom bladet *The Gathering Call*, som han utgav selv og senere ved sin bror E.S.Ballenger og som begynte i 1915 og løp helt til 1951.
12. E.E.Andross, *A More Excellent Ministry* (Mountain View, Cal.: Pacific Press, 1912).
13. *Ibid.*, s. 53. James White hadde tidligere forklart Dan.9,24 på en lignende måte i *Bible Adventism* (Battle Creek, Mich.: N D.), s. 1671.
14. W.W.Fletcher, *Studies on the Subject of the Sanctuary* (Cooranbong, Aust.: 1925).
15. *Ibid.*, sider. 81,f.
16. *Idem.* *The Reasons For My Faith* (Sydney, Aust.: 1932), s. 11.
17. W.H.Branson, *Reply to Canright* (Washington, D.C.: R.H., 1933), s. 222,f.
18. C.H.Watson, *The Atoning Work of Christ* (Washington, D.C.: R.H., 1934), sidene. 181-191.
19. Begge forfatterne, for eksempel, parallellstiller versene 3, 5, og 7 fra 4.Mos.18, bruker dessuten Fentons feiloversettelse av *mibeth laparoketh*, til "forhengenes hus" i stedet for "innenfor forhenget."
20. *Ibid.*,s. 185.
21. W.E.Howell, "The Meaning of the Veil," *The Ministry* 13 (1940), sidene 13,ff.
22. Koehler-Baumgartner, *Lexicon in Veteris Testamenti Libros*, s.v. *paroketh*.
23. Uttrykket *paroketh hamasak* (= det dekkende forheng) forekommer fire ganger (2.Mos.35,12, 39,34, 40,21 og 4.Mos.4,5). LXX oversetter ikke 2.Mos.39,34, 2.Mos.35,12 kalles *katapetasma* (= forhenget), og 2.Mos.40,21 *to katakalumma tou katapetasmatos* (= det dekkende forheng) and for 4.Mos.4,5 *to katapetasma* to *suskiazon* (=det dekkende forheng). I disse tekstene oversetter LXX alltid *paroketh* med *katapetasma*, det er slik til og med i 2.Mos.40,21 hvor genitivformen *tou katapetasmatos* sannsynligvis representerer konstruksjonen *paroketh*, og dermed oversetter den hebraiske teksten galt.

24. C.Schneider, "katapetasma," TDNT III, s. 629.
25. En inngang til den første avdeling i den himmelske ville neppen fremstille "den bedre" tjeneste; for dette ville vært mindre enn det som det aronittiske presteskaper kunne utføre én gang for året.
26. *Great Controversy*, sidene 420,f. (*Mot historiens klimaks*, s. 246,f.) Jfr. S.G. 1, s.159 og *Early Writings*, s. 251. (*Herren har vist meg*)
27. *To the Little Remnant Scattered Abroad*, sitert av F.D.Nichol, *Ellen G. White and Her Critics* (Washington, D.C.: R.H., 1951), 1951), s. 178. Jfr. *Early Writings*, s. 55.
28. *Testimonies*, bind 1, s. 566; *Testimonies*, bind 5, s. 113; *S.D.* , s. 354; *M.Y.P.*, s. 89; *Christ's Object Lessons*, s. 1 (*Ord som lever*); *S.D.A.Bible Commentary* VII, s. 930; Ofte spesifiserer hun uttrykket i konteksten ved å legge til "det andre" til "forhenget," jfr. *Present Truth* (mars, 1850), s. 64; *Early Writings*, s. 72; S.G. II, s.291. Henvisningen til metaforet om håpet som et anker i noen av disse tekstene gjør det klart at Hebr.6,19 blir sitert.
29. Det er en temmelig farlig beskrivelse å kalle E.G.Whites skrifter "en guddommelig kommentar," d.v.s., hvis denne beskrivelsen betyr at hennes eksegese gjør alle andre tolkninger overflødige eller ugyldige.
30. *Patriarchs and Prophets*, s. 357.
31. *Desire of Ages*, s. 757, jfr. den annerledes måten Hebr.9,12 blir brukt i *Great Controversy*, side 421 (*Mot historiens klimaks*, s. 246)
32. Brev 230, 1907 (sitert i *S.D.A.Bible Commentary*. bind 5, s. 1109).
33. *Christ's Object Lessons*, s. 386 (*Ord som lever*). Sammenhengen i brev 230 og sitatet fra *Christ's Object Lessons* er identiske, begge taler om å bryte ned barrieren mellom jøder og hedninger. Jfr. Manuskript 101, 1897 (sitert i *S.D.A.Bible Commentary*. bind 5, s. 1109).
34. Y.I., 21. juni L) (sitert i *S.D.A.Bible Commentary*. bind 5, s. 1109).
35. Se C.K.Barrett, "The Interpretation of the Old Testament in the New," i *The Cambridge History of the Bible* I, utg. P.R.Acroyd and C.F.Evans (Cambridge: Cambridge University Press, 1970), sidene 390,ff.

TILLEGG 4

CUC-KURS, SAMMENDRAG OM HELLIGDOMMEN OG 1844

Seminar i samtidsteologi

Kurs #491

(Seksjon tre: Adventistisk samtidsteologi)

Merk: I det vi nå har fullført den foregående seksjon om samtidsproblemer i adventistenes teologi om rettferdiggjørelse ved tro, vender vi nå vår oppmerksomhet til et lærepunkt som er unikt for syvendedags-adventistene, troen på at Kristus begynte sin andre fase i sin tjeneste i den himmelske helligdom i 1844, som ikke var inkludert i den tidligere.

1. Den historiske basis for 1844-doktrinen har sin rot i Miller-bevegelsen i midten av det nittende århundret.

A. Et hurtig blikk på vår historie som allerede er kjent, plasserer 1844-doktrinen i et klima av vekkelse som ligner på den tiden da Jonathan Edwards med sin eskatologi om at Kristus snart skulle komme igjen.

1. Sentret for denne eskatologiske vekkingen var William Miller, en legmann som hadde tatt i mot Kristus som sin personlige Frelser fra synd etter å ha spottet Bibelen og kristendommen.

2. Uten særlig formell utdannelse og uøvd i teologiske spørsmål gav William Miller seg til å studere Bibelen, og da han uten selv å ta initiativet ble bedt om å forkynne, delte han sin overbevisning om Kristi meget snare gjenkomst med sine trosfeller som straks gjorde ham til en fremtredende religiøs skikkelse.

a. Millers overbevisning om Kristi snare gjenkomst var basert på tekster som i hovedsak var hentet fra Daniel og Åpenbaringen, spesielt det åttende kapittel i Daniel.

b. Med Dan.8,14 som grunnlag, tolket Miller endepunktet av de 2300 dagene i profetien etter år-dagsprinsippet til å være "omkring år 1843" og at dette betydde verdens ende som ville inntreffe mellom 1. og 21. mars 1844.

c. Da året 1843 og våren 1844 var gått og Kristus ikke var kommet som forventet, begynte millerittene å studere profetien om de 2300 dagene på nytt, og de endret sluttdatoen til 22. oktober 1844, noe som Miller støttet.

B. Etter å ha kommet til enighet to ganger om mulige tidspunkter for Kristi gjenkomst, etter å ha blitt skuffet begge gangene, stadfestet Miller inntil sin død i 1849 at vekkingen i 1844 ikke var en oppfyllelse av profetien i Dan.8,14 slik noen forkynte, men at den virkelige oppfyllelsen etter slutten på de 2300 år-dagene ville bli den bokstavelige og nærliggende Kristi gjenkomst.

II. Skriftgrunnlaget for den omtolkede 2300-årdagsprofetien, kjent som helligdomslæren, har sin opprinnelse i den millerske tolkningen av Dan.8,14 som endte den 22. oktober 1844, og vekten på denne datoen ble lagt av føstedags-adventistene etter den store skuffelsen.

A. Omfanget av samtidens adventist-teologi i dette kurset innbefatter ikke granskning av det bibelske grunnlaget for 1844 som det virkelige endepunktet for 2300-dagesprofetien og den bibelske påliteligheten i oversettelsen av Dan.8,14, for disse spørsmålene regnes ikke som aktuelle innen Adventistsamfunnet. (For å bli kjent med disse problemene, se *S.D.A.Bible Commentary*. bind 10 under beslektede artikler.)

B. *Samtidig debatt i Adventkirken dreier seg om slike spørsmål som hvorvidt meningen med 22. oktober 1844, umiddelbart etter "skuffelsen" var sunn og bevisbar ut fra Skriften for førstedags-adventistene.*

1. "Renselsen av helligdommen" er den tolkningen som knyttes til 2300-årdagsprofetien, og gjør krav på å være oppfyllelsen av Dan.8,14 med adventvekkelsens trefoldige budskap, som hadde sin begynnelse i New England.

a. Hiram Edson var i likhet med William Miller en bonde med lite formell utdannelse og uten opplæring i bibelsk teologi. Han gikk gjennom en maisåker om morgenen den 23. oktober 1844 etter et nattlig studium med bønn sammen med andre skuffede adventister, og ble da overbevist om at dagen før hadde Kristus gått inn i Det aller helligste i den himmelske helligdom.

b. Owen R. L. Crosier skrev ned den bibelske begrunnelsen for Hiram Edsons overbevisning etter en liten studiegruppe, og offentliggjorde dem først i 1845, og mer utførlig i et ekstranummer av *Day-Star*, den 7. februar 1846.

c. Ellen White stadfestet Crosiers bibelske utredning om "helligdomslæren" i et brev til Eli Curtis den 21. april 1847, og offentliggjorde det deretter i "A Word to the Little Flock," som ennå er tilgjengelig.

2. Helligdomslæren slik den er utviklet fra studium av Bibelen av førstedags-adventistene konsentrerte seg om tallrike tekster i både Det gamle og Det nye testamente, og slik styrket de sin posisjon i saken.

a. Det nesten fullstendige opptrykk av Crosiers artikkel i *Day-Star Extra* kan man lese i *The Adventist Review* nr. 3 og 4, som ble utgitt av James White i 1850.

b. Ellen Whites bekreftelse av Crosiers oppfatning i hennes brev til Curtis finnes på side 12 i "A Word to the Little Flock," som er tilgjengelig i biblioteket.

c. En mer fullstendig behandling av adventistenes posisjon angående helligdomslæren kan vi finne i *The Great Controversy* s. 409-432 (*Mot historiens klimaks* s. 239-252) og *SDA Bible Commentary*, bind 10 og slike bøker som *Christian Beliefs*, av Jemison.

3. Nøkkeltekstene som tjener som basis for helligdomslæren er: Dan.8,14, 9,24-27, 4.Mos.14,34, samt Esek.4,6 og 3.Mos.16,1-34 knyttet opp til Hebr.8,1-9,28.

a. *Spørsmålet som noen samtidige adventist-teologer reiser er hvorvidt*

tolkningen av disse nøkkeltekstene av førstedags-adventistene er bibelsk sunne.

(1) For tiden er det to syn som diskuteres omkring Dan.8,14, det "tradisjonelle" syn og de "ikke-adventistiske" syn.

(a) Tradisjonelt har syvendedags-adventistene tolket Dan.8,14 til å bety at avslutningen på de 2300 år-dager var 1844, underbygd ved de sytti uker i Dan.9,24-27, og dette skulle bety begynnelsen på den undersøkende dom og "renselsen" av helligdommen i det Kristus går inn i Det aller helligste i det himmelske tabernakel.

(b) Utfordringen til den tradisjonelle adventist-læren om betydningen av Dan.8,14 og 9,24-27 er at konteksten til disse versene som begynner med kapitel 7 ikke er opptatt med "renselsen" av helligdommen som skal ha med de helliges synder å gjøre, men er rettet på problemet med å "vindikere" eller gjenreise Guds sannhet som er symbolisert med helligdommen som ble angrepet av den onde makt, symbolisert ved det lille horn.

(2) Det er også et spørsmål om tolkningen av 4.Mos.14,34 sammen med Esek.4,6 slik de er anvendt etter det "tradisjonelle" syn på Dan.8,14 og 9,24-27.

(a) Tradisjonelle adventister har brukt 4.Mos.14,34 og Esek.4,6 som en nøkkel til å løse mysteriet med de profeterte 2300 år-dagene, ved at man lar én dag bety ett år.

(b) Ny-adventistisk teologi utfordrer tolkningsprinsippet som setter én dag for ett år for å få tak i meningen med profetien om de 2300 dager og påpeker at hverken 4.Mos.14,34 eller Esek.4,6 har en eskatologisk kontekst. I 4.Mos.14 blir Israel straffet for sin ulydighet med like mange år som det antall dager speiderne undersøkte landet, og i Esekiel 4 blir Jerusalem straffet med ødeleggelse for den spesielle skyld det pådro seg i løpet av de foregående 40 årene.

(3) Videre er det ulike forståelser av hva "Det hellige" og "helligste" betyr i 3.Mos.16,2-3 og i Hebr.9,3-4.

(a) For tiden lærer adventistene at ved slutten av de 2300 profetiske dagene gikk Kristus inn i Det aller helligste i den himmelske helligdom for å begynne doms-fasen av sin tjeneste i tillegg til sin tjeneste som mellommann, og dette hadde sitt forbilde i Det aller helligste i den jordiske helligdom.

(b) Utfordringen til denne tolkningen fra noen adventist-teologer dreier seg om den inkonsekvente bruken av bibelske uttrykk som "Det hellige" og "Det aller helligste" som blir brukt om hverandre for hver avdeling (jfr. 3.Mos.16,2-3 med 2.Mos.26,33) og at Gud ikke hele tiden er til stede i Det

aller helligste i den himmelske helligdom. (jfr. Ao.gj.7,55 og Hebr.9,24).

4. *Hvis nøkketekster som Dan.8,14, som blir brukt til å bevise at adventistenes syn ikke er kontekstuent sunt, hva er så grunnlaget for helligdomslæren slik den forkynnes av adventistsamfunnet?* Er det fordi det er en ubibelsk utflukt fra William Millers feilberegninger for å redde ansikt, at teologer som ikke er adventister sier dette?

a. Dersom autoriteten til noen få teologer utenfor adventist-samfunnet må påkalles for å hjelpe oss med støtte til vår helligdomsforståelse, er da våre kilder adekvate for å kunne motsi den tradisjonelle kristne fortolkningen, nemlig at Kristi tjeneste i himmelen begynte i år 31, noe som utelukker 1844 som noe relevant årstall ved endetiden?

b. Hvis autoriteten til en ikke-kanonisk inspirert forfatter som Ellen White blir påkalt til hjelp for å begrunne adventistenes helligdomslære, vil ikke denne utenombibelske autoriteten sette et spørsmålstegn ved, eller kaste tvil over vår tolkning av Ellen White?

III. Autoritet til å tolke Dan.8,14 og andre nøkketekster for å underbygge vår omtolkning av Millers forståelse av det som skjedde i 1844, kjent som helligdomslæren, er ikke så mye et kontekstuent problem som en tvilsom anvendelse av utenombibelske kilder i denne hensikt.

A. Omfanget av denne betraktningen gir ikke plass til å diskutere spørsmålet om hvorvidt Ellen Whites åndelige gave gir henne kvalitet som en inspirert forfatter som taler Guds sak. Vi antar at hennes åndelige gave er akseptert.

B. *Det sentrale spørsmålet i denne diskusjonen mellom adventist-teologer og legfolk er hvorvidt Ellen White taler som en inspirert forfatter for Gud og har autoritet til å ta tekster som Dan.8,14 ut av sammenhengen for å kunne hjelpe til med å stadfeste adventistenes tolkning, som vil sette et spørsmålstegn ved vår ledesnor som heter "Bibelen og Bibelen alene."*

1. For å diskutere hvorvidt inspirerte forfattere har autoritet til å ta tekster ut av sammenhengen, gir Det Nye Testamente oss den eneste primære og tilgjengelige kilde for å undersøke praksisen til inspirerte personer.

a. Matt.1,23 gir oss ett slikt eksempel på en ukontekstuell anvendelse når han siterer Jes.7,14 som bevis på at Kristus oppfylte den første av mange messianske profetier på grunn av sin jomfrufødsel. Det var mer konteksten og ikke profetien om Kristi fødsel som var et tegn for Akas at Resin og Peka fra Syria ikke skulle kunne stride mot Jerusalem.

b. Berkhof sier i sin bok *Principles of Biblical Interpretation*, 54: "Forfattere i Det Nye Testamente endrer av og til litt på siterte tekster eller anvender dem

på en måte som ikke fremgår av Det Gamle Testamente. Dette kan neppe forsvares, unntatt når man antar at Den Hellige Ånd, som står bak hele Bibelen gjør dette, og som moralsk sett har rett til å bruke sine egne ord som han selv synes passer.”

2. Om vi skulle diskutere spørsmålet om autoritet i lyset av den ofte brukte frasen ”Bibelen og Bibelen alene,” ville det kreve lengre studieperioder enn denne seksjonen i dette kurset tillater. Men det er to synspunkter på dette som bør nevnes, som bidrar til samtidens adventist-teologi og er knyttet til vår helligdomslære og Ellen Whites rolle likesom DNA-molekylet er knyttet til utvikling og vekst.

a. En oppfatning om betydningen av uttrykket ”Bibelen og Bibelen alene” utelukker alle kilder utenom Bibelen som middel til å underbygge bibelsk sannhet, der iblant også Ellen White.

b. Den andre oppfatningen sier at uttrykket ”Bibelen og Bibelen alene” står i motsetning til de læresetninger i kristenheten som er basert på tradisjon, men utenombibelske kilder med autoritet som inspirerte skrifter på grunn av åndelige gaver er ment som en del av denne oppfatningen og er nødvendig for å kunne forstå Bibelen, og frigjøre den fra tradisjonen.

c. Noen beslektede spørsmål angående de to ovenfor om meningen av uttrykket ”Bibelen og Bibelen alene” er: Hvis Ellen Whites skrifter, som er et produkt av åndelig profetisk begavelse ikke blir tillagt den samme vekt som Bibelen når det gjelder autoritet, vil ikke dette føre til en oppfatning om ulike grader av inspirasjon? Hvis Ellen Whites skrifter som er gitt til vår veiledning blir tillagt den samme autoritet som Bibelen, hvordan kan vi da si at Bibelens autoritet er unik og normativ? Videre, er det mulig at adventist-teologer benekter at Ellen White har rett til å omtolke Skriften for å gjøre den relevant for vår tid, samtidig som de krever denne forrett for seg selv? Er det fare for at Adventkirken kan etablere et teologisk hierarki ved at man gjør dens tolkning av Bibelen normativ? Til slutt, er det en forskjell mellom å omtolke Bibelen og forklare den eller befri den fra falske forestillinger? Og uansett hva som er nødvendig, hvem skal gjøre det?

C. Hvis Ellen White blir brukt som en utenombibelsk kilde for å omtolke Bibelen eller befri den fra falske forestillinger, må hennes skrifter bli tolket etter de samme hermeneutiske prinsipper som man benytter når man tolker Bibelen.

1. Slik det er med Bibelen, slik må det også være med Ellen Whites skrifter, leseren må hente ut den likefremme meningen av det som er sagt dersom det ikke er vist noe annet ved tidspunkt, sted, kontekst eller i andre bibeltekster.

2. Uinspirerte personer har ingen rett til å ta inspirerte uttalelser ut av

sammenhengen enten det er i Bibelen eller i Ellen White, unntatt dersom det er gjort tidligere av en annen inspirert person.

3. Når vi studerer uttalelser fra Bibelen eller fra Ellen Whites skrifter som underbygger en teologisk oppfatning, bør leseren undersøke tekst-sammenhengen ved hvert sitat, for ofte vil inspirerte forfattere bruke bibelske uttryksmåter heller som et homiletisk* redskap enn som en doktrinær uttalelse.

IV. I det vi avslutter denne tredje og siste seksjonen og dette innledende kurset, har vi gjort dere kjent med de aktuelle teologiske problemene, og overlater den vanskelige utforskningen av sannheten til andre tidspunkter, andre steder og andre lærere. Tillat meg da å dele min oppfatning med dere i den nåværende teologiske diskusjon om betydningen av 1844, slik jeg delte med dere min oppfatning om rettferdiggjørelse ved tro i den første delen av denne seksjonen.

A. Jeg tror at uttrykket "Bibelen og Bibelen alene" betyr at den har en posisjon over tradisjonen som for eksempel ses på som en autorisasjon til å helligholde søndag og erstatte den syvende dag som sabbat, og at dette uttrykket også skulle innebære inspirert autoritet ved profetiens gave. Likeså teologisk problematisk det måtte være å forklare denne utenombibelske autoritet slik at det gir en intellektuell tilfredsstillelse hos andre, ser jeg dette som mindre problematisk enn det å hevde at det finnes "nivåer av inspirasjon," noe som jeg ikke kan slutte meg til. (Se *Patriarchs and Prophets*).

B. Jeg tror på helligdomslæren og betydningen av 1844, som uttrykkelig er forklart ved direkte åpenbaring i flere kapitler i boken *Great Controversy (Mot historiens klimaks)*, og som for tiden forkynnes av Adventistsamfunnet ut fra en noe modifisert forståelse av betydningen av 1844 basert på isolerte utsagn fra Ellen Whites skrifter og/eller bibeltolkninger som er åpne for flere løsninger.

C. Jeg tror mer på en bokstavelig himmelsk helligdom enn en åndeliggjort sannhet om den, ikke fordi murstein og mørtel har noen betydning, men fordi man da vil fornekte det første hermeneutiske prinsipp som er å ta Bibelen slik den er skrevet, som betyr å akseptere den så bokstavelig som Bibelen selv sier det, dersom man ikke blir tvunget til å symbolisere den for å opprettholde troverdigheten i resten av Bibelen.

Columbia Union College

skoleåret 1977-78

(Skal ikke mangfoldiggjøres til bruk i klassene) J.J.Blanco

TILLEGG 5

SITATER OM SONINGSDAGEN I HEBREERBREVET

Det er ofte blitt pekt på at dette kapitlet gir den beste illustrasjonen og forklaringen på betydningen av 3.Mos.16, akkurat som det kan sies at den beste forklaringen ligger i 3.Mos.16. Fire deler av øversteprestens arbeid på soningsdagen er brukt her til å uttrykke de åndelige sannheter i Kristus. Øverstepresten hadde oppsyn med ofringen utenfor tabernaklet. Så gikk han inn i Det aller helligste med offerblodet. Deretter stenkete han blodet på og omkring nådestolen. Og etterpå gikk han ut av tabernaklet etter å ha fullført seremonien. Disse fire handlingene kan godt beskrives som symboler på vår Herres forsoning, hans inngang, hans appell og hans komme.

Griffith Thomas: *Let Us Go On* (Grand Rapids, 1944), s. 121.

Det er viktig å legge merke til hvorfor Jesu Kristi høye prestedømme kan lignes med Josva Josadaks sønn, og hvorfor Hebreerbrevet ikke kan lede oss direkte til Melkisedek og Salme 110. Det er maktpåliggende for hele påstanden at Jesus skulle være øversteprest, og denne tittelen kan han ikke hente fra Salmenes bok fordi Melkisedek blir kalt prest og ikke øversteprest. Soningsdagen må ruve sterkt i hans tolkning. Om Jesus kun var prest, ville ikke påstanden holde. Alt avhenger av ham som øversteprest.

F.C.Synge: *Hebrews and the Scriptures* (London, 1959), s. 22.

Seremonien på soningsdagen, "dagen" (*joma*), er i tankene hos forfatteren gjennom hele denne delen av epistelen.

B.F.Westcott: *Hebrews* (London, 1889), s. 281.

Språket som beskriver Kristi soningsverk er farget av den jødiske måte å beskrive soningsdagen på. Kristus er øverstepresten. Han ofrer sitt eget blod. Han går "inn i" eller "gjennom tabernaklet," "gjennom himlene" (kap. IV, s. 14).

På den store soningsdagen dreide hele ritualet seg om, og kuliminerte med ofringene som man tilskrev en spesiell betydning i syndsforlatelsen. Til fastsatte tider i løpet av året, og ved begynnelsen av hver måned, ble det derfor ofret syndoffer for folket. Det er imidlertid den store årlige forsoningen som spesielt er til stede hos forfatteren av denne epistelen.

R.W.Dale: *The Jewish Temple and the Christian Church* (London, 1871), s. 196.

Når det gjelder ritualet på soningsdagen er det en detaljert forklaring i Hebreerbrevet. Selve hjertet av dette inspirerte brevet dreier seg om Kristi forsoningsverk, vår store Øversteprest, og i høydepunktet i det niende kapitel er alle bilder og symboler hentet fra

ritualet som er beskrevet i det sekstende kapitlet i Tredje Mosebok, og så merkelig det enn høres, finnes det ingen referanse til dette ritualet noe annet sted i Det gamle testamente.

C.R.Erdman: *Leviticus* (New York, 1951), s. 71.

Epistelen er i store trekk en parallell til, eller en kontrast mellom Det gamle testamentes offerrituale og de synsmåter man kan ha på Kristi død. Høydepunktet i Det gamle testamentes rituale var ofringen på soningsdagen. Dette tok øverstepresten del i, og forsoningen var for folkets synder. Og det er ved øversteprestens tjeneste på denne dagen, på dette sted og ved disse handlinger og ofringer at vår Herres øversteprestelige tjeneste hovedsakelig finner sin sammenligning.

Denne typologien følger i hovedsak øversteprestens tjeneste i Det aller helligste, som er en parallell til Kristus som ofret seg selv.

Han kaster til og med ut fragmenter av det som kan kalles andre typologiske systemer, som hverken kan harmoniseres med eller passes inn i hovedsystemet i soningsdagsritualet.

A.B.Davidson: *Hebrews* (Edinburgh, 1882), s.196.

Når forfatteren av Hebreerbrevet anvender ritualet på soningsdagen på en slik unik måte, dveler han spesielt ved to av dets hovedtrekk, utgytelsen av blod og inngangen i Det aller helligste: "Men da Kristus kom som øversteprest for de kommende goder, gikk han gjennom det større og mer fullkomment telt som ikke er gjort med hender...ikke med blod av bukker og kalver, men med sitt eget blod, én gang inn i helligdommen...inn i selve himmelen for nå å åpenbares for Guds åsyn for vår skyld" (Hebr.9,11-12 og 24). "Og derfor kan han også fullkomment frelse dem som kommer til Gud ved ham, da han alltid lever for å gå i forbønn for dem" (Hebr.7,25).

Da soningsritualet var fullført, da blodet var blitt stenket, da seremoniene innenfor forhenget var avsluttet, kom Aron i sin praktfulle prestedrakt ut fra tabernaklet og viste seg igjen for det ventende folk, "således skal og Kristus, etter å være ofret én gang for alle åpenbare seg, uten synd, til frelse for dem som venter på ham" (Hebr.9,28).

C.R.Erdman, *op. cit.*, sidene 76-77.

Han skriver til hebreerne, og gjennom epistelen forklarer han de hebraiske skrifter, og spesielt de som dreier seg om seremonilovene i forbindelse med soningsdagen.

A.C.Downer: *The Principle of Interpretation of the Epistle to the Hebrews* (London ND) s. 102.

Det er ikke så nødvendig at vi skal gi en mer omfattende forklaring på samsvaret mellom

denne viktigste seremonien på Det gamle testamentes tid og Kristi verk i den nye tid, siden det er den delen av det mosaiske ritualet som mer enn noe annet har fått den mest uttrykkelige anvendelse av den inspirerte penn. Det er dette Hebreerbrevets forfatter spesielt og stadig viser til når han peker på Kristus med de mektige realiteter som ble ufullkomment åpenbart gjennom de eldgamle skyggebildene. Han forteller oss at en ny og levende vei er blitt åpnet inn i Det aller helligste gjennom forhenget som ikke lenger kunne skjule og stenge noen ute fra Guds nærvær ved at Kristi legeme ble gitt til døden for verdens synd, og nå var åpnet for å ta i mot enhver angrende synder (det revnede forheng ved Kristi død kunngjorde nemlig dette). For ved Kristi blod kan vi ikke bare trygt gå inn, men også være frimodig i Guds nærvær. Det går an fordi Kristus selv har gått inn i himmelen med sitt eget blod og fremstilt seg selv som den fullkomne gjenløser for sitt folk, i det han har tatt på seg straffen for deres synder, og for alltid tilfredsstilt Guds rettferdighet. Offeret, ved hvilket alt dette er fullbyrdet er ikke belemret med noen av de ufullkommenheter som henger ved tjenesten fra Det gamle testamente, men er tilstrekkelig til å møte behovet hos den som har en skyldbetyngt samvittighet, fordi den kan fremstille synderen med sjel og legeme som fullt ut akseptert av Gud.

P.Fairbairn: *The Typology of Scripture*, Zondervan gjenoptrykk (Grand Rapids, ND), s. 342.

TILLEGG 6

SITATER VEDRØRENDE HEBR.9,6-9

Den Hellige Ånd selv viser så klart, både ved inndelingen av tabernaklet i Det hellige og Det aller helligste, samt ved typen ritualer i hele tabernakeltjenesten at alt dette kun var midlertidig, en figurlig fremstilling eller en lignelse for den tid da Gud vil sette alt i rette skikk. Tiden er nå kommet. Vi har nå den endelige Øversteprest som gjør tjeneste i den himmelske helligdom (8,1-2).

Τούτο er tydelig: "Dette" er det Den Hellige Ånd viser ved innretningene i det gamle tabernaklet og presteritualene som det var konstruert for, "dette," nemlig "at veien (på den tiden) ennå ikke var åpnet til det (endelige) Aller Helligste" i himmelen. Vi har infinitiv i indirekte tale (R.1048) i tillegg til τούτο (R. 1078). Gud bestemte hele konstruksjonen, arrangementet og tjenestene i tabernaklet (8,5), fordi alt dette var for Israels helliggjørelse. Forfatteren sier nå at "Den Hellige Ånd" viser hva tabernaklet m.m. betegner i forhold den himmelske helligdom og Jesu øversteprestelige tjeneste der Ånden er den som helliggjør. Den fullkomne spenningen omfatter definitivt hele tidsrommet da tabernakeltjenesten sto som et forbilde, for under hele denne tiden sa Ånden: Veien til helligdommen "er ennå ikke åpenbart" av meg, for den virkelige Øversteprest var ennå ikke kommet.

Uttrykket, "...det forreste telt ennå står.." peker på det meningsfylte i det at veien til den himmelske helligdom forblir uåpenbart mens delingen mellom det første og det andre

teltet, d.v.s. mellom Det hellige og Det aller helligste fremdeles står (se versene 1-3).

Leserne er kjent med Matt.27,51, og vet at da det indre forhenget revnet, viste Ånden selv at enden var kommet til det som tabernakeltjenesten i ødemarken avbildet. Da Jesu offer på Golgata var fullbrakt, gikk han inn i den himmelske helligdom med sitt forsonende blod, og alt det som forbildene hadde vist, var kommet, og veien til helligdommen var nå endelig blitt åpenbart. I den himmelske helligdom er det ikke lenger noe hellig og aller helligste som er adskilt med forheng i mellom.

ἩΤΙΣ – ”det første telt,” det hellige foran Det aller helligste og καρβολή er predikatet og bindeordet er utelatt som unødvendig, ”hvilket (det første telt) er et bilde på den nåværende tid.” I hvilken forstand er det et slikt ”bilde”? Hele setningen καθ’ ἣν gir forklaringen. Det kvalitativt beslektede uttrykk sier at det første teltet bare er et ”bilde.” ”Det sanne tabernakel (8,2), det himmelske, kan ikke være delt, i et hellig og et Aller helligste, det kan kun bestå av én forenet helligdom til den øversteprestelige handling som utføres av vår øversteprest (4,14). Den jordiske helligdommen har kun betydning som en lignelse, en som bare har virkning for den tiden det er behov for den. Som en lignelse eller et forbilde peker den fremover til den tiden da det ikke lenger er bruk for den, når den himmelske helligdom blir åpenbart, når alle lignelser og symboler for alltid vil bli erstattet med virkeligheten.

R.H.C.Lenski: *Hebrews* (Columbus 1946), sidene 282-285.

Utelukkelsen av selve presteskaperet fra Det aller helligste, opprettelsen av et rom av lavere rang som stedet for de helligste riter i den seremonielle tjenesten, skulle med kun én unntagelse overholdes for å betegne at ”veien inn til Det aller helligste ennå ikke er blitt åpenbart.” Dette ”første telt” – adskilt fra Det aller helligste med tunge forheng som aldri skulle dras til side, unntatt av øverstepresten én gang i året – og det i forbindelse med et rituale utført under det mest trykkende alvor – ville ha vært fullstendig unødvendig dersom adgangen til Gud hadde vært fri. Mens det sto, ble prestene og folket stadig fortalt at selv om Gud var nærmere dem enn alle andre folk, kunne de likevel ikke gå inn til det nærmeste og mest velsignede samfunn med ham.

Jeg tror at denne inspirerte og autoritative tolkningen av hva som mentes med delingen av det jødiske tabernaklet i det hellige og Det aller helligste, er av største betydning for å illustrere prinsippet som skal lede oss til å forstå alle deler av det levittiske systemet.

Det som Den Hellige Ånd ”viste” ved å utelukke ikke bare folket, men også øverstepresten fra den indre delen av helligdommen, kan ha vært forstått av hvilken som helst jøde med ordinær intelligens. Det var ikke noe hemmelig i ritualet. Det var forståelig for mennesker som var ukjent med den sannheten som ble åpenbart ved Kristi komme. Det må ha fremkalt det rette inntrykket også på dem som aldri spurte om meningen med det. Hver jøde visste at selv øverstepresten bare kunne gå inn i Det aller helligste én gang i året, og at de andre prestene aldri fikk lov å gå inn dit overhodet, og derfor ville hver jøde føle at en fri og regelmessig adgang til Guds umiddelbare nærvær var satt under kontroll av institusjoner som var innstiftet av Gud. Dette inntrykket ville han ha til tross for enhver vilkårlig og fantasifull mening som hans religiøse lærere mente å ha oppdaget i bygningen og dens forhold til Det aller helligste, og slike inntrykk ville det naturlig ha oppstått i våre sinn om ikke den inspirerte forfatteren hadde fortalt

oss hva Den Hellige Ånd har vist oss.

Vi har her en autoritativ illustrasjon av den måten vi bør tolke symbolene på i jødedommen, og en illustrasjon som slett ikke oppmuntrer til fantasifulle og vilkårlige påfunn av enkelte typiske kommentatorer.

R.W.Dale: *The Jewish Temple and the Christian Church* (London, 1871, sidene 205-207.

Det at den høyeste representant for det hellige én enkel dag i året hadde adgang, lærte dem at Det aller helligste var stedet de hadde å gjøre med, og viste dem på samme tid at det var et sted det var vanskelig å få adgang til. Seremoniellet på den store soningsdagen forkynte for dem: "Dere må gå inn dit, men det er knapt mulig å gå inn. Dere kan komme inn dit kun gjennom en representant som er den offisielt oppnevnte hellige mann, og selv han kan bare sjeldent komme inn etter lange intervaller, med frykt og beven, med blod i sine hender for å sone for sine egen og deres synder. Døren til det andre teltet er ikke helt lukket for dere, men den er åpen nok for å holde liv i deres hjerter så dere kan føle deres behov for å gå inn dit, for at den smertefulle bevissthet om at deres ønske om adgang snarere blir skjerpet enn tilfredsstilt."

"Den Hellige Ånd viser på denne måten (eller ved dette arrangementet) at veien inn til Det aller helligste ennå ikke er åpenbart" (vers 8). Ideen er at utelukkelsen fra den innerste delen av det jødiske tabernaklet, og at all annen tjeneste skulle skje i den ytre delen av tabernaklet, skulle bety "fullkomment samfunn med Gud er ennå ikke tillatt, fordi den høyeste og derfor blivende form for religion var en ting som en gang skulle komme." Forfatteren ville at hans lesere skulle se i selve det faktum at tabernaklet var delt i et første og et annet kammer, at det var en høyere velsignelse gjemt til mennesket, en tilnærming til et mer intimt fellesskap med Gud, som for tiden var nektet det. "Den første delen av tabernaklet," ville han si, "er deres, den andre med sin åndelige betydning tilhører fremtiden, til Messias' tid, når alle ting skal fornyes. Å klynge seg til en lovstyrt tilbedelse som noe som skal vare evig, vil være å lukke øret for røsten fra helligdommen selv, for med selve dens struktur vitner den om sin egen ufullkommenhet, og den sier til alle som har ører å høre med: "Jeg skal ikke være for bestandig. Jeg har et første og et annet kammer, et nært Gud, og et nærmere Gud. Det første og nære er deres, O Israels folk, til daglig bruk, det andre og nærmere er så godt som lukket for dere. Når det fullkomne kommer, vil den nærmere adgangen bli åpen for alle, og forhenget og stedet utenfor, og alle tjenestene som nå utføres der, vil opphøre."

Hos noen vil dette forstås slik det er skrevet i vers 9: "Som (at teltet eksister i form av den første avdeling) er et bilde inntil den nåværende tid." Meningen er at den ytre delen av tabernaklet, posisjonen den første avdelingen hadde, var en lignelse ikke uttrykt i ord, men i stoffer, materialer, som uttrykte det midlertidige, skyggen, og den ufullkomne natur i denne første formen for gudsdyrkelse.

A.B.Bruce: *Hebrews* (Edinburgh 1899) sidene 320-321.

Ordningen med den jordiske helligdom som sådan peker på en alvorlig mangel, den skarpe adskillelsen mellom det hellige og Det aller helligste, det som skaper forskjellene i forholdet menneskene har til Gud.

"Det første telt," det hellige, er en hindring for kontakten med Gud. Derfor er det nødvendig at den elimineres. Forholdet til Gud må være en ny befaling på en slik måte at enhver, hvem han så er, har umiddelbar adgang til Gud. "Legmannen" må få prestelige rettigheter. Bare der alle medlemmene i trosfellesskapet har denne umiddelbare adgangen der *alle* er blitt prester for Gud, er den sanne ordningen blitt til virkelighet. Slik kan ordningen i den gamle pakt bare bli sett på som "motbildet," som peker fremover til nåtiden, for den sanne veien til fellesskap med Gud var ennå ikke blitt åpenbart, så lenge tabernaklet (Moffat: Guds bolig i sammenkomstens telt) fortsatt sto (vers 8).

J.Schneider: *Hebrews* (Grand Rapids, 1957) sidene 79-80.

Hans argument er vakkert. Templet der det var et første og et annet tabernakel, forteller ved selve sin oppbygning at den første avdeling skulle bli utdatert. For det som er først, κρώτη, er utgått på dato, det at det første tabernaklet er først, fastslår viktigheten av det andre.

Så lenge som du har et tempel i to halvdel, erklærer Den Hellige Ånd i vår tid at de ofringer og ritualer som foregår der er utilstrekkelige og må erstattes av noe bedre.

Argumentet avhenger på en fullkommen måte av eksistensen av det første, det erklært utdaterte tabernaklet.

Hebreerbrevet er skrevet for å gi en tydelig distinksjon. Det viser at det ikke er to tabernakler i himmelen, eller to halvparter av et tabernakel.

Det er ikke gjort noe ut av det faktum at øverstepresten måtte gå gjennom den første delen for å komme inn til den andre, poenget er her at bare øverstepresten har adgang til Det aller helligste, og at han ikke kan forbli der, og at den første avdelingen er et symbol på ineffektiviteten i det levittiske systemet.

F.C.Synge: *Hebrews and the Scriptures* (London, 1959), sidene 27-28.29.

Selve delingen mellom det hellige og Det aller helligste, og den begrensede adgangen viser at et møtested for mennesket og Gud måtte komme. Det var det samme med seremoniene, alt var ufullkomment, materielt og billedlig.

Men når vi beveger oss fra helligdommen til ordningene for tjenesten, hvor snevre er ikke begrensningene! Til tross for all denne strengt gjennomførte ordningen, har prestene kun adgang til det ytre kammer. Inn til det indre kommer kun én person, øverstepresten, én gang i året, med svære forholdsregler, med offerblod for seg selv og

for folket. Hva slags mening skulle Den Hellige Ånd uttrykke ved slike restriksjoner? At tabernaklet var stengt slik betydde at det ikke var funnet noe sted der mennesket kunne møte Gud. Delingen i seg selv var en lignelse – en lignelse som skulle vare like lenge som denne ordningen gjaldt. Den var i ett og alt et system av ufullkomne billedlige forsoninger, slike som aldri kunne rense samvittigheten – bundet til seremonielle regler om mat og drikke, tider til tvetninger – kjødelige ordninger som var en byrde på menneskenes skuldre inntil tiden skulle komme for å sette alt i rette skikk.

E.C.Wickham: *Hebrews* (London 1910), sidene 26-36.

Forhenget, som utgjorde en vegg i det og dannet et skille inn til det aller helligste, kunne åpnes ved at det hellige ble avskaffet. På denne måten var dette en billedlig fremstilling i det levittiske systemet, fordi en viss adgang til Gud ble tillatt, mens den virkelige adgangen inn til ham ble hindret eller forsinket inntil hele systemet ble brakt til opphør (vers 9).

Vers 9. *En avbildning...for den tiden*, kanskje heller som (det hellige) et bilde for den nåværende tid. Forfatteren bruker fremdeles presens når han snakker om synsvinkelen i forhold til bibelteksten. Ordet *da* beskriver korrekt nok "den nåværende tid" som perioden for Det gamle testamente, tiden før ham som er Øversteprest for de kommende goder, men må utelates hvis forfatterens beskrivelse skal reproduseres i ettertid. Den hellige avdeling er en lignelse eller et symbol, det er *til*, ikke til undervisning, men *noe det refereres til* i forbindelse med den nåværende tid, nemlig hele Det gamle testamente, den før-kristne tidsalder som er nærværende fra den nedskrevne lovs synsvinkel. Dette hellige sted med sin tjeneste og sin soning for synd, er et symbol på den første pakt, som et ufullkomment skritt i retning av Guds nærvær og samtidig en hindring på veien til det.

A.B.Davidson: *Hebrews* (Edinburgh, 1882), side 171.

Denne setningen er blitt brukt like før (vers 6, sammenlign med vers 2) om det hellige som en vestibyle så å si, til det guddommelige kammer for Guds nærvær, og det er meget vanskelig å anta at det plutselig skulle brukes i noen annen betydning som "det første (mosaiske) tabernakel," i motsetning til "det himmelske arketyperiske tabernakel" (vers 11). "Det første, det ytre tabernakel," helligdommen for den sedvanlige gudstjenesten, viste på den mest inntrykksfulle måten de begrensninger som ble lagt på den tilbedende. Mens dette hadde sin anerkjente plass blant de guddommelige institusjoner, var folket adskilt fra gjenstanden for deres tilbedelse. Ennå hadde ingen det samme privilegium blant prestene, alle prestene hadde ingen rett til å nærme seg Guds trone. Slik ble den ytre helligdommen et symbol på hele tabernaklet som stedet for gudsdyrkelsen.

På den tiden blir det levittiske systemet som var representert ved "det første tabernaklet" her beskrevet som et symbol "til bruk" eller kanskje "for å vare så lenge som" til den nåværende tid. Den gav sin undervisning så lenge tiden varte til forberedelse inntil

forandringen kom.

B.F.Westcott: *Hebrews* (London, 1889), sidene 254-255.

Det mektige budskapet i kap. 9 og 10 dreier seg om *en stengt vei*, og deretter om *en åpen vei*. Gud understreker her det det første telt uavlatelig sa til Israels folk: Gud er her, men du kan ikke komme til ham. Det er det forhenget betydde, og gjelder spesielt det andre forhenget. At ordet "ikke," IKKE ennå...er blitt åpnet, bør stadig understrekes.

Denne veien inntil Det helligste i himmelen, vår adgang dit...til den alltid nærværende adgang og tilbedelse beskrevet i Hebreerbrevet som den fulle vekst, er den store forskjellen Kristi verk innebærer. Under de gamle lovbestemte levittiske ofringene og gavene, ble aldri forhenget tatt bort. Der var ingen adgang, *det gikk ikke an å komme nær* til Gud. Veien inn til det hellige var nå blitt *åpnet* som vi skal se, og en mektig invitasjon og oppfordring – den store sentrale oppfordringen i Hebreerbrevet lyder for enhver om å gå inn med *frimodighet*. (Se 10,19,ff.)

W.R.Newell: *Hebrews* (Chicago, 1947), sidene 280-281.

TILLEGG 7

SITATER ANGÅENDE HEBR.10,20

Dette verset gjenoppvekker tanken i kapitel 6,20 om Jesus som én gang blir vår forløper for oss inn til Guds nærvær, og vår øversteprest. Veien er ny, ikke den gamle veien med ytre ofringer, men overgivelsen av villige hjerter. Jesus hengav det til bruk for den gjenløste skare ved først å gå veien selv (for kjernepunktet i denne innvielsen besto i en høytidelig åpning for første gang for alles bruk).

Frederick Randall: *Epistle to the Hebrews* (London, 1888), side 87.

Forfatteren er nesten forberedt på å si at Kristi inngang i himmelen var en innvielse av en helligdom.

C.T.Vaughan: *Epistle to the Hebrews* (London, 1896), side 121. (A-39)

TILLEGG 8

SITATER VEDRØRENDE BETYDNINGEN AV DEN FØRSTE AVDELINGEN

At den hellige avdeling i tabernaklet i ødemarken var en lignelse ble vist tydelig. All den tjeneste den var beregnet for var ikke den fullkommenhet som Ånden var ment å gi samvittigheten. Selve denne ufullkommenheten pekte fremover til den tiden da alle ville være fullkomne og rettferdige etter Åndens hensikt. Denne velsignede perioden var nå kommet fordi Jesus hadde utgytt sitt blod for Gud i hans helligdom.

Selve det faktum at tabernaklet har sitt forkammer viser at dette ikke kunne være den endelige helligdommen som var bestemt av Ånden til soning for våre synder. Så lenge som det hellige sto der foran Det aller helligste, ble det sistnevnte ikke betegnet som den endelige helligdommen.

R.C.H.Lenski: *Hebrews* (Columbus, 1946), side 283.

IX. 1-14. De to tjenestene er nå sammenlignet for å vise at ordningene i Det gamle testamente var ufullkomne, og pekte bortenfor seg selv til den virkelige adgangen til Gud som menneske har oppnådd gjennom Kristus.

6-10. Om tabernaklets to avdelinger var det bare den første som bruktes til vanlige gudstjenester. Det var bare øverstepresten som hadde tillatelse til å gå inn i Det aller helligste én gang i året, på soningsdagen, der har bar offerblodet fram for Gud, det som dekket over hans egne og folkets synder (6 f). Bibelen som har gitt disse reglene var inspirert av Den Hellige Ånd, og meningen var i symbolsk forstand å vise at veien inn til Guds umiddelbare nærhet ikke var åpnet, og dette nødvendigjorde et fortelt som var adskilt fra Det aller helligste med et forheng.

Arthur S. Peak: *Commentary on the Bible* (London, 1919) side 895.

...det er en del av forfatterens lære at skillet mellom det hellige og Det aller helligste er skjedd ved Kristus.

A.B.Bruce: *Hebrews* (Edinburgh, 1889), side 328.

Som øversteprest gikk han inn i det sanne Aller helligste, et tabernakel som er større og mer fullkomment, nemlig selve himmelen. Det er herligere, og det er større. Den ytre avdelingen har opphørt å eksistere fordi forhenget er blitt revet i to, og det hellige er blitt innlemmet i Det aller helligste. Tabernaklet har nå bare ett kammer, og i dette kammeret møter Gud alle sine tilbedende hellige som kommer til ham gjennom Jesus, Øverstepresten.

M.Dods, "Hebrews," *The Expositor's Bible* (London, 1910), side 153.

Det er heller ikke noe sted lagt vekt på å beskrive eksistensen av "en hellig avdeling" (dvs. at det er oppdelt i to avdelinger) i det sanne tabernaklet i det høye. En slik oppdeling synes å være i strid med selve dets idé. Helligdommen på jorden eksisterte på grunn av ufullkommenheten i den første pakt og den tjeneste som den symboliserte (Hebr.9,8-9), men siden det fullkomne kommer ved tjenesten i det sanne tabernaklet, er det ingen plass for to avdelinger, for de var jo et bilde på det ufullkomne.

A.B.Davidson, *Hebrews* (Edinburgh, 1882), side 174.

...den ytre delen av helligdommen eksisterer ikke lenger. Det større og mer fullkomne tabernakel er selve helligdommen når forhenget er tatt til side og helligdommen og forgården er blitt inkludert i det utvidede Aller helligste.

M.Dods, *"Hebrews," The Expositor's Bible* (London, 1910), side 158.

Men hva var poenget og meningen med dette arrangementet? Vel, Den Hellige Ånd forteller oss *at veien inn til helligdommen ikke er blitt åpenbart så lenge det første telt ennå står*. Når vi søker å gripe tak i meningen med denne setningen kommer det an på hvordan vi forstår betydningen av den gammeltestamentlige formen for gudstjeneste. Vi må spørre oss selv om hva vi forstår med setningen: "...det første teltet ennå står." Noen kan ha lyst til å si at det ganske enkelt betyr at så lenge det tabernaklet som Moses bygde fremdeles sto der, hadde ingen adgang til Det aller helligste i det hele tatt.

Men det kan ikke være meningen, for vi må være konsekvent i bruken av uttrykkene slik forfatteren av dette kapitlet bruker dem. Og hittil når han har talt om det *første* tabernaklet, refererer han ikke til Mose tabernakel som forskjellig fra senere tabernakler, men til den første avdeling i Det gamle testamentes tabernakel, som adskilt fra den andre avdelingen. Og Den Hellige Ånd viser dette at så lenge det første tabernaklet ennå sto der hadde fremdeles hadde status av å være adskilt fordi veien inn til Det aller helligste ennå ikke var åpnet.

Det er ikke noe behov for å rynke pannen over dette, for saken er virkelig enkel. Det betyr at det hang et forheng i det gamle tabernaklet, og det var det som holdt folket borte fra Det aller helligste. Det delte også bygningen i to deler. Det gav den første avdelingen en status av å være adskilt. Hvis du skulle ta forhenget vekk fra tabernaklet i Det gamle testamente, ville du ha bare en samlet avdeling. Og du tar naturligvis forhenget vekk og veien inn til Det aller helligste blir åpen, men så lenge det henger der og deler bygningen i to, og holder den første avdelingen adskilt fra Det aller helligste vil veien inn til Det aller helligste ennå ikke være åpen.

Vi skal senere se at det i vår tid er en vakker kontrast i det sanne tabernakel som vi har det privilegiet å tilbe i. Det er ikke to avdelinger nå, der er ikke noe forheng, vår vei er åpen inn til Det aller helligste av den enkle grunn at det ikke er noe forheng der, og ikke

lenger to avdelinger, men bare én. Det er ikke lenger noe forheng mellom Gud og hans folk, i åndelig forstand (selv om det er det i fysisk forstand, se anvendelsen i kap.6,19-20).

David Gooding, *An Unshakeable Kingdom* (Canada, 1976) sidene 109-110.

Den ene hellige avdeling har ingen plass i den himmelske helligdom, forhenget er trukket til side, og alt sammen er et Aller helligste, Guds sanne bolig.

A.B.Davidson, *Hebrews* (Edinburgh, 1882), side 201.

...den nøyaktige meningen hos vår forfatter her er ikke *kontrasten mellom de to avdelingene*, men *delingen* mellom dem, og det at den ene er *skjult* for dem som deltar i tilbedelsen i den andre.

Delitzsh, bind 2, (Edinburgh, 1870), side 67.

...det sies intet i denne teksten om en forskjell eller en kontrast mellom πρώτη og δευτέρα σκηνή, fordi denne distinksjonen var bestemt (ifølge vers 8) til å vare kun μέχρι καιροῦ

...i den himmelske verden er det ikke lenger noe forheng (καταπέτασμα) mellom stedet for Guds umiddelbare nærhet og der hans velsignede Ånd åpenbares, og følgelig er det ingen tanke om adskillelse, og enda mindre noen ulikhet eller kontrast mellom dem, som av en πρώτη og δευτέρα σκηνή.

Delitzsh, bind 2, (Edinburgh, 1870), side 80.

Τα αγια (ta hagia) er et teknisk uttrykk = "helligdommen", bruken av uttrykket ligner på σκηνή (skene) = tabernaklet som er det samme som "helligdommen" hvor Gud bor. I Hebr.9,3 etc. beskrives Mose tabernakel med dets to avdelinger, det Hellige og det Aller Helligste. I himmelen er de to blitt til ett, og det finnes ikke noe forheng mellom dem, og det er om "den himmelske helligdom" vår tekst taler. Vi kan godta "helligdom" i våre bibelversjoner som saklig korrekt.

R.C.H.Lenski, *Hebrews* (Columbus, 1946): side 251.

I en spesiell forstand var dette et bilde på Kristi legeme, i det at det ikke var noen åpning inn til Det aller helligste unntatt gjennom det delte forhenget. På tidspunktet da øverstepresten gikk inn gjennom det, ble det selvsagt dradd til side, og deretter straks trukket for igjen, og gav ikke andre noen utsikt til å komme inn. Derfor kunne det i den gamle tiden ikke være noen adgang inn til Det aller helligste, ikke før forhenget ble revet i to.

J.Owen, *Hebrews* (Edinburgh, 1855), s. 506.

TILLEGG 9

SITATER VEDRØRENDE DEN JORDISKE HELLIGDOMS ANTITESISKE NATUR

Prestskapet er grunnlaget for økonomien – Hebr. 7,11. Og det som er viktig for presten er hans rang. Den type offer og det sted der han administrerer det, hvordan han nærmer seg Gud, paktsforholdet mellom Gud og folket, og i hvilken grad Guds løfter om gjenløsning blir realisert – avhenger derfor av hans rang og personlighet. Det første prestskapet var et aronittisk presteskap, skapt etter en kjødelig lov – d.v.s. dødelige mennesker med svakheter, 7,16 og 28, dets helligdom i denne verden, 9,1, selve konstruksjonen som viste at veien inn til Guds nærvær ennå var sperret, 9,8, tjenesten der, 9,7, og dets ofringer som ikke kunne rense samvittigheten, 9,9, eller ta bort synden, 10,2-3. Den nye pakt har sin prest etter Melkisedeks vis, 7,11, som er gjort til prest for et uforgjengelig liv, 7,16, en prest i det sanne tabernakel, som Herren har reist, og ikke et menneske, 7,1-2, det vil si himmelen, hvor Gud i sannhet er til stede, 9,24 – med sin tjeneste i dette tabernaklet, 7,3-6 og 9,11-12, og med sitt offer som tar bort synd, 9,12, og renser samvittigheten, 9,14, og gjør for alltid fullkommen den som blir helliget, 10,14. Sammenlign 7,11 og 9,13-14. Hver av disse to grupper av tjenester henger i seg selv sammen, og de to gruppene kan ikke blandes sammen, og intet element av den ene kan innføres i den andre.

Den melkisedekske øversteprest går gjennom de samme prestelige handlinger som den levittiske eller den aronittiske, men denne orden som springer ut fra personens natur, endrer karakteren i disse handlinger, og gjør dem åndelige og gir dem en evighetsverdi, i motsetning til de kjødelige og figurative ritualene.

...den eneste øversteprestelige handling som det fortelles om er øversteprestens inngang gjennom forhenget på soningsdagen, som tilsvarer Kristi inngang i helligdommen i det høye.

Melkisedeks vis eller orden betyr at han er prest for alltid. Dette poenget, som angår

Presten selv, får ham ikke til å reformere andre prestelige handlinger som dem som utførtes av Aron, men det innebærer at hans prestetjeneste er endelig, og at han ved dem innvier en ny evig pakt som han alltid lever for å opprettholde.

"Himmelen," området for realitetene og tingene i seg selv og Guds nærvær, og det "levittiske eller aronittiske området for kopiene av virkeligheten og "denne verden," utelukker hverandre innbyrdes. Og vi ser videre av resonnementet i 8,11 etc. at Sønnens tilhørighet i Juda stamme og ikke Levi, satte ham utenfor det aronittiske presteskap ifølge Hebreerbrevet. Vår Herre var derfor aldri prest i det aronittiske prestesdømme, men var alltid, fra det øyeblikk han ble prest overhodet, en prest etter Melisedeks prestedømme.

Hans tjeneste tilsvare øversteprestens. En prestetjeneste består av tre ting: Et sted hvor tjenesten skal foregå, eller en helligdom, en prestelig handling ved en tilnærming til Gud, og en offerhandling og et offer. Tjenesten hos den vanlige prest er ikke viktig i denne sammenheng, for prestene går stadig inn i den første avdeling av tabernaklet og fullfører der sine tjenester (9,6). Sammenligningen finner vi mellom Kristus og øverstepresten, for inn i Det aller helligste er det bare øverstepresten som går, én gang i året, ikke uten blod, som han ofrer for seg selv og for folkets forseelser (9,7). Det tilsvare Kristus som øversteprest for de kommende goder, som går gjennom et høyere tabernakel, og med sitt eget blod én gang for alle går inn i Det aller helligste og oppnår en evig forløsning (9,11-12).

Aron går inn i Det aller helligste én gang i året, og det bare et øyeblikk, med det lukkede forheng bak seg når han vender tilbake, og oppnår ikke noen varig forbindelse med Gud (10,1-4 og 11), og Kristus går inn den sanne helligdom med sitt offer og oppnår en evig forløsning (9,12-14, 10,10, 14 og 18), og i kraft av den forløsningen han har oppnådd er han i stand til å gå inn, og bli der på vegne av oss, og dermed sikre oss en evig pakt (7,22, 9,24 og 10,19). Da han gav et offer én gang for alle, satte han seg ned ved Guds høyre hånd.

Denne sammenligningen taler for seg selv. Ingen uten den som allerede har fått sine forutfattede meninger fra andre kilder, eller fra noe som noen har funnet på selv, kan unngå å forstå at det som her er fremstilt ikke er noen høytidelig gjentakelse av et scenario i et høyere teater av soningshandlingen som et drama som allerede er utført annetsteds, men utgjør selve kulminasjonen i selve dramaet.

A.B.Davidson: *Hebrews* (Edinburgh, 1882). sidene 148-150, 198-199.

Når det begynnes med vers 25, understrekes et annet ord som er viktig for forståelsen av Kristi øversteprestelige tjeneste, nemlig uttrykket "én gang." Kristi ene offer er gyldig én gang for alle og behøver ikke gjentas. Dets virkning er omfattende og så vidtfavnende at det har tatt bort "de manges" synder. Det omfatter "hele historien og hele menneskeheten."

Uttrykket "én gang" står over begrepet "ofte," eller "flere ganger." For igjen og igjen, år

etter år, måtte et offerdyr bli slaktet under den gamle pakt, og bare sjelden skulle øverstepresten gå inn i Det aller helligste for å bringe det sonende blodet inn til Guds nærvær. Ordet "ofte" avslører ufullkommenheten i den gammeltestamentlige ordningen. Kristi verk er ikke kjennetegnet med ordet "ofte," men med uttrykket "én gang." Og "én gang" betyr én gang for alle.

G.Vos: *Hebrews* (Edinburg, 1855),side 90.

Kan vi få øye på et motiv som kan ha influert forfatteren til dette brevet, som til tross for at han kjenner til hvor røkofferalteret sto i den ytre delen av helligdommen, likevel plasserer den i Det aller helligste? Et slikt motiv skal det gå an å få øye på, og er virkelig erkjent av Bleek selv. "Den hellige forfatter," sier Bleek, og etter ham Tholuck, "anser *Det aller helligste uten forhenget som et symbol på den himmelske helligdom, og har derfor en direkte interesse når duften fra røkofferalteret symboliserer de helliges bønner (Åp.7,3,f) og gjelder den indre helligdommen.*" Dette er den nøyaktige sannhet.

F.Delitzsch: *Hebrews* (Edinburgh, 1872). side 55.

...forfatteren bruker "det hellige" og ikke Det aller helligste og det som øverstepresten gjorde der når han påpeker utilstrekkeligheten ved tabernaklet og dets funksjon. Han er klok i denne prosedyren. Selve det faktum at tabernaklet har sitt forkammer, viser at dette ikke kunne være den endelige helligdom som av Ånden var beregnet til soning for våre synder. Så lenge som det hellige sto foran Det aller Helligste, var det sistnevnte merket som ikke å være den endelige helligdommen.

R.C.H.Lenski: *Hebrews* (Edinburgh, 1946). side 287.

Mange ting var følgen av forbildenes svakhet og ufullkommenhet som ikke tillot at det skulle være en fullkommen og fullstendig avbildning av virkeligheten, at alle ting mellom dem skulle svare nøyaktig til hverandre. Derfor kunne de i beste fall bare uklart representere de gode ting som skulle komme, og i enkelte ting var det ikke mulig, og det skulle være en stor forskjell mellom dem.

J.Owen: *Hebrews* (Edinburgh, 1855). side 387.

Det som er blitt sagt illustrerer med hvilken frihet forfatteren behandler forholdet mellom de levittiske seremoniene og den åndelige virkelighet som han ser bakom dem.

Samsvaret som han insisterer på er den generelle idéen, men ikke i detaljer. Sannhetene er fremstilt figurlig, og bildene er generelt lånt fra de typiske "kopier," og bildene forandrer seg.

E.C.Wickham: *Hebrews* (Edinburgh, 1910). sidene 83-84.

TILLEGG 10

REFERANSER I DET NYE TESTAMENTE TIL SONINGSDAGEN UTENOM DET SOM OMTALES I HEBREERBREVET OG I ÅPENBARINGEN

Hver bruk av *hilaskomai* i Det nye testamente anvender det grunnleggende bildet på soningsdagen.

La oss se på 1.Joh.2 i denne forbindelse:

Dersom vi sier at vi har samfunn med ham, og vandrer i mørket, da lyver vi og gjør ikke sannheten; men dersom vi vandrer i lyset, likesom han, er i lyset, da har vi samfunn med hverandre; og Jesu, hans Sønns blod renses oss fra all synd. Dersom vi sier at vi ikke har synd, da dårer vi oss selv, og sannheten er ikke i oss; dersom vi bekjenner våre synder, er han trofast og rettferdig, så han forlater oss syndene og renses oss fra all urettferdighet. Dersom vi sier at vi ikke har syndet, da gjør vi ham til løgner, og hans ord er ikke i oss. Mine barn, dette skriver jeg til dere for at dere ikke skal synde; og om noen synder, da har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, den rettferdige, og han er en soning for våre synder, dog ikke bare for våre, men og for hele verdens. (1.Joh.1,6-2,2)

Vi ønsker også å minne oss selv om bruken av *hilaskomai* i Hebr.2,17 for rett å kunne forstå begge tekstene og deres forhold til soningsdagen. Vi vil lese dette i dens rette sammenheng.

Men vi ser Jesus, som i en kort tid var stilt lavere enn englene, kronet med herlighet og ære på grunn av hans lidelse og død, slik at han ved Guds nåde kunne smake døden for alle... Siden barna er mennesker av kjøtt og blod, måtte også han bli menneske som de. Slik skulle han ved sin død gjøre ende på ham som hersker ved døden, det er djevelen, og befri alle dem som av frykt for døden var i trelldom hele sitt liv. Det er jo ikke engler han tar seg av; men han tar seg av Abrahams ætt. Derfor måtte han i ett og alt bli sine brødre lik, så han kunne være en barmhjertig og trofast øversteprest i tjenesten for Gud og sone folkets synder. (Hebr. 2,9, 15, 15 og 17)

La oss legge nøye merke til de tekstene som ikke i første rekke taler om et verk som utføres i den himmelske helligdom, men om et prestelig offer for verdens synder. Kristi død er i sentrum i disse versene. Kristus ble vår øversteprest for å kunne smake døden

for alle og ødelegge djevelen og alle hans gjerninger. Døden på korset er en prestegjerning, for vår Herre var øversteprest før korsfestelsen. Vi har ikke ført tomt snakk når vi talte om Joh.17 som hans yppersteprestelige bønn. Jesus gikk "innenfor forhenget" etter at han var blitt øversteprest. Det er slik det står i Hebr.6,19-20. Og slik taler Hebr.9,14 om ham som gir seg selv som et offer.

1.Joh.2,2 er en avgjørende del av mønsteret i 1.Joh.1,5 – 2,6. Man bør merke seg disse versenes antitesiske natur. Sammenlign med det følgende vers med 1,6, 1,8 med det etterfølgende vers, og sammenlign 2,1,ff. med 1,10. Slik er 1.Joh.2,2 identisk i betydning med 1.Joh.1,7 og 9. Den taler om renselse og tilgivelse for synder. I Det gamle testamente har vi et intimt forhold mellom *katherizo* og *exilaskomai*, for flertallsuttrykket *hamartion* slik vi har sett det innskrenket i LXX til sin kultiske betydning i forbindelse med soningsdagen. 2.Mos.30,10, 3.Mos.23,27,f og 25,9 bruker (*ex*)*ilasmos* i stedet for *kapharim*, og 2.Mos.29,36 og 30,10 bruker *katharismos*. Merk den nære sammenstillingen mellom tilgivelse og forsoning i 3.Mos.4,31 – en typisk kultisk kjennelse. I 2,2 gir Johannes et ekko av den velkjente kultiske sekvensen av *Yom Kippur*. Sammenlign med 3.Mos.16,24 og 34.

Hvorfor er disse tekstene (1.Joh.4,10 er som et ekko av 2,2) viktig for vårt studium av soningsdagen i Hebreerbrevet? Fordi vi har gjort oss skyldige i å adskille vår oppfatning av "forsoningen" fra soningsdagen. Mens mange har erkjent at det førstnevnte dreier seg om korset, har vi nølt med å anvende det andre på samme måten. Likevel er det med soningsdagen ment tiden nøyaktig for sonofferet. Som vi har sett, unngår Hebreerbrevet å tale om bestenkelsen av nådestolen med blodet for at det ikke skal svekke betydningen av offeret på Golgata. Sammenhengen i Hebr.2,17 og lignende tekster er vår øversteprests *død*. Det er dette som fullbyrdet soningen og syndsforlatelsen. Vår Herre går i sannhet god for oss som en himmelsk prest, men det er gjort ved hans nærvær, for hans forsoningsverk er allerede fullbyrdet, og han har satt seg som en erobrer, rede til å kreve sine seierstrofeer.

Fremdeles er det en fundamental feiloppfatning hos våre pionerer at forsoningen bare begynte ved korset. Dersom vi med dette bare mente det at ikke alle konsekvensene av Kristi fullkomne gjenløsningsverk på Golgata ennå ikke var kommet, ville et slikt syn ikke være skadelig. Men som det vanligvis er uttrykt, er glansen fra korset formørket, og mange tekster i Det Nye Testamente neddempet. Legg for eksempel merke til det følgende:

Da vi ennå var Guds fiender ble vi forsonet med ham ved hans Sønn's død. Når vi nå er forsonet, hvor mye mer skal vi ikke da bli frelst ved hans liv. Ja, ikke bare det, vi priser oss lykkelige i Gud, ved vår Herre Jesus Kristus, han som har gitt oss forsoningen. Rom.5,10-11.

Det var Guds vilje å la hele sin fylde ta bolig i ham, og ved ham forsonet alle ting med seg selv, alt i himmelen og på jorden, da han skapte fred ved hans blod, på korset. Også dere var en gang fremmede og fiender av Gud i sinn og tanke på grunn av deres onde gjerninger. Men nå har han forsonet dere

med seg selv, da Kristus led døden med sitt jordiske legeme. Hellige, uten feil og uangripelige ville han stille dere fram for seg. Kol.1,19-22.

Men alt er av Gud, han som ved Kristus forsonte oss med seg selv og gav oss forsoningens tjeneste. Det var Gud som i Kristus forsonte verden med seg selv, slik at han ikke tilregner dem deres misgjerninger, og han overgav ordet om forsoningen til oss. Så er vi da utsendinger for Kristus, og det er som om Gud selv formaner gjennom oss: Vi ber dere på Kristi vegne, la dere forsones med Gud! Ham som ikke visste av synd, har han gjort til synd for oss, for at vi i ham skulle få Guds rettferdighet. (2.Kor.5,18-21)

Slike tekster står i sterk kontrast til uttalelsene fra Crosier og Uriah Smith. Førstnevnte skrev:

Forsoningen ble utført i helligdommen, men Golgata var ikke stedet for dette.

Derfor begynte han ikke forsoningsverket, uansett av hva slags natur dette verk måtte være, før etter sin himmelfart da han, ved sitt eget blod gikk inn i den himmelske helligdom for oss. (Crosier, *Day Star Extra*, 7.febr. 1846)

Og Uriah Smith:

Kristus gjorde ikke forsoning da han utgjød sitt blod på korset. La dette faktum være festet i sinnet for alltid. (*Looking Unto Jesus*, 237).

Slike uttalelser har vi hørt ekkoet av i over hundre år, så lenge våre lesere har kjent vår helligdomslitteratur. De er vanligvis koblet sammen med andre villfarelser, slike som å benekte at Kristus var prest på Golgata. Smith skriver dessuten:

I dette tilfellet, som i det seremonielle bildet, gikk ofringen og det vanlige prestelige arbeidet forut for forsoningen. Men da Kristus led for oss, i hvilken egenskap handlet han? – Ikke som vår prest, men bare som et offer, for han ble avlivet ved ugudeliges hender, akkurat som offerdyrene i gammel tid ble slaktet av synderen. Det var som syndoffer han bar våre synder i sitt legeme opp på treet. Her ble blodet skaffet til veie som han skulle bære fram. Dette var en forberedende akt før prestegjerningen han skulle utføre i den sanne helligdom i det høye, og forsoningen er den siste tjeneste han utfører som prest. De som gjør offeret til å bli det samme som forsoningen, blander sammen begivenheter som ligger mer enn atten hundre år fra hverandre. Offeret var generelt. Kristus døde for hele verden. Offeret ble tilbudt alle som ville ta i mot det. Men forsoningen ved avslutningen er spesifikk, den er gjort bare for dem som søker fordelene med hans gjeløsningsverk ved "omvendelse til Gud og tro på vår Herre Jesus Kristus." Ap.Gj.20,21. (*Ibid.*, 238-239)

C.H.Watson som var president i Generalkonferensen, kunne skrive i 1930-årene:

I forsoningsverket er det to viktige ting som man må merke seg; et offer og en prest... Prestens oppgave begynte *etter* at offeret ble drept. (*The Atoning Work of Christ*, 92. Se også 157.)

Slike uttalelser er blitt mangfoldiggjort til tross for Bibelens enkle vitnesbyrd i slike tekster som Heb.10:1,1 12; 9:14;7,27.

Crosier, Smith, Watson og andre skrev som om presten for det meste arbeidet innenfor helligdommen. Men Det Gamle Testamente sier noe annet. Se 4.Mos.18,3.5.7. som viser at prestens arbeid til stadighet var ved kobberalteret der man ofret. Ellen White kopierte aldri feilene fra sine medarbeidere, men talte enkelt om Kristus som prest ved hans død. Se *Desire of Ages*, 25 og 757 (*Slektenes Håp*).

Dan.9,24 forutsa ganske enkelt at forsoningen ("å forsegle synder") skulle finne sted innenfor de sytti uker, og bli fullbyrdet i midten av den siste uken, og slik stadfeste den evige pakt og at slaktoffer og matoffer skulle opphøre.

Kapitlet i Det gamle testamente er det som har mest å si om forsoningen er 3.Mos.16. Sammenlign dets 14 anvendelser med de totalt 48 i 3. Mosebok. Vi gjør feil hvis vi skiller forsoningen fra soningsdagen – for den siste symboliserer den første. "Rensing" er aldri en empirisk moralsk transaksjon i 3.Mosebok, men en "erklært renselse" på grunnlag av troen på det utgytte offerblodet. Tilfellet er identisk med 1.Joh.1,7.

Noen har kritisert King James-versjonen for å gjengi Rom.5,11 som taler om at vi har mottatt "forsoningen." Det er sant at det opprinnelige ordet her er *katallege* – men dette er nøyaktig det uttrykket som er brukt i LXX for det hebraiske *kipper*. Forsoning i Bibelen har tre dimensjoner: Overfor Gud er det forlikelse, om synden er det tilgivelse, og overfor synderen er det forsoning. Teksten taler om syndsforlatelse som innebærer forsoning. Rom.5,18 forsikrer oss at Kristi rettferdige gjerning har brakt "frikjennelse og liv for alle mennesker." Kan språk uttrykke dette sterkere enn en fullbrakt forsoning?

Men bevisene er ennå sterkere. Bibelen forsikrer oss at Kristi oppstandelse var beviset på vår Herres fullbrakte forsoningsverk. Les Rom.4,25. Sammenlign også med 1.Kor.15,17. Likedan ble det på pinsefestens dag talt om Faderens aksept av det fullbrakte verk og var symbolsk for salvelsen av Det aller helligste som var gjort mulig ved korset. Se Ap.gj.2,33.

Vitnesbyrdet i Hebreerbrevet er ikke i strid med noen av de andre brevene. Kapitel 13 forsikrer oss at Gud oppreiste Kristus fra døden "ved den evige pakts blod." Dette stemmer med Rom.4,25.

Men Hebreerbrevets vitnesbyrd om den av Kristus fullbrakte gjerning på korset er ikke overlatt til det siste kapitlet. Det finner vi i innledningsversene, og er deretter ofte gjentatt. Det var etter at Kristus "hadde gjort renselse for våre synder" at han "satte seg ved Majestetens høyre hånd i det høye" (Hebr.1,3). Sammenlign med 2,9, 10,12-13 og 12,2. Disse tekstene forsikrer oss at Kristi himmelske tronbestigelse var bevis på og lønn for det fullbrakte forsoningsverk. I Hebr.9,22 er det utgyttelsen av blodet, ikke

bestenkelsen, som garanterer syndenes forlatelse. Bestenkelsen er bare symbolsk for anvendelsen av midlet – ikke selve midlet.

Den vekt som er lagt på soningsdagen i Hebreerbrevet er av største betydning for emnet som drøftes. Tjenesten på den dagen symboliserte åpningen av adgangen til Guds nærvær ved den fullkomne forsoning for synd. Bestenkelsen av nådestolen medførte retten til adgang ved det utgytte blod, og de tilbedende forventet at deres Mellommann hurtig skulle komme tilbake, og at det ikke skulle være noen forlenget tjeneste i den andre avdelingen. Da Kristus forlot likkledet i graven og viste seg for sine troende med den erklæring at all makt i himmel og på jord var gitt ham – da utførte han det verk som øverstepresten gjorde etter soningsseremonien, skiftet klær og viste seg på ny for folket.

Slik finner vi i Hebreerbrevet tekster som i 2,17. Denne soningen er identisk med den "evige forløsning" som det står om i 9,24, som noe som allerede er oppnådd i det første århundret. Han gikk inn til Guds nærvær "med sitt eget blod" 9,12. Sammenlign 9,14. Disse versene er viktige fordi de definitivt viser at Golgata var selve inngangen til den himmelske helligdommen. Han gikk ikke inn for å få kredit for en allerede oppnådd forsoning. Etter at forhenget hadde revnet i to i templet i Jerusalem, som symbol på Kristi fullbrakte offer som fjernet stengslet mellom synderne og en hellig Gud, kunne han aldri bli som den levittiske yppersteprest utenfor forhenget med oppgaven fremdeles ugjort. Vi leser ikke om Melkisedek som en prest som ofrer bestandig. I stedet finner vi ham i ferd med å velsigne. Han formidlet frukten av offeret som allerede var gitt. Slik er det også med vår store kongelige prest etter Melkisedeks vis. Hver nattverd med sin påminnelse om velsignelsen ved syndenes forlatelse forteller den samme historien om en beseglet pakt, beseglet med blodet fra Kristi offer.

Adskilt fra en isolert henvisning i Ap.gj., den didaktiske omtalen i Hebreerbrevet, og hentydningene i Åpenbaringen, har vi ennå en didaktisk referanse til soningsdagen i Rom.3,25 ifølge mange teologer, og flere hentydninger i evangeliene. Vi skal nå se på disse.

Rom.3,25 har lenge vært et stormsenter. Det er i en viss forstand den viktigste av alle tekster som er lovprist som *Crux interpretum*. Den er det såkalte Akropolis i Det nye testamente – Rom.3,25 – dets vitnesbyrd må ikke overses. Som et *locus classicus* er dette verset ikke noe som skal gis en lettvinntolkning, og vi vil ikke prøve på å kutte alle de gordiske knutene det inneholder. Vi vil heller komme med noen forslag som det er sterke grunner for å støtte, og som i tilfelle vil bidra til å oppfylle hensikten med dette dokumentet, og som vil være skadelig for vår sentrale troslære dersom det forkastes.

Vi henviser leseren til F.Buchsel (*TDNT* III, sider 320,ff), og kommentarene til G.Fredrich, O.Kuss, P.Althaus, O.Michel og K.Barth i deres utleggelsler av Romerbrevet, spesielt 3,25. Disse er tyske teologer som er i opposisjon til det populære synet i Tyskland siden Deissmann. Utenfor Tyskland er det synet at Rom.3,25 er sterkt knyttet til soningsdagen ikke bare vidt anerkjent, men nesten tatt for gitt. A.Nygren, T.W.Manson, P.J.Leenhardt, A.M.Hunter, C.K.Barrett, F.F.Bruce og D.E.H.Whiteley

havner alle i denne kategorien. Men vi er ikke interessert i noen tall-lek for å fastslå en tolkningsmessig sannhet, og derfor vil vi i korthet fremlegge beviset for denne posisjonen.

For det første er det umulig å benekte at Paulus var fullt på det rene med forholdet som *hilasterion* (soningslokket eller nådestolen) har til oldtidens tabernakel, og spesielt *Yom Kippur*. Det er bare i LXX at *hilasterion* betyr stedet for sonofferet. (Tjueen av de tjue syv tilfellene av *hilasterion* i LXX er oversettelser av בִּפְדוּת. Selv de fire tilfellene i Esek.43 er sannsynligvis fordi avsatsen som er omtalt der tilsvarer *kapporeth* (lokket over arken).

Det siste tilfellet, som står i Amos 9,1 en nesten helt sikkert en feil fordi man har misforstått den hebraiske teksten. Derfor er det slik som Young sier: "Sannsynligheten for denne bruken i LXX der kilden til Paulus' betegnelse av Kristus som en *hilasterion* (nådestol) ligger på grensen av det man kan være sikker på." *Op.cit.*, 327.) I tekstsammenhengen hos Paulus peker uttrykket "ved hans blod" absolutt på soningsdagen da nådestolen *hilasterion* mottok soningsblodet. Dr. Young skrev:

I en sammenheng som så kraftig har forklart læren om den universelle synd, med sitt klimaks i Rom 3,25, er det naturlig for en jødisk forfatter å falle tilbake på nøkkelbegrepene i Det gamle testamente hvor denne felles synd er til stede. (N.H.Young, *ibid.*, 295)

Han fortsetter:

Ritualet på soningsdagen med blodet stenket på *hilasterion*, utført av øverstepresten, er den nærmeste parallell i følge teksten, den mest opplysende parallell tolkningsmessig, og språklig sett også den nærmeste. Det er ikke tvil om at Paulus holder seg til LXX, for når det gjelder tolkningen, gir soningsdagen anledning til en mengde forslag til forklaringer og dyptgripende tolkninger. Språklig sett er det bare tekster om soningsdagen som kan forklare at "hans blod" kan knyttes til "*hilasterion*." (*ibid.*, 297)

Hvis Buchsel, Michel, Barth, Nygren etc. har rett, hva betyr deres konklusjoner for oss i dag? I følge C.F.D.Moule, skyldes mangelen på artikkel foran *hilasterion* at det er en akkusativ-form som er brukt som et predikat. *Philo* er kjent for paralleller til en slik språklig konstruksjon. Dette ville medføre at det først og fremst er funksjonen av nådestolen som Paulus antyder, mer enn dens identitet. Men det er ganske opplagt at nådestolen var den viktigste kultgjenstand i helligdommen. Det var der forsoningen fant sted for Guds folks synder, og det er umulig at Paulus ikke kjente til dette. Vårt spørsmål om "hva så?" blir besvart av beviset vi har for at Paulus så Golgata som motbildet på inngangen til Det aller helligste der nådestolen befant seg.

Nygren, Manson og andre har foreslått visse paralleller og kontraster i deres forklaring på *hilasterion*. Oldtidens nådestol var skjult for beskuelse, men nå er Kristus presentert for hele verden, nådestolens velsignelser ble tilegnet ved et kultisk rituale, men nå blir de tilegnet ved tro alene. Nådestolen i tabernaklet ble bestenket med dyreblod, men både Hebreerbrevet og Romerbrevet viser at gjelønsningen skjer ved utgytelsen av

Guds Sønn's blod.

Blodet som ble stenket på nådestolen var varmt. Det måtte ikke ha levret seg, for da ville det ikke kunne stenges på denne måten. Det er likeså umulig å adskille bestenkelsen av det antitypiske blodet og inngangen til Det aller helligste. Rom.3,25 forteller at vår Herre gikk inn i Det aller helligste i umiddelbar forbindelse ved sin død. Til tross for at adventistene har skjønt at slaktingen av bukken på soningsdagen ikke ble oppfylt i 1844, har de vært i stand til å adskille bestenkelsen på nådestolen inntil den tiden – noe som er tolkningsmessig, teologisk og logisk uriktig.

Leseren bør se en gang til på vår kommentar i kapitel 2, angående Hebr.13,10-13 om betydningen av ordet "forsoning" i dette manuskriptet. Se også våre kommentarer til Dan.9,24 i kapitel tre.

Desmond Ford.

TILLEGG 11

EVANGELIENE OG SONINGSDAGEN

Selv når vi leser lidelseshistorien overfladisk ser vi at Jesus er antitypen til påskelammet. Men det finnes temaer i samme fortellingen som ikke er så fremtredende. Legg merke til disse ordene av J.D.M.Derrett:

...de knyttet Jesu lidelser til den vanlige dramatiske forberedelsen øverstepresten gjorde på kvelden før soningsdagen. Sistnevnte ble ført til *salen ovenpå*, der han hadde samvær med "rådets eldste." Han ble *tatt i éd*, og holdt våken hele natten. *Alterilden* som normalt skulle tennes ved *hanegal*, ble fyrt opp, og før hanegal var alteret klargjort for øversteprestens personlige offer. Under seremonien kledde øverstepresten seg om flere ganger, og hans siste kledning var praktfull. Evangelieteksten har unnlatt å omtale sammentreffene, noen av dem er i og for seg bagatellmessige fordi øversteprestens rolle og hovedtrekkene ved hans rituale var meget velkjent, og fordi noen antydninger var nok til å fastslå at Jesus var den *egentlige* øversteprest, og var i ferd med å fullbyrde den *egentlige* (og evige) forsoning. At han ble forhørt av øverstepresten og de eldste i øversteprestens hus (og vi merker oss at evangeliet åpenbarer både forhørersens bolig og personlige identitet), er et fullkomment eksempel på ironien i Det nye testamente. Og at soningsdagen og påsken har lite med hverandre å gjøre, ser ut til å være irrelevant i betraktning av den teorien at Jesu liv oppsummerte *Torahen* og gav den mening. (*Law in the New Testament*, London 1970, s. 410-411)

Når vi legger til dette lille streif i Johannes' beretning om oppstandelsen der det sies at han bretter sammen likkledet i det han forlater graven, og vi husker 3.Mos.16,23, blir bildet ennå klarere. Selv evangelistene som åpenbart er opptatt med historien om forsoningen ser ikke bort fra den teologiske betydningen av de seremonielle forbildene.

Det gammeltestamentlige bilde i 3.Mos.16 fremstiller en som var uten synd etter en foregående seremoni. Denne personen forlikte folket med Gud ved sin gjerning alene. Han innførte blodet av et lyteløst offer til Guds nærhet, og hele folket ble akseptert og godkjent. Så gikk han tilbake til de ventende og angrende for å velsigne dem, og hvert femtiende år lød jubileumstrompetene på soningsdagen, og folket gledet seg som aldri før i hele sitt liv. Det nye testamente forsikrer oss at virkeligheten er kommet i Jesus vår øversteprest som har gjort soning for våre overtredelser. Derfor er vi antatt i den elskede, og kan glede oss over hans tildelte rettferdighet. Dette har alltid siden vært de gode nyheter siden oppstandelsens morgen i år 31 e.Kr. Vi er blitt forsonet ved vår mellommann, og i Guds øyne har vi også gått inn gjennom forhenget og fått sete i himmelen ved Guds høyre hånd. Ef.2,6.

Desmond Ford

TILLEGG 12

STUDIER I DANIELS BOK (R.Cottrell)

fra *Sabbath School Lesson Quarterly*, nr. 287, 1.kvartal 1967

Side 3

Leksene 5 og 6 fremstiller en sammensatt oppsummering av all den informasjon Gabriel gav til Daniel, uten å forsøke (i disse to leksene) å tolke det. Leksene 7 – 12 vender seg til Det nye testamente for å få forklaringen på og anvendelsen av profetiene i Daniel som ble gitt av Kristus og de forskjellige forfatterne av Det nye testamente.

Side 5

Slik det er med alle Guds løfter og advarsler, var paktens velsignelser gitt på betingelse av at Israel samarbeidet. Igjen og igjen finner vi ordet "dersom" knyttet til de lovte velsignelsene. "Man skal huske at både Guds løfter og trusler i samme grad er gitt på betingelser." *Evangelism*, s. 695.

Sidene 6-7

Etter sytti års eksil var det Guds hensikt å gjeninnsette sitt folk til Løftets land, å fornye sin pakt, og å gjennomføre sin opprinnelige plan for dem. Alt det som var lovt kunne komme til å skje hvis de lærte leksen som de bitre erfaringene deres var ment for.

"Dette løftet om velsignelse skulle ha blitt oppfylt i rikt mål i løpet av de århundrene som fulgte etter at israelittene var kommet tilbake etter fangenskapet. Det var Guds plan at hele jorden skulle forberedes på Kristi første komme, akkurat som den i dag forberedes på hans andre komme." *Prophets and Kings*, sidene 703-704 (*Alfa og omega*, bind 3)

Side 14

Formålet med leksen: Å forstå og verdsette Guds hensikt med verdens frelse gjennom jødefolket under gjenreisningstiden etter det babyloniske fangenskap.

Side 15

Innledning: Ifølge Dan.9,24 ble sytti "år-uker" eller 490 år regnet fra dekretet om gjenreisningen, tilmålt jødene for at de skulle fullføre sin misjon som paktens folk. Dette er kjent som gjenreisningstiden. Som de inspirerte forfattere gjør rikelig klart, var det Guds hensikt at de gode nyhetene om frelsen skulle utgå til hele verden i denne tiden, og at Messias skulle komme og dø for sitt folk, stå opp igjen og opprette sitt evige rike. Det som Gud gjør gjennom sin kirke på jorden i dag, mente han opprinnelig å gjøre for verden gjennom Israel, det utvalgte folk under gjenoppbyggingen. Se *Prophets and Kings*, sidene 713-714 (*Alfa og omega*, bind 3)

Mye mer opplysning om Guds hensikt for de tilbakevendte landflyktige er gitt ved andre forfattere i Det gamle testamente, fra eksilperioden. Deres perspektiv hjelper oss å forstå hvordan Daniels profetier etter Guds plan kunne – eller ville – ha blitt oppfylt på det bokstavelige Israel, om lederne og folket hadde vært trofaste mot paktens privilegier og forpliktelser. Denne innsikt i hva som kunne ha vært, gir et solid grunnlag for å forstå hvordan Kristus og forfatterne av Det nye testamentet senere tolket og brukte de samme profetiene straks etter at jødefolket hadde opphørt å være Guds utvalgte redskap for å omvende verden.

Det hebraiske ordet som er oversatt "uker" er hentet fra et ord for "syv," og betyr en periode på syv enheter eller underenheter, syv dager eller syv år – det utgjør en hebdomade. I kap 10,2 forteller Daniel at han sørger i "tre fulle uker," bokstavelig, "tre fulle hebdomader (uker) av dager." "Det er opplagt at når Daniel mente en hebdomade av dager regnet han det som nødvendig å tilføye "dager" til "hebdomade (uke)," for å gjøre det klart at disse hebdomadene var "uker" av dager og ikke år som i kap.9,24. I det man erkjenner dette faktum oversetter RSV Dan.9,24: "uker av år."

Side 16

4. *Hva var Guds hensikt med jødene som nasjon etter eksilet? Esek.36,11, 24-28. Se også Jer.31,31-34.*

Merk: "Dette løftet om velsignelse skulle ha blitt oppfylt i rikt mål i løpet av de århundrene som fulgte israellittene etter at de var kommet tilbake fra fangenskapet i de forskjellige land. Det var Guds plan at hele jorden skulle bli gjort rede for Kristi første komme, likesom den i dag gjøres rede for hans andre komme. *Prophets and Kings*, sidene 703-704 (*Alfa og omega*, bind 3)

Når man leser alle løftene i Det gamle testamente i sin litterære sammenheng, peker alle løftene fremover til en fremtidig gjenreisning med henblikk på tilbakekomsten fra det babyloniske fangenskap. Alt som var blitt lovt ved Moses og profetene kunne ha blitt oppfylt dersom lederne og folket hadde vært lojale mot paktens privilegier og forpliktelser. Deres gjenreisning og velstand skulle skje på betingelse av en hjerteforandring.

Sidene 16-17

6. *Hva slags vitnesbyrd skulle jødene bringe til folkeslagene i gjenreisningstiden? Jes.60,1-3. Se også Jes.49,3, 6 og 56,6-7.*

Merk: De herlige profetiene i Jesaja 40 til 66, som i sin opprinnelige sammenheng gjaldt gjenreisningstiden, gir et bilde av hva Gud ønsket å fullføre gjennom den jødiske nasjon på den tiden.

I Jesaja, likesom i Daniel og Sakarja, ville Messias komme og dø (kap. 53), og evangeliet ville gå til hele verden (kap. 54 – 62), og ved sitt komme ville Herren ødelegge dem som forkastet hans nåde (kapitlene 63 og 64), og opprette sitt universelle og evige herredømme i rettferdighet (Kapitlene 65 og 66).

Side 17

17. *Med hva slags bilde illustrerte Esekiel Israels misjon for folkeslagene etter eksilet? Esek.47,1-12.*

Merk: I en litt annerledes sekvens presenterer Esekiel det samme bildet av gjenreisningstiden som Daniel, Sakarja og Jesaja. Eksilet (Esek.1-33) blir etterfulgt av en gjenreisning (kapitlene 34-37). Folkeslagene vil gå mot Jerusalem, men Herren vil stride for sitt folk (kapitlene 38-39). Helligdommen vil bli gjenoppbygd (kapitlene 40-46), Messias, Fyrsten vil komme (kap.44,1-3), evangeliet vil gå ut til folkeslagene (kap.47), og Herren selv vil regjere i Jerusalem kap.48).

Sidene 17-18

12. *Hva var det endelige mål for gjenreisningen som fulgte eksilet? Dan.9,24, Mika 4,1-2 og 7-10. Se også Jer.3,17.*

Merk: "Hvis Jerusalem hadde forstått sin privilegerte kunnskap, og hadde gitt akt på det lyset himmelen hadde sendt det, ville det ha stått fram i stolthet og velstand, vært folkeslagenes dronning, og med frihet i sin gudgitte styrke. Det kunne...ha vært...det mektige metropol på jorden. Fra dets murer ville fredsduer fly til alle folkeslagene. Det ville ha vært verdens diadem med sin herlighet." *The Desire og Ages*, side 577 (*Slektenes håp*)

13. *Hvordan skulle Messias' rike opprettes? Sak.14,1-4, 8-9 og 16. Se også Mal.4,1-6.*

Merk: Hadde Israel vært trofast mot Gud og oppfylt sin pålagte rolle under gjenreisningstiden slik Gud hadde ment det, ville hans evige rike ha blitt opprettet for lenge siden. De betingede profetiene hos Jesaja, Esekiel, Daniel og Sakarja om Israel ville ha blitt oppfylt, og Kristus ville ha innledet sitt rettferdige styre som "konge over hele jorden." Men som en nasjon oppnådde ikke Israel den opphøyde skjebne som var utpekt for dem. De forkastet Messias da han kom, og Gud forkastet dem i neste omgang som hans folk.

Side 21

Det fjerde dyret i kapitel 7 og det lille hornet eksisterer sammen til tidens ende. De blir dømt og ødelagt sammen, og det fjerde dyret blir straffet for "de store ord" som det lille hornet taler.

Side 24

12. Hva slags løfte om endelig befrielse fra undertrykkerens makt blir gitt? Dan,7,21-22, 26, 8,25, 9,27, 11,45 og 12,1.

Merk: Det er en lykkelig slutt på et terrorregime. Når det ser ut til at den store undertrykkeren er i ferd med å triumfere, griper Gud inn i historien og befri sitt folk, ødelegger deres lumske fiende og innleder sitt eget rettfærdige styre på jorden. Etter kjennelsen fra Universets høyesterett vi de som har lidd under hendene på den store forfølgende makt til slutt bli belønnet ifølge den evige rettfærdighet.

Side 26

Nå som paktsløftene og ansvaret er blitt overført til den nyfødte kristne kirke, kan det gis ytterligere informasjon om *når* og *hvordan* Daniels profeti skulle oppfylles. Det er spesielt verdt å merke seg at på selve den dagen de jødiske lederne offisielt fornektet Jesus som Messias, ledet han sine disiplers oppmerksomhet til Daniels bok og fortalte dem at de som leste profetien skulle være i stand til å forstå (Matt.24,15) det som tidligere hadde vært "lukket og forseglet." Hans store tale om tegnene på sitt komme (Matt.24, Mark.13 og Luk.21), som var svar på disiplenes spørsmål om når og hvordan Daniels profeti skulle oppfylles, er hans tolkning og anvendelse av profetien på den endrede historiske situasjonen der menigheten var blitt det nye redskapet Gud hadde utvalgt på jorden. Jesus legger her nøkkelen i våre hender til mysteriene i Daniels bok som hittil hadde vært "lukket og forseglet."

I denne leksen vil vi se på Kristi tolkning og anvendelse av Daniels profetier. I leksene 8-12 vil vi finne ut hva de ulike forfatterne i Det nye testamente har å si om saken. Ved å la Det nye testamente tolke Det gamle for oss, vil vi ha en inspirert autoritativ kommentar til Daniels bok slik den skal forstås av den kristne kirke i vår tid.

1. Hva sier Malaki om Israels åndelige tilstand et århundre etter tilbakekomsten fra eksilet, fire århundrer før Kristi komme? Mal.1,6-7, 12-13, 2,8, 13-14, 17, 3,8-9 og 13-14.

Merk: "Under Serubabels, Esras og Nehemiahs ledelse fornyet de pakten flere ganger om å holde alle Jahvehs bud og befalinger. Periodene med velstand som fulgte gav rikelige beviser for Guds vilje til å godta og å tilgi, og i skjebnesvanger kortsiktighet vendte de seg likevel igjen og igjen bort fra sin herlige bestemmelse, og på selvsk måte bevilget de for seg selv det som skulle ha vært brukt til legedom og åndelig liv for utallige mennesker.

Denne unnlåtelsen med å oppfylle den guddommelige bestemmelse var svært åpenbar på Malakis tid." *Prophets and Kings*, sidene 705 (*Alfa og omega*, bind 3).

Side 27

Merk: "Men ikke ved noen midlertidig svikt hos Israel skulle den eldgamle frelsesplanen for menneskene kunne forpurres. De som profeten talte til kunne nok unnlåte å etterkomme budskapet som ble gitt, men Jahvehs hensikt var ikke desto mindre å føre den stadig videre til dens fullstendige oppfyllelse." *Prophets and Kings*, sidene 705-706 (*Alfa og omega*, bind 3).

Guds endelige plan vil aldri endre seg, men når de som er blitt kalt er fast bestemt på ikke å samarbeide, da endrer han metoden for å føre planen fram til suksess, både den nøyaktige tiden da den skal kuliminere, og de menneskelige redskapene han vil bruke. Bibelens beretninger er fulle av slike eksempler på at både løfter om velsignelser og trusler om straffedommer for både nasjoner og individer er blitt trukket tilbake.

Den kristne kirken ble Guds utvalgte redskap til frelse for menneskeslekten. Selv om grunntrekkene i Guds plan for verden er uforandret, innebærer denne overgangen fra det bokstavelige Israel til det åndelige Israel en dyptgripende forandring i den måten visse deler av planen nå må gjennomføres på i historien.

”Det som Gud ville gjøre for verden gjennom Israel, det utvalgte folk, vil han til slutt fullføre gjennom sin kirke på jorden i dag.” *Prophets and Kings*, sidene 713 (*Alfa og omega*, bind 3).

Sidene 29-30

Hvordan den forseglede delen av profetien i Daniel kunne ha blitt oppfylt i historien dersom jødene hadde forblitt lojale mot paktens privilegier og forpliktelser, ligger utenfor vår kunnskap. Med overgangen fra det bokstavelige Israel til den kristne kirke, ble den sistnevnte arving til paktsløftenes privilegier og forpliktelser og det ansvaret som tidligere tilhørte de bokstavelige etterkommerne av Abraham.

Kristus og forfatterne i Det nye testamente presenterer en oversikt over hvordan disse delene av Daniels profetier skulle oppfylles i historien, mellom Kristi første og andre komme, der Satan går fram i raseri for å føre krig mot dem som velger å være tro mot Gud. Kristus og apostlene bruker ofte nettopp de samme ordene, uttrykkene og ideene som i Daniel når de beskriver de kommende begivenhetene. Kristus gav en spesiell beskrivelse av fremtiden som en oppfyllelse av Daniels profeti, der hans etterfølgere skulle være arvinger til paktens løfter, privilegier og forpliktelser.

Sidene 33-34

Bibelens profetier er en beskrivelse av Guds planer og deres oppfyllelse som i enhver historisk sammenheng er avhengig av at hans menighet samarbeider med dem på jorden.

I stedet for en bokstavelig nasjon som besto av de fysiske etterkommerne av Abraham, er det utvalgte folk nå heretter en internasjonal gruppe, den universelle kirke, et åndelig ”folk” kalt ut fra alle nasjoner. Verden har erstattet landet Palestina som skueplass for Guds innsats på vegne av menneskene, og det nye Jerusalem i himmelen har erstattet det bokstavelige Jerusalem som det lokale senter for de troendes håp. En ny pakt har erstattet den gamle, og en ny åpenbaring av Guds plan er gitt og tilpasset den nye historiske situasjonen.

Side 34

Det gamle testamentes profetier venter ennå med å bli oppfylt i prinsippet, om ikke nødvendigvis i enhver detalj, på grunn av det faktum at mange detaljer var avhengig av

at Israel som en fysisk nasjon lå i Palestina. Det er åpenbart at slike detaljer ikke i bokstavelig forstand kunne passe på en åndelig "nasjon," spredt over hele verden. Først når Det nye testamente viser en klar anvendelse, eller omtolkning av slike tekster i Det gamle testamente til den nye situasjonen med kirken som Guds redskap, har vi derfor en ufeilbarlig veileder i hva som er viktigst for oss.

Vi bør derfor først undersøke en slik gammeltestamentlig profeti ut fra dens originale tekst og dens historiske anvendelse på det bokstavelige Israel, før vi vender oss til Det nye testamente for å oppdage dens anvendelse på det åndelige Israel.

Side 37

Tre grunnleggende tidsperioder er fremstilt i den profetiske delen av Daniels bok – "en tid, tider og en halv tid" (kap.7,25 og 12,7), "to tusen tre hundre kvelder og morgener" (8,14), og "sytti uker" (9,24). Den første beskriver tyrannens fiendskap mot Gud, hans forfølgelse av de hellige og hans forsøk på å utslette kunnskapen om Guds åpenbarte vilje, og tilbedelsen av Gud. *Den andre er den tidsperioden da det lille horn i Dan.8 vil ødelegge helligdommen, avbryte dens seremonier, og erstatte den med dets egen frafalne form for gudsdyrkelse.* Den tredje er den tiden som ble tilmålt jødene som en nasjon der de skulle fullføre sine forpliktelser ifølge pakten. Hver av disse tidsperiodene er tydelige når de sammenlignes med hverandre og med Kristus og forfatterne i Det nye testamente. En korrekt forståelse er et grunnlag til en gyldig tolkning av Daniel.

Side 38

5. Hvor lenge skulle helligdommen lide under tyrannens hæl? Dan.8,13-14.

Merk: Ved slutten av de 1260 "dagene" skulle Guds folk bli befridd fra tyrannens hånd, men ved slutten av de 2300 "dagene" skulle helligdommen "rensens." Lekse 11 drøfter hva som skal finne sted ved slutten av de 2300 "dagene," og her er vi bare opptatt av selve tidsperioden og dens plass i historien.

Side 39

I lekse 9 finner vi at den store tyrannen i profetien ikke kunne influere direkte på helligdommen i himmelen, han kunne, og han lyktes faktisk med å berøve utallige millioner mennesker kunnskapen og vår Øversteprests frelsende tjeneste der. For dem var resultatet den fullstendige ødeleggelse av helligdommen i himmelen. *Konteksten til Dan.8,14 krever at denne renselsen innebærer en gjenopprettelse etter den skaden som ble påført av det lille horn ved ødeleggelsen av helligdommen. Ved slutten av de 2300 profetiske dagene eller årene skulle kunnskapen om hele Kristi tjeneste der, og adgangen til denne tjenesten, bli gjenopprettet.*

Side 41

Ved "dommen" viser vi i denne leksen til hele prosessen der Gud griper inn for å bringe denne verdens historie til en slutt, for å skille de rettferdige fra de onde, og betale ut til hver gruppe den lønnen de har kvalifisert seg til. *Vi kan være sikker på at Gud ikke trenger noen juridisk prosedyre for å kunne bestemme en persons valgbarhet til evig liv.* De bibelske forfatterne benytter en menneskelig domstol for å illustrere det faktum at Gud ikke er vilkårlig når han bestemmer den enkeltes skjebne, men uendelig fair og

rettskaffen. Guds eget folk står foran hans domstol slik at deres rett til det evige liv kan bli stadfestet – og de ugudelige, for at Gud kan bevise at deres karakterer er ugjenkallelig ute av harmoni med himmelens prinsipper.

Merk: – I domsscenen som er fremstilt i Daniel 7 blir *det fjerde dyr og det lille hornet fremstilt i den guddommelige rettsaken, anklaget for fiendskap mot Gud og for å ha forfulgt hans folk på jorden*. Universets dommer vrister denne verdens rike ut av hendene deres og overgir den til Guds *Sønn* og hans trofaste folk. *Syvendedags-adventistene har også betraktet denne scenen som et bilde på både dommen over hvert enkelt individ og den organiserte menneskelige motstand mot Gud og hans hellige*.

Side 42

5. *På hvilke ulike måter viser Daniel til dommen over den store tyrannen i profetien? Dan.2,34-35, 44-45, 7,11, 26, 8,25, 9,27 og 11,45. Sammenlign med Dan.12,1.*

Merk: Disse beskrivelsene reflekterer alle: (1) Domshandlingen som er overnaturlig, for ingen menneskelig hånd er hevet for å forsvare den skyldige, og det behøves heller ingen til å fullbyrde dommen, (2) en domshandling som er universell, den eliminerer all jordisk opposisjon mot Gud og hans folk og (3) en domshandling som finner sted ved slutten av menneskehetens historie og innvarsler Guds evige, rettferdige rike på jorden.

Side 43

10. *Hva slags høytidelig proklamasjon går umiddelbart forut for dommens dag? Åp.14,6-11.*

Merk: Gud har betrodd sin utvalgte menighet ansvaret for å forkynne budskapet om dommens time. Den første engelen i den himmelske trio forkynner at timen for Guds dom er kommet. Den andre introduserer den onde som skal dømmes – Babylon den store. Den tredje utsteder en tiltale mot dem som skal lide under guddommelig vrede. De har talt Antikrists sak, og må gå til grunne med ham. Derfor kaller Gud sitt folk som ennå er i Babylon om "å komme ut av henne" for å unngå å få del i hennes synder og de "plagene" som er utmålt til henne. Åp.18,4.

Side 44

Hver av de store linjer i profetien som er presentert av Daniel ender med utslettelsen av de onde krefter og opprettelsen av det universelle og rettferdige Guds rike på jorden. Dan.2,44, 7,13-4, 8,25, 9,24 og 27, fra 11,45 til 12,3.

TILLEGG 13

PARALLELLER MELLOM DANIEL 8 OG DANIEL 9

Tradisjonelt har vi gjort de sytti uker til den første delen av de 2300 år. Dette var utvilsomt etter Guds forsyn og etter deres behov i det nittende århundret. Men det hebraiske uttrykket *chatak* betyr å "kutte," og er brukt som et metafor for å gjøre en beslutning. Selv *Doctrinal Discussions* erkjenner denne betydningen. Hele teksten i 9,26-27 dekker faktisk den samme grunn som 8,1-14, og ikke bare den første delen.

Legg merke til de språklige og begrepsmessige paralleller som er antydnet i den følgende listen:

1. Begge profetiene dreier seg om helligdommen.

Det er vanlig blant oss å si at helligdommen er sentral i Dan.8, men vi har vanligvis ikke oppfattet at den er nesten likeså sentral i Dan.9. T.R.Birks skrev følgende for mer enn et århundre siden:

Det er et annet felles trekk ved de tre siste synene til forskjell fra de tidligere. De gjentar alle sine henspillinger på Guds tempel. I det åttende kapitlet finner vi uttrykket *Det fagre land*, og vi finner at det betyr selve templet, når vi sammenligner med andre tekster. Vi finner atter at helligdommen er nevnt to ganger i dette synet. Profetien om ukene nevner også templet, både i Daniels bønn og engelens budskap. På samme måte i kap.9 v.16, 31 og 41 har vi en lignende hentydning. Hvert syn ser på denne måten ut til å dele seg opp i to porsjoner, tidene for det andre templet, og en periode med ny og verre ødeleggelse. Avslutningen på dem ser også fremover mot en tredje tidsepoke, mer velsignet og herligere, når helligdommen skal bli rensket og det hellige folk ikke lenger skal bli spredt omkring, mens hedningefolkene skal komme til Sions lys, og kongene til dets herlighet. (T.R.Birks: *The Two Later Visions of Daniel*, s. 6.)

Temaet i Daniels bønn gjelder gjenreisningen av helligdommen, og utgangspunktet for de sytti ukene har å gjøre med gjenopprettelsen av det jødiske samfunnet som er knyttet til helligdommen. Etter at profetien hadde presentert velsignelsene ved Messias' komme, samt også salvelsen av "Det aller helligste," avslutter den med henvisning til helligdommens skjebne.

"Staden og helligdommen skal en kommende fyrstes folk ødelegge, og enden på det er oversvømmelse, og inntil enden er det krig, ødeleggelse er fast besluttet" (Dan.9,26). Sammenlign med Dan.8,13: "For hvor lang tid gjelder synet...det ødeleggende frafall – at både helligdom og hær overgis til nedtredelse?"

Knoxs oversettelse har denne avslutningen på vers 27:

"I templet skal alt bli vanhelligelse og ødeleggelse, og inntil alt er over, alt er oppfylt, skal ødeleggelsen fortsette." (Sammenlign med Dan.8,13 og 17.)

Det er absolutt bemerkelsesverdig at Kristus skulle sitere både Daniel 8 og 9 om helligdommens skjebne i sin preken om sin gjenkomst, der han ikke sondret mellom ødeleggelsen av det bokstavelige Israel og det bokstavelige Rom, og ødeleggelsen av det åndelige Israel av det åndelige Rom. Slik står det:

"Når dere derfor ser ødeleggelsens styggedom som profeten Daniel har talt om, stå på hellig grunn" (Matt.24,15, og jfr. Dan.9,27).

"Og Jerusalem skal ligge nedtrådt av hedninger inntil hedningenes tid er til ende" (Lu.21,24, jfr. Dan.8,13).

Kristus siterer uttrykkene: "ødeleggelsens styggedom" og "tråkket under fot" henholdsvis fra Dan.9 og 8. (For det førstnevnte, se Dan.12,11 i Septuaginta.)

De protestantiske reformatorene så i Daniel 8,13 er forutsigelse av den pavelige ødeleggelsen av den kristne kirke (se *The Seventh-day Adventist Commentary*, bind 4, sidene 61-62), og mange kommentatorer som har funnet det samme i Dan.9,26-27. Åp.11,2 stadfester denne tolkningen.

Dette skriftbeviset forteller at Dan.9 så vel som Dan.8 drøfter helligdommens skjebne og dekker hele den kristne æra.

2. Begge profetiene viser til Kristus og Antikrist som hovedpersoner i krigen om helligdommen.

I Dan.8 leser vi om "høvdingen over hæren," hvis helligdom var omstyrtet av det lille hornet. Han er også kalt "fyrstenes fyrste," mens det lille hornet blir kalt "en konge med hardt ansikt."

I Dan.9 finner vi at helligdommens fyrste kalles "Messias, en fyrste," mens hans motsetning kalles "en kommende fyrste." "Å komme" er alltid brukt i Daniel i forbindelse med den krigerske fremgangsmåten til en fiendtlig makt. (Se kapitlene 1,1, 8,6 11,10, 13, 15-16 og 40.) Referansen her til Dan.9,26 viser spesielt tilbake til forutsigelsen i det foregående kapitlet om den kommende fyrste som skulle ødelegge. T.R.Birks skrev dette om denne saken:

"Den kommende fyrstes hær" er opplagt romerne som ødela jødernes tempel. Men da den samme engelen er budbringer i begge synene (et poeng som Den Hellige Ånd spesielt gjør oss oppmerksom på), er meningen med teksten enklest forklart ved beretningen om det lille hornet. En konge med hardt ansikt (frekt åsyn), som Gabriel allerede har fortalt profeten, vil rive ned det hellige sted og ødelegge dets folk. Han forteller nå på ny når Messias skal ryddes av veien, og den kommende fyrstes folk skal ødelegge byen og helligdommen. Kan noen hentydning bli tydeligere? Det er klart at det er den samme fyrsten og det samme folk som er beskrevet i de to synene, og profeten selv kunne aldri et øyeblikk ha tenkt at ødeleggelsen av helligdommen, som var blitt varslet femten år før, ikke ville gå i oppfyllelse før nesten seks hundre år senere. Det lille hornet må derfor være et symbol på den romerske makt. (*Ibid.*, s. 180.)

3. Begge profetier begynner med tiden for Medo-Persia.

Daniel 8 har som sitt første symbol en bukk med to horn, og profeten blir fortalt at hornene representerer Media og Persia.

Daniel 9 starter med dekretet om å gjenreise Jerusalem som utgikk i tiden for Medo-Persia (se Esra 6,14).

4. Begge profetiene kulminerer med dommen over Antikrist ved tidenes ende.

Det viktigste aggressive symbolet i Dan.8 er ødeleggelsen av det lille hornet, men profetien avsluttes med løftet om at denne makten skal bli knust "uten menneskehånd" (vers 25).

Daniel 9 taler om "fyrsten som skal komme" mot helligdommen, og etter at ødeleggelsen av den er beskrevet, loves det at "tilintetgjørelse og fast besluttet straffedom strømmer over ødeleggeren selv" (vers 27). The Amplified Bible beskriver det slik: "Inntil det fast besluttede endelikt strømmer ned over ødeleggeren." (*The Amplified Bible*, Copyright 1965 av Lockman Foundation.)

Mange kommentatorer peker på at språket i den siste delen av Daniel 9,27 er et ekko av Jes.10,23-25, som forutsier den endelige ødeleggelsen av Israels fiender. Begrepet "strømmer over" dukker også opp igjen i Åp.15 og 16, der plagene tømmes ut over Babylon.

5. Begge profetiene peker på den evige rettferdighet som skal innføres.

Med sin portrettering av de seirende forfølgende makter opp igjennom tidene sier Dan.8 egentlig: "Ondskaper skal ha fremgang inntil helligdommen blir rensset." Denne rensing, eller rettferdiggjøring av helligdommen utgjør sluttfasen i det lille hornets pågåenhet. Derfor sies det i Gabriels forklaring at det lille hornet med sine erobringer vil bli knust, "men ikke ved menneskehånd," og dette har opplagt referanse til det kommende "evige Jahvehs rike" som det refereres til i Dan.2,44-45 og 7,27.

Ordet for "renset" i kap.8,14 står i formen nifal (passiv perfektum) av roten av substantivet som forekommer i Dan.9,24 og betyr "rettferdighet," den "evige rettferdighet" som skal innledes ved Messias når synden og overtredelsen er brakt til ende. Slik peker både Dan.8 og 9 på den endelige opprettelsen av Guds evige og rettferdige rike som ble sikret på Golgata og etablert i herlighet ved tidenes ende.

I en oversikt over dette har vi parallelle uttrykk (beslektet, men ikke alltid identisk i betydning) i de to profetiene som her er plassert side om side.

Daniel 8

"Gabriel, forklar synet for ham."

Daniel 9

"Han (Gabriel) meddelte meg...og sa: *Jeg er nå kommet for å lære deg å forstå...merk deg nå ordet, og gi akt på synet.*

"Synet." Et uttrykk som først og fremst er brukt i Dan.8. Det er brukt slik minst ti ganger.

"Stedet for hans helligdom ble omstyrtet."

"På grunn av overtredelsene."

"Om..overtredelsene ved ødeleggelsen."

"Da skal helligdommen komme til sin rett igjen" (renses).

"Fyrstens hær."

"Kongen med hardt (frekt) ansikt."

"Gi akt på synet."

"Skal ødelegge...helligdommen."

"Å gjøre ende på overtredelsene."

"Ødeleggelse er fast besluttet."

"Han skal legge det øde."

"Å føre fram en evig rettferdighet."

"Messias (den salvede), fyrsten."

"Den kommende fyrste."

"Synet sikter til endens tid."

"Endens fastsatte tid."

Skal ødelegge det mektige og hellige folk."

"Han skal knuses uten menneskehånd."

Tråkket under fot." "Inntil to tusen

"Inntil enden er det krig og ødeleggelse er fast besluttet."

"Det som er besluttet skal strømme over ødeleggeren."

"Det som er besluttet skal strømme over ødeleggeren."

"Ødelagt, helt til enden."

"Skal ødelegge byen og helligdommen."

"Messias skal ryddes av veien."

Betydningen av disse parallellene vil bli hurtig forstått når de sentrale temaene blir sammenlignet slik:

Daniel 8

tre hundre aftener og morgener."

Daniel 9

"Han skal stå opp mot fyrstenes Fyrste."
"Og stedet for hans helligdom ble omstyrtet," og gir "både helligdommen og hæren til nedtreddelse." "Inntil to tusen

"...skal Messias (den salvede) ryddes av veien...en kommende fyrstes folk skal ødelegge byen og helligdommen...og inntil enden...ødeleggelse er besluttet.

Matteus 24 gjør det klart at begge profetiene viser til ødeleggelsen av Jerusalem i år 70 e.Kr., men oppfyllelsene fortsetter i krigen mot det åndelige Israel av Antikrist opp i gjennom tidene. (Sammenlign Matt.24,1-22 og Åp.11,2.) Dette faktum alene tilbakeviser kritikerne som anvender Dan.8 ene og alene på tiden for Antiokus Epifanes.

Desmond Ford, "More Evidence of the Connection Between Daniel 8 and 9," *Ministry*, juli 1968, sidene 30-32. (Den første setningen står ikke i originalartikkelen.)

Vi har referert til at anvendelsen av *chatak* som "avskåret" i det nittende århundre. Men vi skal ikke se bort fra at himmelens opprinnelige hensikt var at alle ting skulle fullbyrdes ved slutten av de sytti uker. R.Cottrell har erklært:

Det hebraiske ordet for "avskåret" er *chatak*. Det betyr i virkeligheten ikke "avskåret." Sytti uker er tilmålt ditt folk. Og jeg tror at betydningen av dette på Daniels tid er dette: Her kommer de nært opp til de sytti årene i eksil da Daniel ba om at Jerusalem måtte bli gjenreist. Han sa: "Å, Herre, dryg ikke (9,19)." Og engelen kom inn som svar på hans bønn og sa "Daniel, sytti uker (490 år) er tilmålt ditt folk." Det vil si, de er bestemt for det jødiske folk. Det er den egentlige meningen med det hebraiske ordet, og jeg tror også at det er sant i forhold til konteksten. Og den ideen som går ut på at de sytti ukene er skåret av en annen periode er en del av en omtolkning, og ikke den opprinnelige meningen. (Lydbåndkassett av dr. Cottrells tale om Dan.8,14 på Loma Linda den 22. febr. 1980.)

TILLEGG 14

Skal et spørsmål besvares? En studie i Dan.8,14.

Artikkel av C.L.Price, som er bror til George McCready Price i "New Light on Old Problems," 1973, side 8.

Skal et spørsmål besvares?

Ja, jeg går ut fra det, dersom spørsmålet er ordentlig og på sin plass.

Og kan man tvile på et svar?

Uten tvil kan man det dersom det ikke anses for sant og er en rett besvarelse av spørsmålet.

Nei, det er ikke tanken. Behøver et svar å ha noe spørsmål i det hele tatt?

Nå er du dum, hvordan kan det komme noe svar dersom det ikke blir stilt et spørsmål?

Vel, det er et godt spørsmål, så derfor:

Skal et svar på et spørsmål vurderes og tolkes uten at man tar hensyn til hva spørsmålet var, som førte til svaret? Kan vi stole på at svaret og forklaringen er korrekt dersom det er gitt på en slik måte?

"Etter tre dager," "klokken fire," "i to uker, og så gikk jeg over," "i fem år, og så får vi en ny." Ville disse svarene ha noen mening uten at man tar hensyn til spørsmålene som førte til svarene? Ta for eksempel det siste. Min venn stilte meg et spørsmål. Jeg svarer: "i fem år, og så får vi en ny." En tredje person hører samtalen vår og får tak i svaret, men jeg hørte ikke spørsmålet. Han går til sine naboer og forteller dem i fortrolighet: Herr P. får ny bil hvert femte år. Jeg hørte ham fortelle sin venn at han fikk bilen sin til å vare i fem år, og så skaffet han seg en ny." Hvor mye tillit skal man ha til en slik kommentar til dette svaret? For spørsmålet som ble stilt meg var: "Hvor lenge sitter den kanadiske nasjonalforsamling?" Du vil si: "Men dette er da tåpelig, ingen er så dum å kommentere et svar uten å tenke på hva spørsmålet dreide seg om." Men vent et øyeblikk. Ville du tro en av de best kjente adventist-forfattere i en av de populære bøkene som er utgitt av samfunnet, som inneholder en lengre kommentar til et svar som nettopp er blitt gitt på denne måten? Og det er akkurat slike kommentarer til et bibelsk svar på et bibelsk spørsmål – en lang kommentar til et svar som overhodet ikke dreier seg om det spørsmålet som var stilt!

Og ville du deretter tro på en av de viktigste og spesielle læresetningene i adventistenes tro som er basert på disse kommentarene som er gitt av denne forfatteren – at svaret på et bibelsk spørsmål som er blitt tolket av denne forfatteren, ikke har tatt hensyn til spørsmålet overhodet, eller henvist til det på noen måte, og uten å la leserne få vite at der var noe spørsmål som skulle besvares?

"Vel," vil du vel si, "Vis oss varene, legg kortene på bordet."

Slå opp din *Great Controversy* på side 324 (jeg har her 1888-utgaven) eller *Mot historiens klimaks* side 192, og du vil se at forfatteren siterer bibelteksten: "To tusen, tre hundre aftener og morgener så skal helligdommen komme til sin rett igjen ("renset" i den engelske originalutgaven)." Dan.8,14. Denne teksten er svaret på spørsmålet som var stilt i vers 13, og spørsmålet var fremkalt ved de scener som ble vist, ved tilstanden som var beskrevet i versene 9-12. Men stemmer spørsmålet med svaret på den siden i *Mot historiens klimaks*? Jeg kan ikke finne det. Forfatteren nevner ikke spørsmålet i det hele tatt.

Etter først å ha gjengitt teksten på side 192, fortsetter forfatteren gjennom hele resten av kapitlet (18) – og videre gjennom nesten et halvt dusin kapitler på om lag 60 sider, i store trekk med å tolke denne teksten og nevner den igjen og igjen, men gjennom alt dette har jeg forgjeves lett etter spørsmålet som var stilt i vers 13, det som førte til svaret i vers 14. Dumt, ikke sant? Hva er det som er dumt, at jeg har nevnt denne saken, eller selve saken?

Du vil utvilsomt si at i dette spesielle tilfellet har det ingen betydning, for søster White gir uansett en sann tolkning av teksten i vers 14. Naturligvis må en adventist si dette. Men

sier hun det? Lar hun vers 14 være et svar på spørsmålet i vers 13? Se bare på tekstsammenhengen. Profeten så en ond makt, "det lille hornet" i versene 9-12 som vanhelliger templet, trår det under fot, fjerner det daglige offeret, stiller opp sin egen avskyelighet, trår Guds folk under fot – og utøver ondskap over alt. Så spørres det i vers 13 om hvor lenge denne ondskaper fra denne makten skal få fortsette – "at både helligdommen og dens hær skal gis til nedtredelse," og svaret på spørsmålet blir da: "Inntil 2300 aftener og morgener, så skal helligdommen komme til sin rett igjen."

Husk nå: Søster White refererer ikke til spørsmålet i vers 13 i det hele tatt når hun forklarer svaret i vers 14, og hun gjør dette svaret til noe helt annet enn det spørsmålet dreide seg om i vers 13 og konteksten i versene 9-12, for hun får vers 14 til å besvare et spørsmål som dette: "hvor lenge skal helligdommen være uren på grunn av Guds folks synder som ble overført til den ved bekjennelse og tro på forsoningens blod?" I hennes skrifter her har det onde "lille hornet" ingen ting å gjøre med vanhelligelsen av helligdommen, men den vanhelligelsen var forårsaket av de rettfærdiges synder som de hadde bekjent. Bare les kapitel 23 *Hva er helligdommen?* og du vil tydelig se at slik er det. Ja, dette er grunnlaget for helligdomslæren som forkynnes av SDAene. Guds folk bekjenner sine synder, og ved deres tro på det forsonende blodet blir disse syndene, dag etter dag, time for time overført til helligdommen der de samles opp år etter år, inntil slutten på de 2300 dager, i 1844, da det forsonende blodet igjen blir anvendt på en eller annen annerledes måte, og helligdommen blir rensset for alle disse syndene. Av søster Whites utleggelse ser du at "det lille hornet" ikke hadde noe med dette å gjøre overhodet, likeså lite som denne onde makten ikke var inne i bildet i det hele tatt. Teorien behøver det ikke, den klarer seg faktisk bedre uten den. Derfor er det ikke rart at søster White ikke viser til den overhodet (jeg har i det minste ikke sett det) når hun forklarer tjensten i Dan.8,14.

Og Dan.8 nevner ikke noe om 3.Mos.4 eller 3.Mos.16 i det hele tatt, ikke noe hint om noen forbindelse mellom dem, og slett ingen antydning om at det handler om Guds folks synder eller noen bekjente synder. For i det 8. kapitlet hos Daniel var det "det lille horns" intriger som vanhelliget helligdommen og nødvendiggjorde dens "renselse" – og aldeles ikke Guds folks bekjente synder. Den tanken er fullt ut plassert der av adventistforfatterne selv, akkurat slik søndagen er puttet inn i Åp.1,10 av metodistene og baptistene (i noen bibelutgaver).

Hva skal vi så gjøre med det? Er et særegent dogme trygt plassert på et sikkert fundament, grunnlagt på en tekst adskilt fra sammenhengen – når svaret er helt skilt fra spørsmålet som ble stilt, og fullstendig adskilt fra de fakta som fremkalte spørsmålet? Ærlig talt, hva slags absurd teori kunne ikke lages med en slik fremgagsmåte?

La meg bruke en illustrasjon. Tenk deg at jeg er en universalist. Jeg siterer fra Åp.7,14: "Disse er de som kommer ut av den store trengsel, og de har tvettet sine kjortler og gjort dem hvite i Lammets blod." Ut fra dette fortsetter jeg å påstå at "disse er de" dreier seg om "kongene på jorden og de mektige og de rike" som er nevnt i 6,15, som er en del av det samme synet. Alle disse kom uten tvil "ut av den store trengsel," som de fleste mennesker gjør – og dermed forkynner vi universell frelse.

Du vil da si: "Tull! Se på sammenhengen. Det du siterer i vers 14 er et svar på et spørsmål stilt i vers 13, og dette spørsmålet ble fremkalt av det bildet eller synet som ble gitt i versene 9-12. Hva slags håp har vi om å finne sannheten der hvis vi skiller svaret fra spørsmålet og fra hele tekstsammenhengen på denne måten?"

Og du vil ha rett. Men er den behandlingen adventistforfatterne gir teksten i Dan.8,14 noe bedre?

Og vær vennlig å huske at dette bare er en av tre eller fire nesten like tunge innvendinger mot teorien eller læren om helligdommen slik den for tiden forkynnes av adventistene.

Nå antar jeg at mange av dere som leser dette rett og slett vil dumpe ned i den store sekken og si: "Vel, men våre ledere i adventistsamfunnet er høyt utdannet og velinformert om kirkens lære, og de vil ha rett, og ikke denne gamle polemikeren." Og mange andre vil si: "Vi er Guds utvalgte menighet og det er i virkeligheten vi som har sannheten og vi tar ikke feil, så hvorfor skulle vi bruke tid på et slikt spørsmål." Og atter andre vil si: "Adventkirken gjør et mektig arbeid for Gud, han har velsignet den vidunderlig, og det er visseilig hans spesielle folk. Det de lærer er godt nok for meg." Men noen få vil være "av et edlere sinn enn de i Tessalonika" og vil granske Skriftene for å se om det forholder seg slik det er blitt sagt dem. C.L.P.

TILLEGG 15

BETYDNINGEN AV ANTIOKUS EPIFANES

Sitater fra boken av R.D.Wilson, *Studies in the Book of Daniel* (New York, 1917) sidene 270, 271-276.

Tiden er nå kommet for å behandle det mest lumske og forræderske angrep som er blitt rettet mot Daniels bok...Det gjenstår bare en eneste hindring i veien for den kristne som ønsker å følge Kristus og apostlene i deres åpenbare tro på Daniels bok og det den gir seg ut for. Det er et faktum at Antiokus Epifanes rager så høyt innenfor profetens oppmerksomhet. Det er vanskelig å gjøre rede for den betydningen denne "foraktelige" monarken midt i en historie som begynner med Nebukadnesar, kongen som bygde det store Babylon, og som gir Kyros, som er grunnleggeren av Det persiske rike, bare den knappest mulige omtale, og som nevner Alexander den store bare i forbifarten. Hvorfor skulle Antiokus Epifanes bli utvalgt blant alle etterfølgerne av Alexander, Ptolemeerne, Seleukiderne, Perdikkas, Eumenes, Antigonos, Demetrius Poliokretes og de øvrige? Hvorfor skulle han få førti vers eller mer av en bok som knapt enser de persiske kongene, og aldri kommer med noe annet enn en uklar antydning om at den romerske flåten og de romerske legioner på hans tid skulle bli verdens herrer? Hvorfor skulle en visjon som med slik nøyaktighet, og så detaljert forkynte felttogene til nordens og

sydens konge, aldri hentyde noe til den uovertrufne familie av helter som skulle sette i verk frigjøringen av Guds folk ved Modin, og spre som løvet fra skogen ved Vallombrosa de tallrike og hyppige skarer av dødsfiender som skulle utslette hjemmene for å undertrykke religionen til den Jahveh i hvis navn profeten talte? Hvorfor skulle han beskrive den sanne rekken av begivenheter i Epifanes' felttog mot Egypt inntil året 169 f.Kr. og deretter beskrive et annet felttog som i følge kritikerne aldri fant sted?

Disse og lignende spørsmål har plaget de manges rettferdige sjeler som gjerne vil tro på den virkelige Daniel og som ikke har hatt noen fordommer mot muligheten for den slags forutsigende profeti som man mener finnes i boken. De kan akseptere de første seks kapitlene som beretter om de gripende hendelsene i Daniels og hans venners liv. De kan akseptere det prinsippet at guddommelig åpenbaring kan forutsi fremtidige begivenheter. Men de nøler i det minste med å godta det hele av Daniel, fordi de ikke ser noen god og tilstrekkelig grunn hvorfor han skulle ha fortalt med en slik lengde og i en slik klarhet seleukidenes historie inntil Epifanes' død, og ha lagt så mye vekt på denne tyrannens gjerninger, mens han knapt har nevnt slike høyverdige og viktige begivenheter som oppstandelsen, dommen og Messias' rike.

For nå å fjerne denne nølingen, kan det for noen se ut til å være nok at vi bekrefter vår tro ut fra at disse forutsigelsene er gitt av Gud gjennom Daniel, selv om vi ikke kan se noen god grunn for dem. Men vi tror at vi kanskje har en tilstrekkelig god grunn for dem, i det minste en som etter vår oppfatning rettferdiggjør dem, og vi skal fortsette med å hevde det for at vi om mulig skal kunne vise for mennesker med svak tro at Guds veier er rettferdige.

Det ser ut for oss at Antiokus Epifanes' forfølgelse var en av de viktigste begivenhetene i menighetens historie. Den kan i betydning bare møte sin like i begivenheter som Abrahams kall, da Gud gav loven på Sinai, fangenskapet og inkarnasjonen. Blant alle krisene som Guds folk har gjennomgått, kan den bare sammenlignes med diasporaen under Nebukadnesar. De bortførtes tilbakekomst var tydelig forutsagt av Jeremia, og Daniel kjente den og grunnet på den. Det var heller ikke gitt Daniel å fullbyrde arbeidet til sin store forgjenger. Men han utførte en større og mer varig tjeneste for menigheten. Han viste klart at alle tyranner på jorden var underlagt himmelens Guds kontroll, at denne verdens riker var forutbestemt av ham og skulle til sist bli erstattet av riket til Messias og hans hellige, og han oppmuntret folket ikke bare på deres egen tid, men også for alle tider til å være trofast midt i ildprøver og dødelige farer av alle slag, i forvisning om at Gud til sist kunne og ville omringe og knuse tyrannene og befri de uskyldige for tid og evighet.

Den mest dødelige faren som menigheten noen gang har møtt var Antiokus Epifanes' forsøk på å undertrykke den fullstendig. Av politiske grunner, men kanskje også av religiøse, bestemte han seg for å gjennomtvinge konformitet i gudsdyrkelsen i sitt maktområde. Hans handlingsplan var den mest utspekulerte noensinne. Han forbød omskjærelsen som var et tegn på pakten mellom folket og deres Gud, og som holdt dem sammen som en folkegruppe. Han stanset tempeltjenesten og innsatte dyrkelsen av Jupiter i stedet. Han satte opp avgudsaltere i hver by og krevde at hver jøde skulle ofre etter det hedenske rituale han hadde innført. Han befalte at de hellige skrifter skulle

ødelegges, slik at lover og skikker og ordninger sakte men sikkert skulle glemmes og forsvinne. Og for alle som nektet å adlyde disse strenge og harde påbudene, dømte han til døden, mens han påskjønnnet med hedersbevisninger og pengebelønninger alle de frafalne som avsverget sine fedres Gud. Resultatet av hans utspekulerte intriger tilsvarte nesten hans mest optimistiske forventninger. De fleste blant jødene syntes å ha kastet fra seg sin arv, sitt slektskap, sitt fedreland og sin religion uten noen påfallende anfektelse, og de så ut til å ha grepet tilbudet med iver, fra den slu fienden av deres tro. Den blodtørstige tyrannen alle som motsatte seg hans vilje med døden. Menn, kvinner og barn ble brutalt nedslaktet. Hele familier ble utryddet på grunn av skyld hos ett familiemedlem. Det utvalgte folk sto på grensen til å bli utslettet, og løftene og håpet i følge pakten var i ferd med å bli tilintetgjort for alltid.

Det var aldri, hverken før eller siden en slik periode med desperasjon og fortvilelse i menighetens historie. Faraos mål hadde vært å ødelegge slekten, men løftet til Abraham var blitt oppfylt gjennom Moses og Josva. Nebukadnesar hadde ført folket i fangenskap og ødelagt Jerusalem og templet, men de hellige bøkene var blitt bevart, frafall var sjelden, og gjennom Guds tjenere, kongene i Persia, fikk folket og templet oppreisning til sin tidligere gudsyndyrkelse, slik det var forutsagt av profetene. Men nå, under Epifanes ble det forsøkt noe som den babylonske erobreren eller de persiske vennene aldri hadde tenkt på, nemlig å ødelegge folket og religionen med ett slag. Profetiene var opphørt. Israels stammer ble spredt omkring på jorden, og noen utenlandske byer som Alexandria og Antiokia hadde flere jødiske innbyggere enn Jerusalem. Det hellige land var for det meste okkupert av hedningene. Jødene selv var blitt likegyldige i forhold til loven. Øversteprestene tok livet av hverandre, og en av dem bygde et rivaliserende tempel i Egypt etter at han var blitt avsatt i Jerusalem. Jødernes politikk ble til intet, og alle deres festninger og byer var på fiendens hender, de hadde ingen hær og ingen ledere, og alt syntes tapt.

Da var det at én mann sto opp og utfordret den hovmodige kongen. Hans navn var Mattatias. Han bodde i en landsby som het Modin. Hedningene hadde bygd alteret. Presten var klar til å slakte offerdyret, da Mattatias drepte ham og gav en ildfull appell til sine medborgere om å gripe til våpen mot tyrannen. For å sette mot i dem, minnet han dem om de store gjerningene deres fedre gjorde og om den tro som inspirerte dem. På høydepunktet i talen minnet han om ildovnen og om Daniel i løvehulen. Dette fikk dem til å huske at Gud både kunne og ville frelse dem som satte sin lit til ham. De samlet seg rundt Mattatias og hans fem edle sønner, som var de tapreste menn av dem alle. De gudfryktige løp til sine våpen og etter mang en hard kamp ble syrerne overvunnet og jødernes rike ble gjenopprettet under de hasmoneiske førerne. Hadde Antiokus' forsøk lyktes, ville beredelsen til Messias' komme ikke ha blitt gjennomført. *Et folk som ventet hans komme ville ikke ha eksistert. En diaspora som har vært ivrig etter å motta og spre evangeliet ville ikke ha vært rede. Kort sagt, menighetens kontinuitet ville vært ødelagt, Det gamle testamentes skrifter ville ha vært forsvunnet så fullstendig som arkivene i Tyrus og Hannibals memoarer. Det nye testamente kunne ikke ha blitt skrevet, Jesu liv ville ha blitt helt annerledes og måten evangeliet ble forkynt på måtte ha blitt annerledes og hele frelsesplanen blitt forandret.*

Men det kan spørres, hvordan vil tidspunktet da disse påståtte forutsigelsene av Daniel

ble skrevet, påvirke alt dette? Bare i den forstand at det gis tilstrekkelig grunn til å kunne si at de ble gitt tilstrekkelig mange år tidligere. Akkurat som da de tre ungdommene ble frelst fra ildovnen og Daniel fra løvehulen på grunn av deres tro på Israels Gud, fikk Mattatias et passende høydepunkt i sin tale der han oppildnet folket til å stå fast i sine prøvelser fordi kunnskapen om deres onde tilstand var blitt forutsagt nesten fire hundre år før, og dette styrket tilhørernes tro på at resten av spådommene ville gå i oppfyllelse slik at tyrannen ville falle og Guds rike seire til slutt. Den voldsomme krisen rettferdiggjorde spådommen, som igjen rettferdiggjorde forventningen om befrielse.

R.D.Wilson, *Studies in the Book of Daniel* (New York, 1917), sidene 270, 271-276.

TILLEGG 16

FORBINDELSEN MELLOM DANIEL 8,14 OG DANIEL 12,13

Noen åndelige kjepphester begynner med doktrinære nyskapninger. Adventistenes kompliserte lære om "den undersøkende dom" er et slikt tilfelle. Historien om dette dogmet kaster en dyp mistanke over det, for det ligner på en opportunistisk nødløsning, innført for å berge ansiktet. Menigheten kjente intet til denne læren inntil det 19. århundret da William Miller som tolket de vanskelige tekstene hos Daniel, ble overbevist om at Kristus ville komme tilbake den 22. Oktober 1844. Dagen kom og gikk uten noen uvanlige himmelske begivenheter, og nå ble den omtalt som "Den store skuffelsen." Men så skjedde det dagen etter da den desillusjonerte Hiram Edson tungsinndig gikk gjennom en maisåker at en lys idé om en ny alternativ forståelse kom over ham. Hvorfor ikke si at den forutsagte begivenheten ikke var Kristi gjenkomst til jorden, men ganske enkelt hans inngang i den himmelske helligdommen for å utføre "en undersøkende dom"? Det forklarer hvorfor ingen så ham (unntatt Edson som rapporterte et syn*). Idéen appellerte til vennene hans og ble et doktrinært særtrekk hos adventistene. (C.Peter Wagner, "Are You Riding a Hobby-Horse?" *Eternity*, juli 1962, s. 9.)

*Faktum er at Edson slett ikke rapporterte noe syn. (Tilføydd av oversetteren)

Dette sier en typisk kritiker av syvendedags-adventistene.

En erkjent tolkningsmessig vanskelighet med begrepet dommen eksisterer virkelig i den direkte sammenstillingen med Dan.8,14. Det er ingen ting i teksten "inntil to tusen tre hundre kvelder og morgener, så skal helligdommen komme til sin rett igjen" som rettferdiggjør adventistenes tolkning. Hensikten med disse bemerkningene er å vise til en enkel, men rimelig forklaring som viser at Dan.8,14 virkelig peker på en dom.

Praktisk talt alle kommentatorer erklærer at Dan.10-12 er en utvidelse av Dan.8 (se Lange, Jamieson, Fausett og Brown, Clark, biskop Newton og moderne kommentarer). Høydepunktet i symbolbruken i boken er i det fjortende verset i kapitel 8. Deretter er resten av Danielsboken en forklaring på symbolene som ble fremstilt i synet av væren

og bukken. Dan.8,15-26 gir for eksempel en omfattende og innledende oversikt over tolkningen, og gir til og med navnene på de første maktene som ble avbildet i den første halvdel av kapitlet. Dan.9,24-27 dekker delvis den samme grunnen, for her beskrives erfaringene til de utvalgte som har fått oppreisning før og etter at Messias kom til sitt tempel.

I kap. 10 leser vi Gabriels forklaring som taler om "det som skal vederfares folk i de siste dager, for dette er et syn som sikter til de dager," vers 14. Faktisk sier han at "det jeg har forklart hittil for deg (9,24-27) dekker ikke synet om de 2300 dagene, som du ved bønn og faste har søkt å forstå skikkelig. Jeg vil nå gi deg en detaljert beskrivelse av de kommende begivenhetene i disse "mange dagene," spesielt krisen i de siste dager, og derfor oppfyller dette mitt oppdrag (8,16)." De følgende kapitlene 11 og 12 er en utvidelse av den konsise oppsummeringen i 8,19-26, som ikke bare dekker århundrene som det henvises til i 9,24-27, men de påfølgende erfaringer til det åndelige Israel helt til oppstandelsen og opprettelsen av Guds rike. De "mange dagene" med pavelig forfølgelse, og den endelige forfølgelsen ved Antikrist er tillagt spesiell vekt. Høydepunktet i denne åpenbaringen av Gabriel gjelder "endens tid," (11,35, 40 og 12,4), og danner en parallell til forklaringen i 8,17 som sier at synet om de 2300 dager strekker seg til den samme perioden.

La oss derfor understreke at de siste fire kapitlene i Daniel er en utvidelse og en kommentar til symbolbruken i synet i det åttende kapitlet. Hvorfor er dette av særlig betydning for syvendedags-adventistene? Fordi den avsluttende uttalelsen i denne gudgitte forklaringen viser til det siste elementet i den opprinnelige billedlige fremstillingen – nemlig de 2300 dagene. "Men gå du endetiden i møte! Du skal hvile og stå opp til din lodd ved dages ende." Nesten alle teologer har erkjent at dette verset refererer til den lønnen den rettferdige skal få i dommen, og denne erkjennelsen er en ubevisst godkjenning av adventistenes fortolkning at helligdommens gjenopprettelse innebærer en domshandling.

Mange bibler har en henvisning i margen eller i fotnoten til Salme 1,5 som sier: "Derfor skal ugudelige ikke bli stående i dommen, og syndere ikke i de rettferdiges menighet." slik sies det i Langes kommentar om Dan.12,13:

Meningen er "for at du må få din del av arven i dommen for den evige gjenløsning, jfr. kap.7, 18, 27 og Åp.20,6. Tanken viser utvilsomt tilbake til versene 2 og 3, følgelig til den messianske gjenløsning som Daniel også skulle få del i, og flertallet av fortolkere erkjenner dette..." (J.P.Lange, *Commentary on the Holy Scriptures*, bind 7 (Zondervan Publishing House, Michigan, 1960, sidene 269-270.)

Selv et raskt blick på tekstene som er listet under "lodd" i et oppslagsverk viser at det i hovedsak dreier seg om en arv. Gesenius sier om det hebraiske substantivet for "lønn":

Det som tilfaller enhver av lønn, spesielt en del av en arv,...Metaforisk brukt om lønn gitt av Gud til mennesker, Salme 16,5 og Dan.12,13... (Tregelles-oversettelsen.)

Leddet som knytter sammen dette verset ved slutten av Daniels bok med verset ved slutten i den symbolske delen av boken ligger ikke bare i parallellen, men i henvisningen til "dagene." Disse dagene, i henhold til konteksten, innbefatter de 1260 år med pavelig forfølgelse og strekker seg til "endens tid" som er nevnt i vers 4 og i 8,17. Kapittel 12 har minst syv referanser til kapittel åtte, og det kan ikke være noen tvil om at 12,13 gjelder de mange dagene, til og med de 2300, som Dan.8 erklærer vil rekke til "endens tid" (8,17). Konteksten til 12,13 og 8,14 refererer seg begge til ødeleggelsen av helligdommen, opphøret av den daglige tjenesten, og nedtreddelsen av hæren. I versene 5-7 i det siste kapitlet har vi likedan en gjentakelse av bakgrunnen for 8,14 der englene samtaler ved elven om lengden på tiden for undertrykkelsen av Guds folk og da sannheten ble kastet til jorden. Igjen er utsagnet "forsegl boken inntil endens tid" (12,4) som bare er et ekko av 8,26: "Og synet om aftenene og morgenene som det var tale om, er sannhet, men gjem du synet, for det sikter til en fjern fremtid."

Vi har tidligere drøftet den viktigste bruken av ordet "lodd" i Det gamle testamente som betyr "en lønn eller en skjebne" (Strong), en timelig eller en evig arv. Vi ser en annen bemerkelsesverdig bruk av dette bibelske uttrykket. Den første referansen til "lodd" finnes i 3.Mos.16 der det ble kastet lodd om de to bukkene som skulle være symbol på Asasel, og Herrens bukk. Den engstelige jødiske tilbederen så mer enn dette i denne seremonien. Det to bukkene som ble utpekt på denne måten var et bilde på de to gruppene som menneskeslekten skal deles i ved den siste guddommelige rettshandlingen.

Sir Isaac Newtons kommentar til beseglingen i Åpenbaringen kaster lys over denne diskusjonen. Han siterer Åp.7,1-3, og sier:

Denne beseglingen viser til den tradisjon hos *jødene*, at på soningsdagen ble hele *Israel* beseglet i livets og i dødens bok (*Buxtore*, i *Synagoga Judaica*, kap. 18 og 21). For *jødernes Talmud* forteller oss at ved begynnelsen av hvert nyttår, eller på den første dagen i måneden *Tishri*, den syvende måned i det hellige år, blir tre bøker åpnet i dommen, livets bok, der navnene til dem er skrevet som er fullkomment rettfærdige, og dødens bok, der de er skrevet som er ateister eller meget onde, og den tredje boken, de som skal vente med dommen til soningsdagen, og som hverken står i livets eller dødens bok. De første ti dager i denne måneden kalles dagene for anger og bot, og på alle disse dagene skal de faste og be meget, og overgi seg til Gud, slik at deres synder kan bli tilgitt på den tiende dagen, og deres navn skrevet inn i livets bok. Derfor kalles denne dagen forsoningsdagen. Og når de kommer hjem fra synagogen på denne tiende dagen, kan de si til hverandre: *Må Gud Skaperen besegle deg til et godt år*. For de forestiller seg at bøkene nå er forsegllet, og at Guds dom forblir uforandret heretter inntil slutten av året. De to bukkene er et bilde på det samme, for på soningsdagen legger øverstepresten på bukkenes panner de to innskrevne lodd, *for Gud* og *for Asasel*. Guds lodd betegner folket som er beseglet med Guds navn i sine panner, og loddet for *Asasel* som ble sendt ut i ørkenen representerer dem som får dyrets merke, og går ut i ødemarken sammen med den store skjøge

(uthevet av ham) (William Whitla, *Sir Isaac Newton's Daniel and the Apocalypse*, (London, 1922, sidene 315-316.)

Den samme tanken uttrykkes av andre forfattere. For eksempel:

Bukken for Asasel fremstiller bannlysning bort fra Gud fordi synden fremdeles er tilregnet den. Den ene er Kristus og alle som tilhører ham ved troen, den andre er Antikrist, og alle som holder seg til ham. Én er kvinnens ætt, den andre er slangens ætt. For å gå helt tilbake til opprinnelsen til menneskenes historie – den ene er Abel som ble drept, men antatt av Gud, den andre er Kain som drar bort fra Herrens nærvær, og hvis død – å, hvilken talende taushet! – vi leser ikke noe om det. (Martin og Marshall: *Tabernacle Types and Teachings* (Pickering and Inglis, London), sidene 76-77.

Er det ikke særegent for syvendedags-adventistene at der Kristus i dette siste verset i boken oppfordret oss til å forstå, inneholder verset ord som antyder dom og skjebne, et ord som er brukt hovedsakelig i Det gamle testamente i forbindelse med loddkastingen på soningsdagen, og loddkastingen like før inntakelsen av Kanaan? Disse to bruksmåtene har i virkeligheten den samme betydning, likeså sikkert som Dan.12,13 og 8,14 begge peker på dommen på den store antitypiske soningsdagen som vil gi de rettferdige deres del i det evige Kanaan.

Desmond Ford, artikkel til studium av Daniel-komiteen, GC, 1964.

TILLEGG 17

OPPSUMMERING AV DAN.8,14 OG 1844

1. Dan.8,14 har sin hovedanvendelse på Antiokus Epifanes' dager.
2. Dan.8,14 har her paralleller i 7,9-13, 2,44, 45, 9,24 og 12,1, i harmoni med det apotelesmatiske prinsipp, og det passer også på den siste dom som innleder herlighetens rike.
3. Da Det gamle testamentes profetier om "Herrens dag" hadde en opprinnelig anvendelse på en umiddelbar krise og dom, passer den også på den siste utgytelsen Guds vrede, og slik er det med Dan.8,14.
4. Men disse profetiene om Herrens dag passet også på kriser mellom de første og de siste anvendelsene. Derfor kan E.G.White si om Matt.24 at den passet både på Kristi generasjon, den siste generasjonen, og "opp igjennom tidsaldrene" (*Desire of Ages*, s. 628, (*Slektenes håp*). Det samme er i prinsippet tilfellet med Dan.8,14.
5. At profetier er gitt på betingelser må alltid bli tatt i betraktning når man tolker dem. Matt.24,34 har vært et problem for den kristne kirke fordi dette poenget ikke var forstått.

Dan.8,14 kunne ha fått sin endelige anvendelse på 1844 dersom alle som hadde arbeidet innen adventbevegelsen hadde forblitt trofaste. Det var aldri behov for noen undersøkende dom 140 år før Kristus kunne komme igjen.

6. Akkurat som "trengselstiden" som det tales om i Matt.24, passet på år 70 e.Kr., på middelalderen, og på tiden etter prøvetidens slutt, så anvender Bibelen Dan.7,9-13 (som er en parallell til Dan.8,14) på Kristi første komme, da han som Menneskesønnen var gitt all makt i himmel og på jord (Matt.28,18), inntil hans andre komme (Åp,14,14 og Matt.24,30), og dessuten på gjentatte straffedommer opp igjennom tidsaldrene (Luk.22,69 "fra nå av...").

7. På samme måte anvendte reformatorene Dan.8,10-14 og Åp.14,6-7 på sine budskaper om gjenopprettelse og dom, og dersom verden hadde besvart kallet fra reformatorene, ville slutten ha kommet i deres generasjon. Det samme gjelder 1844.

8. I senere tolkninger av de apotelesmatiske profetiene, kan noen av de opprinnelige detaljene enten falle ut eller passe på en mindre presis måte. Legg merke til ordene i *SDA Bible Commentary* om 5.Mos.18,15 og Esek.38. Se bind 1, s. 1019 og bind 4, s. 703. Derfor er det unødvendig å anfektes over det faktum at det finnes kronologiske problemer med vår tolkning av de 2300 dagene.

9. Dan.9,24 passer på den samme krisen som 8,14, og ble oppfylt ved Kristi forsoning som legalt avskaffet synden og innførte den evige rettferdighet. Dette var motbildet til soningsdagen, og Kristi andre komme kunne hurtig ha falt sammen med det første, dersom Israel hadde besvart kallet, eller den første menigheten hadde vært trofast. Slik fremstiller Hebr.9,27-28 vår Øversteprest i den andre avdelingen i helligdommen der han venter (i år 70 e.Kr. eller der omkring) på å komme tilbake til jorden for å velsigne sin ventende menighet.

10. Teologer har i 9,24 ikke bare sett en hentydning til korset, men også til den eskatologiske fullbyrdelsen. Profetien bruker ikke bare bildet fra soningsdagen med dens karakteristiske tekniske uttrykk, men også bildet av jubelåret. Jubelåret ble alltid innledet på soningsdagen, og ti førtiniårs-perioder betydde for hver jøde at ti jubelår ledet til det siste og det største.

11. I sin preken på Oljeberget brukte vår Herre selv Dan.8,13-14 og 9,24-27 på den siste dom og verdens ende. Matt.24,25, Mark.13 og Luk.21 er virkelig en *peshar* (tolkning) av disse profetiene. Men når vår Herre på denne måten tolker profetiene i Daniel, gjør han dette ut fra sitt engasjement ved sitt første komme. Slik blir beviset fullstendig for at Dan.8,14 og 9,24-27 passer både på hans første og andre komme, og at tekstene anvender soningsdagen på dem begge.

12. Dan.9,24-27 har de samme faktorene som profetien i Dan.8, og dekker århundrene med væren, med bukken, med de fire hornene, det lille hornet og helligdommens renselse. Den bruker mye av det samme språket og de samme begrepene. Her er også helligdommen i fokus, samt Antikrist og Kristus, ødeleggelsenes styggedom, den siste dommen og innføringen av den evige rettferdighet ved at Gud setter sin bolig blant

menneskene fordi overtredelsene er slutt og synden har fått sin ende.

13. Kapitlene 10-12 i Daniel utvider 8,1-14 og har også å gjøre med soningsdagen (der i blant emnet om fasten i kap.10, skjebnens lodd i kap.12 og dommen i 12,1-4), og refererer til dommen som kommer ved dages ende i 8,14.

14. Dan.12,1 fremstiller dommen før Kristi gjenkomst (som antydnet i 12,13) der Mikael "finner" alle dem hvis navn står skrevet i livets bok, og frelser og belønner dem ved sitt komme. Dette er noe som blir "funnet" i et øyeblikk, og ikke en forlenget prosess som behøver mer enn ett århundre. E.Heppenstall har skrevet:

Bruken av uttrykket "undersøkende" må tolkes med forsiktighet. Læren om en undersøkende dom må ikke oppfattes slik at Gud går igjennom bøkene for å avslutte et regnskap. "Herren kjenner sine."

Daniel beskriver bøkene som åpnet i dommen. Han erklærer i Dan.12,1 og 2 at "alle som finnes oppskrevet i boken" skal bli frelst. Dette finner sted når "Mikael står fram." Likhetene mellom denne teksten og den som dreier seg om dommen i kap.7,9-14 er slående. Kristi komme til Faderen for å motta herredømmet og riket, og Mikael's fremtreden viser seg å være deler av den samme altoppslukende aktivitet. Resultatet av alt dette er at herredømmet blir gitt til Kristus. De hellige har del i dommen fordi det erklæres at Guds rike er deres. Mikael står fram og taler for sine hellige fordi deres navn står i livets bok. (E.Heppenstall, "The Hour of God's Judgment is Come," Ministry, juni/juli 1961)

15. Men alle sidene ved dommen i Daniel dreier seg hovedsakelig om utslettelsen av synd og syndere, som gir oppreisning både til Gud og hans folk, og er neppe en dom som ser ut til å sette de hellige i fare. Renselsen av helligdommen i 8,14 må tolkes i lyset av resten av teksten, og dermed betyr det intet mindre enn at resultatet er utslettelsen av synden og dens følger – synden som ble brakt inn av "det lille hornet" – Antikrist, først Satan selv, og så hans representanter opp igjennom tidene. Det er slik 8,10-14 er anvendt i Åp.12, der Satan er beskrevet som i ferd med å kaste stjernene ned på jorden, og så blir han selv kastet ut ved Kristi forsoningsverk. På samme måte henvises det til bøkene som i særdeleshet har å gjøre med den store Antikrists ondskap, og dommen som her er beskrevet dreier seg om at hans herredømme blir tatt fra ham og ødelagt for at de hellige skal få en evig lønn i Det rensede Guds rike.

16. SDAene sto i en gunstig stilling da de anvendte Dan.8,14 eskatologisk i form av en dom, langt forut for sine samtidige. Det faktum at de også hadde noen feilaktige oppfatninger i forbindelse med sannheten de forkynte, og det gjør ikke deres guddommelige oppgave på noen måte ugyldig, ikke mer enn døperen Johannes' mangelfulle forståelse, samt disiplenes forståelse av riket på deres tid.

17. Sannheten er progressiv. E.G.White sa at vi bare har de første glimt av lyset, og at Bibelen bare er uklart forstått. Hun sa at vi er spesielt kalt til å studere profetiene, og i

særdeleshet profetiene i Daniel og Åpenbaringen, som vil frembringe den siste vekkelsen, forutsatt at de ble bedre forstått. Ifølge Profetiens Ånd må vi huske at lang tradisjon aldri kan gjøre noe til sannhet, og at sannheten har råd til å være ærlig, og at "vi har mange ting både å lære og å avlære." "Vi må aldri tillate oss å bruke usunn argumentasjon." "Villfarelse er aldri uskadelig, og den gjør ingen hellig." Ellen White erklærte i 1888 at det som Gud gir sin tjener å forkynne nå, behøver ikke å ha vært aktuell sannhet for flere år siden, og omvendt. Se *Counsels to Writers and Editors*, s.33-51; E.G.Whites andre preken i Minneapolis, 1888. Se Olsens *Through Crisis to Victory*, tillegg.

Legg merke til at Ellen White faktisk trodde at Gud tillot feilaktige oppfatninger i en viss tid, som ville bli rettet ved passende anledninger. Tenk over hennes kommentarer til publikasjonen av J.V.Himes: "Et kronologisk kart over synene hos Daniel og Johannes."

Jeg har sett at 1843-plansjen var ledet av Herrens hånd, og den ikke må forandres. Tallene var slik som han ønsket at de skulle være. Men hans hånd skjulte en feiltagelse i noen av tallene, slik at ingen kunne se den før han fjernet hånden. (*Early Writings*, s. 74, eller *Herren har vist meg*, side 67.)

I utgiverens fotnote sies det:

Dette sikter til det kartet eller den plansjen som ble benyttet under adventbevegelsen i 1843, og dreier seg spesielt om beregningen av de profetiske tidsperiodene slik de var på plansjen. De neste setningene forklarer at det forelå en unøyaktighet som Gud i sitt forsyn tillot. Men det utelukker ikke at det senere ble utgitt en plansje der feilen var rettet etter at bevegelsen i 1843 var avsluttet, og hensikten var nådd med den beregningen som man hittil hadde gjort. (*Early Writings*, s. 74, eller *Budskaber til Menigheden*, side 99.)

Dette høyt verdsatte kart kom i året 1844 der man brukte de syv gangene i 3.Mos.26,18-34, de 1335 dagene i Dan.12,12, samt de 2300 dagene i Dan.8,14. Feilen Ellen White hadde i tankene var tidspunktet 1843 i stedet for 1844. I sjette utgave av *Great Controversy* står det: "Bibelens vitnesbyrd som peker på Kristi komme i 1843 vakte en vidstrakt interesse" (sidene 222-223).

Om lag et dusin ganger henviser Ellen White til de "profetiske periodene" som deltakerne i Miller-bevegelsen trodde på. Hun sier at disse periodene strakte seg til 1844, og at det som klart syntes å åpenbare tiden for Kristi andre komme var Dan.8,14. (Se *Great Controversy* side 324 (*Mot historiens klimaks*) Man tvinges til å spørre: "hvilke andre profetiske perioder nådde fram til 1844 – de "som budskapet var basert på?" Disse profetiske periodene står "uangripelige" (*Great Controversy* side 457). Alle "gjentatte forsøk på å finne nye tidspunkter for begynnelsen og slutten på de profetiske periodene" (*Ibid.*) er fordømt. I det samme bind leser vi at de sytti ukene er "en del av den samme profetiske perioden," av de 2300 dagene (*Ibid.*, s. 351). Så hvis de sytti ukene er en del av de 2300 dagene, er det ikke sett på som en annen adskilt periode i og for seg. Og når alle de andre det refereres til inntil 1844 (Se *Early Writings*,

sidene 251, 233-234 og 236 eller *Herren har vist meg*) – er de 1260 årene derfor ikke det samme.

Ellen White spesifiserer ikke selv de ”profetiske periodene” noe sted, men hun forteller oss at Miller trodde på ”forskjellige kronologiske perioder” som han mente nådde fram til Kristi andre komme. (*Great Controversy* side 324.) ”Profetiske perioder” er et millersk uttrykk ført i pennen lenge før Ellen White skrev noe om emnet. (*Ibid.*) Fra Frooms *Prophetic Faith*, bind 4, side 473, og fra Fitchs profetiske skjema utgitt av Himes, finner vi at disse inneholdt de syv ganger i 3.Mos.26,28-34, de 1335 dager i Dan.12,12, timen, dagen, måneden og året i Åp.9,15. Miller mente også at de 6000 år ville utløpe i 1843, samt førtini jubelår. På sidene 524 og 525 i samme bind leser vi at millerittene trodde at ”alle beregninger av profetisk tid den gang skulle utløpe en gang i det jødiske året 1843.” (Se Damsteegt’s *FSDAMM*, side 38 n. 190. Merk spesielt side 84: ”1843...var året da flere tidsprofetier utløp.”)

På skjemaet beskrevet av Ellen White som ledet av Herrens hånd, og ikke skulle endres, finner vi henvisning til 3.Mos.26, Dan.8 og 12, Åp.9 og 11, men ingen ting om jubelårene, de 6000 år, eller Litchs tolkning av Åp.9,15. Så det vil se ut som om ”de profetiske periodene” som Ellen White igjen og igjen viser til (om lag ti ganger bare i *Early Writings*) i det minste ikke se ut til å inkludere de 1335 dagene i Dan.12. Damsteegt viser til denne profetien som ble anvendt av de første adventistene. (Se *FSDAMM*, sidene 73-75, 85-87, 91, 156 og 168-170.)

I betraktning av Ellen Whites godkjenning av disse delene av skjemaet fra 1843 med listen av profetier som kuliminerte i 1843, mener vi at vi med disse fakta har bevis for at det skjer en progressiv utvikling av sannheten, og at vi som et subsidiært prinsipp kan si at en anbefaling som ser ut til å være både omfattende og endelig, ikke behøver å være noen av delene. Jeg tviler på om noen teolog blant oss i dag tror at det er mulig å bevise at Dan.12,12 peker på 1843 eller 1844, selv om E.G.White i 1850 skrev at ”de 1335 dagene var endt.” (Se Damsteegt’s *FSDAMM*, side 169.) Året 508 har ingen markert betydning. I følge Ellen White, tillater Gud at visse konklusjoner skal gjelde for en tid som han senere vil annullere. Derfor skal Ellen Whites støtte til datoen 22. oktober 1844 ikke oppfattes som Himmels siste ord. Som vi allerede har sett, kan det ikke bevises at soningsdagen falt på den 22. oktober 1844, og det er heller ingen andre tidspunkter i profetien om de 2300 dager som er absolutt sikre.

Ytterligere bevis for dette kan man finne i det faktum at andre tidspunkter som opprinnelig ble støttet av Ellen White i *Great Controversy* ikke lenger holder for historisk granskning. Hun erkjente selv at hennes egen sterke uttalelse om den 11. august 1840 slik den opprinnelig ble skrevet, hadde for mye tillit til Litchs forutsigelse. Derfor ble 1911-utgaven revidert. Når det gjelder dataene omkring den franske revolusjon, der man antok at Bibelen ble forbudt i tre og et halvt år – så er disse helt upålitelige. Det var bare i et tidsrom av seks måneder at Frankrike under revolusjonen førte krig mot religionen i alle dens former. Årene 538 og 1798 angående den pavelige overhøyhet er på samme måte umulig å bevise, men tilstrekkelig til praktiske formål. Litch erklærte helt riktig for lenge siden: ”Adventbudskapet består ikke bare i å etterspore profetiske perioder.” (Froom: *Prophetic Faith*, bind 4, s. 527)

18. Himmelen gav symbolsk profeti som et middel til å styrke interessen for den viktige sannheten om Kristi gjenkomst, og var tydeligvis lite opptatt av at de fleste fortolkere ville komme til kort når det gjaldt absolutt presisjon i sine konklusjoner. Dette var sant på tiden for den første skuffelsen i 1843, og igjen i 1844, og tredje gang i 1845, og likedan for andre i 1851. Prinsippet er relevant også i dag. Adventistene beveget seg fra en tolkning som fastsatte verdens ende til 1844 og til en bedre posisjon der prøvetiden var endt, og deretter til et annet standpunkt at prøvetiden ennå ikke var endt for en liten minoritet, og atter igjen til det at prøvetiden ennå gjaldt for hele verden.

19. Fjernelsen av synd, beseglingen, midnattsropet, rystelsen, bryllupet og prøvetidens slutt – alt dette som så ut til å passe i nærheten av 1844 er i senere år av Ellen White tilskrevet fremtidige begivenheter godt over et århundre i det som den gang var fremtiden. De siste linjene på side 358 i *Patriarchs and Prophets (Alfa og omega, bind 3)* sier det samme om "helligdommens renselse."

20. Det er sant at Gud ikke forventer at bevegelser og enkeltindivider som er ledet av ham er feilfrie og ufeilbarlige, men at de lojalt gjør fremgang i tro, kjærlighet og lydighet.

TILLEGG 18

DANIELKOMITEEN AV 1938 – 1952 OG DE KRONOLOGISKE PROBLEMENE MED DE 2300 DAGENE

Nærværende forfatter gjør ikke krav på ekspertise i kronologi, men det er viktig for ham at kirken bør erkjenne de uklarhetene som eksisterer på dette området. Kan vår dogmatikk omkring alle de data vi bruker i forbindelse med de 2300 dagene forsvares?

SDA Bible Commentary har utmerket stoff om dette emnet, spesielt dens artikkel om kronologien i Det nye testamente i bind 5. Men det kan være interessant for noen å merke seg hvor opptatt man har vært av disse emnene i Danielkomiteen over tjue forut for det som fungerte på sekstitallet.

Debatten mellom dr.Thiele og frøken Amadon (og bror Froom som støttet frøken Amadon) bør bli lagt merke til fordi den dreier seg om de aktuelle temaene. Legg merke til at komiteen som skulle behandle tidsspørsmålet var blitt lovt at bror Froom skulle gjøre rede i detalj for tidspunktet 22. oktober 1844 i sitt verk *Prophetic Faith*. Det ser ut for den nærværende forfatter at studiet av disse ikke viser at løftet er blitt oppfylt. De nøyaktige data angående "befalingen som utgikk om å gjenreise og bygge Jerusalem," tidspunktet da gjenreisningen var fullført, Kristi dåp, korsfestelsen, steiningen av Stefanus og soningsdagen i 1844 forblir i stor grad stridsspørsmål. Kanskje den eneste

ting vi kan fastslå som sikkert er at det ikke er dekning for å være dogmatisk i denne saken. *The Chronology of Ezra* av doaktorene Horn og Wood er en klassiker, men løser ikke alle problemene som reises her. Det er tvilsomt om saken noen gang kan løses da det ligger et uklart slør over disse vitale historiske begivenhetene.

De følgende dokumenter som sirkulerte blant den forrige Danielkomiteen viser hvilke usikkerheter man hadde å gjøre med. Frøken Amadons artikler i de siste månedene av 1943 og først på 1944 bør bli sammenlignet med konklusjonene i *SDA Bible Commentary* om det samme emnet. Se spesielt *Ministry* for mars og april 1944 og *SDA Bible Commentary* bind 5, sidene 235-266.

Brevet fra M.L.Andreasen på side 52,f er fremdeles viktig for vår forskning i dag.

Kilden til alt det følgende materialet i dette tillegget er Generalkonferensens arkiver.

NOEN VEDTAK ANGÅENDE ADVENT-FORSKNING

RÅDET AV GC-MEDLEMMER SAMMEN MED J.H.WIERTS

Vedtatt, å autorisere E.D.Dick til å konferere med M.E.Kern for å bringe til ledelsen forslaget til en komité som skal konferere med J.H.Wierts om kirkens posisjon i forhold til datoen 22. oktober 1844 og tidspunktet for korsfestelsen – OM, 1. nov. 1938.

DISKUSJON OM ADVENT-FORSKNING MELLOM TJENESTEMENN FRA GC OG VISSE ANDRE. (J.L.McELHANY, A.W.CORMACK, H.T.ELLIOTT, H.H.COBBAN, I.H.EVANS, L.H.CHRISTIAN, E.E.ANDROSS, W.E.HOWELL, L.E.FROOM, W.H.TEESDALE, A.W.WERLINE, M.L.ANDREASEN, L.H.WOOD, M.E.KERN OG F.C.GILBERT.)

Tidlig i november snakket J.H.Wierts med E.D.Dick om noen av sine funn når det gjaldt å bestemme tidspunktet 22.oktober 1844, det sanne tidspunktet som svarte til den tiende dag i den syvende jødiske måneden, og br. Dick fikk i stand en komité av menn som skulle ta opp spørsmålet, ikke bare ifølge det materiale som br. Wierts skulle fremlegge, men hele det generelle spørsmålet omkring denne datoen som er fastsatt av Adventkirken. Denne komiteen har møtt flere ganger, og vil nå ha veiledning.

Som komiteens formann, sa L.E.Froom at han ønsket å legge fram visse problemer som de hadde støtt på, for å få hjelp til å løse. Det hadde vært reist til strid fra noen av våre motstandere om at jødene feiret påsken den 23. september i året 1844, og at vår menighet derfor hadde funnet et galt tidspunkt. Det er imidlertid bevist at den 23. september kun ble feiret av rabbiner-jødene, men at de ortodokse karaittene holdt den korrekte datoen og har gjort det helt til i dag. *Vi må forvise oss om hvorfor den 22. oktober 1844 ble vagt, en oppfatning vi har fulgt i alle disse årene. Noen av våre menn har dessuten ikke vært sikker på tidspunktet for korsfestelsen, eller tidspunktet 457 f.Kr. og synkroniseringen av de 70 ukene med de 2300 årene.* Bror Wierts fremla resultatet

av sine studier i løpet av 30 år, der han påstår at han kan vise at Kristus ble korsfestet på selve det sekundet som markerte midten av uken i profetien. I sin forskning hadde han funnet et tidspunkt som han hadde greid å overbevise redaktørene i *Encyclopedia Britannica* var korrekt i stedet for den dato de hadde brukt, og sikret seg et løfte fra dem om at det ville bli tatt med i den neste utgaven.

Bror Froom opplyste at "Advent Shield" ble utgitt kvartalsvis, og hadde i januar 1845 en artikkel etter skuffelsen om at noen menn som opplevde skuffelsen hadde gitt opp sin tro på tidspunktet, og så hadde forkynt at en kortere tidsperiode var blitt oppdaget i profetien, slik at de 2300 årene ikke ville utløpe før i 1947. Til å begynne med hadde William Miller sagt at perioden ville ende et eller annet sted mellom 1844 og 1847, men etter at han begynte å preke i 1831 og fremover, oppgav han sitt flyttbare tidspunkt og festet seg ved 1844. Blant amerikanske og engelske granskere av profetien ble enden antatt å inntreffe mellom 1843 og 1847. Selv om William Miller fastsatte tidspunktet til 1844 satte han korset i slutten i stedet for i midten av den profetiske uken. Vi har aldri gått til bunns i saken. Vår hovedoppgave er å vise hvorfor vi insisterer på at de 70 årene og de 2300 årene skal begynne på samme tidspunkt. Noen av de gamle forfatterne bekrefter at begynnelsen var i 457 f.Kr., men gir ingen definisjon på uttrykket "i midten av uken."

Bror Froom opplyste videre at vi behøvde astronomiske og kronologiske data for å kunne fastslå disse tidspunktene med absolutt sikkerhet, og at komiteen behøvde stenografisk hjelp til å lette arbeidet. De var også enige i sin oppfatning at *frøken Grace Amadon*, som over flere år hadde studert de astronomiske forholdene omkring disse tidspunktene og hadde kontaktet astronomer og de astronomiske autoriteter i betydelig utstrekning, kunne tilby komiteen en del reell assistanse dersom hun personlig kunne være til stede og studere saken under deres ledelse.

Formannen opplyste at *Ballenger og Conradi forkynte at det riktige tidspunktet ikke falt på den 22. oktober 1844*, og de spurte om komiteen hadde funnet noen data hittil om dette. Bror Froom sa at det hadde de ikke enda, unntatt litt som var sendt over til C.B.Haynes for å imøtekomme et øyeblikkelig behov. Formannen sa videre at vi må hjelpe komiteen med dette arbeidet og tillate at dens resultater blir offentliggjort. M.E.Kern opplyste at man ville behøve noen uker for å kunne gjøre et grundig arbeid, at frøken Amadon studerer gresk, latin og hebraisk, og at vi nylig har sendt henne en bok fra Kongressbiblioteket til hjelp i hennes studier, så at hun kan være til god hjelp for oss og studere sammen med oss i flere uker. For noen år siden foreslo George McCready Price at Generalkonferensen skulle opprette en forskningsavdeling, men man har følt at tiden ennå ikke var moden for det. Men det ser ut til at vi trenger en del hjelp nå, og derfor håpet han på at Generalkonferensen ville sette av en sum penger til å dekke utgiftene til et slikt arbeid. Frøken Amadons hjelp kan forkorte tiden komiteen vil behøve til å fortsette sitt arbeid.

F.C.Gilbert sa at han hadde mottatt brev fra mange predikanter og redaktører angående det de hadde mottatt fra Ballenger og Conradi, som sa at dersom ikke Adventist-samfunnet trakk tilbake påstanden om den 22. oktober 1844, ville de offentliggjøre sine funn til verden. Han hadde på et tidspunkt kalt sammen en gruppe rabbinere, både fra

de ortodokse og de reformerte jødene for konsultasjon, og at også vi hadde tilgang til en god del fra jødiske bøker. Ortodokse og reformerte jøder er enige om å være uenige om kalenderen. De har innrømmet at en uttalelse av Cyrus Adler at den jødiske kalenderen må bringes i harmoni med den gregorianske. Soningsdagen blir ikke feiret på samme dagen av de rabbinske og de karaittiske jøder. Han har et brev fra karaittenes overrabbi som sier at de fulgte Det gamle testamente bokstavelig i helligholdelsen av sabbaten og festdagene uten noen forandring fra tiden for Moses og profetene. Bror Gilbert har skrevet til flere brødre som har problemer med denne saken, og sendt noe materiale til *Review and Herald* før han visste om at denne komiteen var blitt oppnevnt for å studere dette tidspunktet. Jødene har en ekstra måned hvert syvende år, og for hvert 12. år har de et år på 354 dager, men de to gruppene av jøder er uenige om tidspunktene på den sivile kalenderen.

Formannen sa at han skyldte folket å bringe våre motstandere til taushet.

Bror Foom sa at S.S.Snow i "True Midnight Cry" var den første til å fastsette tidspunktet nøyaktig til tidspunktet 22. oktober 1844, men etter at tidspunktet var passert havnet han i fanatismen. Vårt mål er å fastslå dette tidspunktet på grunnlag av pålitelige data.

L.H.Christian sa at Conradi hadde utgitt en traktat der han utfordret syvendedags-adventistene, men røpet at den eneste grunnen til utfordringen var at han hadde kontaktet en rabbi i Hamburg og hørte ham si at vårt tidspunkt var galt. Han mente at vi ikke skulle stole så mye på astronomien, og mente at en notis i *Review and Herald* ville være nok til å berolige mange mennesker. Når folk undersøker våre læresetninger skulle de la sine funn komme oss til gode. Han viste til at granskningen av tallet 666 var begynt for lenge siden, og det var samlet data som aldri var blitt utgitt, og at vårt arbeid ville bli mer effektivt hvis dette ble gjort.

Ordstyreren sa at White Trustees hadde anmodet om at vi skulle stille til rådighet de svarene man hadde funnet på disse spørsmålene. De hadde fått et brev fra en bror med anmodning og opplysning at mange av vårt folk føler uro over disse tingene, og at vi burde utgi det vi har funnet. Ordstyreren sa videre at det er rapportert at en hel unionsmisjon har tatt imot Fletchers lære, og ville trekke seg bort fra trossamfunnet i fremtiden, selv om denne rapporten ikke var blitt bekreftet. Vi burde ikke være tause med det vi har funnet. Meget uansvarlige personer kan avstedkomme alvorlige problemer og likesom avfyre det skuddet som startet verdenskrigen. Innflytelsen fra ansvarsløse folk er ikke alltid i samsvar med deres renommé og betydning. Vi har ikke brydd oss om Ballenger, men ikke alle av våre arbeidere kan si hva problemet er, og at han ikke har fått noe svar. Noen av våre arbeidere er redde for å bli avsatt som vranglærere dersom de stiller spørsmål om vår lære. Vi må ikke tvinge menn til å bruke frykten som rådgiver, for vi skylder å gi våre arbeidere hjelp i disse sakene. Det er arbeidere gjennom alle våre rekker som ønsker hjelp. Noen av våre predikanter er en hindring fordi de ikke gir basunen en tydelig lyd når det gjelder noen av våre læresetninger. Han fikk et brev forleden dag med en sterk oppfordring at vi på vår side må forberede oss på å møte ville og tåpelige idéer som svirrer omkring. Slike brev kommer til ham hver dag. Et brev ville ha en bekreftelse på at Italias erobring av Etiopia skulle være forutsagt i Bibelen, og at vi kunne vinne Italias gunst ved å anerkjenne det.

Vi kan ikke lukke øynene for disse forvirrede idéene.

L.E.Froom sa at vi lett kunne fremskaffe fakta om hva vi gjorde i 1844, men vi må få fram de kjensgjerningene som ledet til valget av datoen, 22.oktober 1844. Det samme gjelder datoen for korsfestelsen.

Ordstyreren sa at vi snakket mye om hva nasjonene gjør i oppfyllelsen av profetiene, men vi ikke må glemme at vår sannhet blir angrepet på ethvert punkt. Dette er i overensstemmelse med profetiene likeså vel som det som er av nasjonal karakter. En mann kan si: jeg kjenner disse tingene, jeg behøver ikke å granske noe, og han kan være tilfreds med det, men mange vil ikke godta påstander, de vil ha beviser.

M.L.Andreassen sa at han hadde blitt stilt visse spørsmål i sine klasser så langt tilbake som i 1924, og etter å ha tatt en liten prøve hadde han funnet ut at ikke såpass som halvparten av studentene trodde på helligdommens renselse. Han trodde at de ikke helt hadde forstått, og at det var grunnen til at de ikke trodde på den. Hvis dette utgjør et tverrsnitt av vår arbeiderstab, da har vi ikke en stab som er skikkelig overbevist om de sannhetene vi skal stå for. Han var redd for at våre bakvaskere har større innflytelse innenfor våre rekker enn vi er klar over, og at det behøves mer granskning for å underbygge vår lære. Når menn vet at de kan få snakke ut om det, blir de lettere overbevist, men han er blitt overrasket over at noen sier at de ikke tør snakke om det som ligger dem på sinnet.

Ordstyreren reiste spørsmålet om hvorvidt vi skulle sette av en del penger til arbeidet. Han ba om en bevilgning til noe spesielt forskningsarbeid fra Generalkonferensens styre uten å nevne noen sum. C.H.Watson sendte noen dokumenter over til ham i 1936 der han mente at det måtte bli rettet noe oppmerksomhet på tallet 666. De som har gransket dette punktet viser at vi har noen ubegrunnede påstander om det. Vi har hatt en del problemer med dogmer som er blitt fremsatt av noen menn, og som vi etterpå har undersøkt hos andre om hvorvidt de har trodd på våre læresetninger eller ikke. Hvis vi ikke fremlegger beviser for våre arbeidere vil vi få et svakt presteskap som gir basunene en utydelig lyd. *Han ville gjerne se at komiteen gjør ferdig et materiale som kan svare Conradi og Ballenger på spørsmålet om 22. oktober 1844. Er det ikke tid nå til å møte denne situasjonen? Noen av våre predikanter har problemer fordi vi ikke er i stand til å dem noe svar.*

M.E.Kern sa at han var dypt bekymret over at vi mistet en tredjepart av våre medlemmer ved frafall.

Formannen sa at vi brukte å tale med kraft og overbevisning og fikk med oss folk som trodde, men det har vært så mye usikkerhet i vår senere forkynnelse.

M.E.Kern mener at vi burde gjøre grundig forskning på disse tingene, men ikke snakke for mye om det. Vi skal ha fakta å legge fram, slik at vi ikke må ta noe tilbake.

L.H.Christian sa at vi må studere og finne beviser, men vi har utviklet en tendens til å la være å bruke de og de sitatene fra katolske skrifter fordi de ikke var autoritative, og fordi

vi ikke kan være sikre på hva de sier. Dette fører til at troen undermineres. Vi ønsker ikke å være så forsiktige at vi skal svekke vår sak.

Bror Frooms bok er ennå ikke ute blant folk, selv om folket har hørt ham holde foredrag og vet at han har kjensgjerningene. Likevel kan de ikke ta i mot dem og lese dem selv. Hvorfor kan ikke noen av disse tingene bli utgitt til hjelp for folket? Vi har vært tause lenge nok, og bør komme ut med noe som kan bringe hjelp.

L.E.Froom sa at Grace Amadon hadde gjort nok arbeid med den astronomiske siden ved 22.oktober 1844 av verdi for komiteen, slik at hvis hun kom ville hun arbeide under oppsyn, for å assistere den spesielle gruppen i komiteen som skulle arbeide med denne delen av studiet. Vi kunne trenge henne til hjelp i fire eller fem uker, og hun kunne gjøre ting som komiteens medlemmer ikke hadde kvalifikasjoner for.

Vedtatt: Å anbefale for Generalkonferensens styre at en passende sum blir avsatt til å dekke utgiftene til nødvendig forskning. (Komitemøte, den 18. des. 1938)

GENERALKONFERENSENS FULLMAKT TIL GRANSKNINGSKOMITEEN

En komité, nedsatt av lederne har gjennomført en del historisk forskning. Det anbefales at den fortsetter sitt arbeid.

VEDTATT: Å stadfeste at denne komiteen er nedsatt med følgende medlemmer: L.E.Froom, formann, L.H.Wood, M.E.Kern, A.W.Weline, M.L.Andreasen og F.C.Gilbert, og en bevilgning på 250 \$ av et hastefond (nødfond) til forskningsarbeidet.

(Protokoll fra GC-styret. bind XV, bok 3, side 1004.)

GENERALKONFERENSENS FULLMAKT TIL Å FORTSETTE FORSKNINGEN OMKRING ADVENTBEVEGELSEN

VEDTATT: At kassereren gis fullmakt til å stille 250 \$ til rådighet for å fortsette en bestemt linje i studiet som ble autorisert av komiteen for en tid siden. (Protokoll fra GC-styret. 20. mars 1939.)

PLANLAGT MØTE FOR Å HØRE RAPPORTEN FRA FORSKNINGSKOMITEEN

Et styremøte som ble sammenkalt for å gjøre undersøkelser, la fram en uttalelse om deres omfattende rapport som nå er klar. Man vil at denne rapporten skal bli fremlagt for en gruppe som er så representativ som mulig, og det ble derfor

VEDTATT at 9. og 10. juli blir satt som tidspunkt for å høre rapporten, med møtetid kl. 9.00, slik at unionsformennene som deltar ved Generalkonferensens styremøte i New York City like før denne datoen kan være til stede, og videre, at styremedlemmene blir bedt om å invitere dem de finner tilrådelig å være til stede når rapporten blir avlagt. (Protokoll fra GC-styret. 31. mai 1939)

Merk: Det ovenfor nevnte møtet ble holdt, men det ser ikke ut til å foreligge noen rapport fra det. Sannsynligvis ble det ikke gjort noe vedtak.

F.H.YOST INNLEMMET I KOMITEEN

(Protokoll fra GC-styret. 4. august 1941)

F.D.NICHOL INNLEMMET I KOMITEEN

(Protokoll fra GC-styret. 25. juni 1942)

M.E.KERN INNLEMMET I KOMITEEN

(Protokoll fra GC-styret. 6. september 1943)

EN UTTALELSE OM GRANSKNINGSKOMITEEN OG DENS ARBEID

Problemet

Syvendedags-adventistene tror at de er en profetisk bevegelse – de har et budskap som er fremsatt i Skriften og som skal forkynnes til en bestemt tid. Denne overbevisning er basert på deres forståelse av helligdommen. Utleggelsen av sannheten om helligdommen slik den forholder seg til historien og til profetien dreier seg om de 2300 dagene med nøkkeltidspunktet 457 f.Kr., 31 e.Kr. og 1844 e.Kr. Alt som kan tenkes å forstyrre disse tidsangivelsene er av vital interesse for kirken.

I de senere år er enorme mengder av arkeologiske data blitt gravd fram og utforsket. Også en mengde ny informasjon om oldtidskronologi er blitt skaffet til veie. I lyset av denne nye innsikten plasserer autoritetene Artaxerxes' syvende år fra våren 458 til våren 457, for det meste i 458. Kilden for disse bevisene for denne konklusjonen er så gode at vi neppe kan se bort fra dem. For å gi saken balanse, vil det samme kildematerialet og de samme prinsippene for beregning av oldtiden hjelpe oss å fastslå visse sammenfall av sekulær og hellig historie som er meget nyttig for oss på andre områder og i andre perioder.

Det behøves selvsagt ikke noen lang overveielse for å kunne se at en endring i dateringen av det syvende året for Artaxerxes vil føre oss inn i et kjedelig dilemma når vi skal forkynne sannheten om helligdommen.

Situasjonen er noe den samme når det gjelder Kristi korsfestelse. En stor del av den bibelske ekspertisen plasserer dette til år 30 – ikke 31 som vi er blitt vant til å forkynne i de siste hundre år.

I slekt med disse problemene er anklagen fra flere av våre opponenter at millerittene, og derfor syvendedags-adventistene tok feil når de plasserte den 10. dag i den syvende måned etter jødisk tid til den 22. oktober 1844. De ortodokse jødene feiret soningsdagen den 23. september det året.

Det var disse og lignende problemer som granskningskomiteen den 19. desember 1938

ble nedsatt til å undersøke.

Dens resultater hittil

Ingen forutså i 1938 at nesten fjorten år ville gå før det kunne gis noen rapport. Selv problemets natur var bare blitt uklart forstått. Enhver komité som får en slik oppgave ville finne det nødvendig å bruke mange intense timer, ja, dager og år til ganske enkelt å lære seg grunnreglene for kalendering, kronologi og for noe astronomi, hvis medlemmene ikke hadde utdannelse og erfaring i bruken av kronologens og astronomens redskaper. Granskningskomiteen måtte nemlig gjøre nettopp dette. Og da oppgaven trakk lengre ut en forventet, og noe av personellet ble skiftet ut, måtte en del av dette grunnarbeidet gjentas.

En umåtelig arbeidsmengde er blitt utført siden komiteen første gang påtok seg oppgaven. Komitémedlemmer med kvalifikasjoner i visse retninger gjennomførte omfattende studier i arkeologi, astronomi, kalendering og bibelske tidsperioder. Resultatet av slikt arbeid er blitt lagt fram for komiteen til drøftelse og evaluering. Hundrevis av sider med rapporter og studier er blitt skrevet. Noe av dette materialet ble til og med antatt til offentliggjøring i den arkeologiske fagpressen. Og komiteen som helhet har brukt lange timer til diskusjon og studium.

Straks etter at komiteen var nedsatt brukte den adskillige måneder til en ytterst intens arbeidsinnsats. Den 9. og 10. juli 1939 var det et styremøte i Generalkonferensen, og med unionsformennene sammen med representative ledere fra Washington-området til stede for å høre rapporten fra denne komiteen. L.E.Froom hadde utarbeidet en uttalelse om den millerittiske bergningen av profetien om de 2300 dagene. Frøken Grace Amadon hadde skrevet utførlig om de astronomiske og historiske sidene ved tidspunktet for korsfestelsen. Og L.H.Wood hadde skrevet en utredning om årstallet 457. To av disse utredningene ble lagt fram. Men dr. Wood var ikke fornøyd med utstrekningen av undersøkelsene, så hans rapport ble holdt tilbake. Ved slutten av møtet stilte J.H.Wierts noen spørsmål om den vitenskapelige nøyaktighet av visse deler av frøken Amadons arbeid. Det ble bestemt at pastor Wierts skulle gis anledning til å drøfte sine innvendinger med komiteen. Dette tok lang tid, og da komiteen mente at den hadde besvart pastor Wierts spesielle innvendinger, følte den også at emnet behøvde ytterligere granskning. Hovedtrekkene ved denne diskusjonen er skrevet ned og finnes i vårt arkiv.

Når vi har å gjøre med tidspunktet 457 oppdaget komiteen adskillige vanskeligheter, og derfor fortsatte arbeidet en tid. Frøken Amadon fortsatte sitt studium omkring tidspunktet for korsfestelsen, og flere dokumenter ble skrevet. Så ble komiteen rekonstituert i september 1943 med M.E.Kern som formann. Under hans ledelse ble det bestemt at man skulle gå nøye i gjennom hele saken fra begynnelsen i lyset av kritikken mot komiteens arbeid, og fortsette med ytterligere granskning.

Da man ikke kom fram til noen endelig konklusjon om tidspunktet 457, og da det syntes å være et logisk utgangspunkt, konsentrerte komiteen seg om begynnelestidspunktet for profetien om de 2300 dagene. Komiteen undersøkte enhver mulig kilde til løsning på dette problemet. Det svaret som ville kunne løse dette problemet var faktisk kjent på

forhånd. Dette var mulig på grunn av en rettleiding for vår tenkning gitt av Bibelen selv. Vi diskuterte til og med hva slags arkeologisk dokument vi ville behøve for å stadfeste våre påstander. Og der stanset vår fremgang. I flere måneder visste vi ikke i hvilken retning vi skulle gå.

Og så begynte vi med tidspunktet for korsfestelsen som var det andre problemet som komiteen skulle løse. Det arbeidet som allerede var gjort av komiteen ble gjennomgått og man begynte med en grundig granskning av alt det tilgjengelige materialet. En ganske stor del stoff ble skrevet av de forskjellige medlemmer av komiteen. Det vil bli lett å verdsette den nære forbindelsen mellom Esras tilbakevending og tidspunktet for Kristi korsfestelse, for begge er nedskrevet i Bibelen med tidsangivelse etter den jødiske kalender. Derfor fortsatte vi med studiet av utenombibelsk kalendarisk materiale som var tilgjengelig fra det femte århundret før Kristus, og håpet på at vi ville finne en nøkkel til hjelp for å få løst problemene med årstallet i det første århundret e.Kr.

Det var akkurat på dette punktet at noen flere arameiske papyri fra Egypt fanget vår oppmerksomhet. Disse dokumentene var allerede nevnt offentlig under en bibelkonferanse som hadde vært nylig. Og jeg overlater det til dr. Horn å fortelle dere historien om hvordan disse ble oppdaget, og deres betydning for vår søken. Han vil også fortelle om oppdagelser som har skjedd etter bibelkonferansen for at vi kan håpe på hjelp til å fastsette datoen for korsfestelsen. Alle som er til stede har utvilsomt hørt at de nye arameiske papyrusdokumentene gav oss nøyaktig det svaret vi hadde håpet på å finne, og nå kan vi være sikre på den jødiske dateringen av det syvende år i Artaxerxes regjering og Esras reise til Jerusalem i 457 f.Kr.

Slik ble en tredjepart av komiteens oppgave brakt til en lykkelig konklusjon. Den neste tredjeparten av oppgaven var faktisk fullført for flere år siden. For å være rettferdig mot pastor Froom, må det sies at han fant svaret på sin del av oppgaven i det første året av komiteens arbeid. Som det er blitt hevdet, er adventistene blitt anklaget av noen av sine motstandere for å ha fullstendig feil når det gjelder datoen den 22. oktober 1844 – at soningsdagen det året ikke falt på oktober i det hele tatt, men ble feiret av trofaste jøder over hele verden i september. Pastor Frooms studier har gitt oss et tilfredsstillende svar på den anklagen, og siden hans konklusjoner vil stå i *Prophetic Faith*, bind 4, har komiteen besluttet ikke å utgi en separat rapport om emnet.

Dette etterlater tidspunktet for korsfestelsen som den eneste delen av vårt oppdrag som ennå var uløst. Vi er naturligvis ikke glade for å måtte forlate oppgaven på dette punkt. Vi vil gjerne foreslå at komiteen skal fortsette, selv om det på det nåværende tidspunkt ser ut til å være sikkert at mye av vår tid vil måtte brukes til oppmerksom venting. Men det grunnleggende studium av problemet er utført, og komiteen har en klar idé om hva slags bevis som kan være til nytte, og de ulike områder der de kan bli funnet. Med så hurtige fremskritt som nå har vi grunn til å tro at Herren har noe på lager for oss i en ikke alt for fjern fremtid.

Vi føler oss dypt takknemlig til Gud for så mange åpenbarte velsignelser i vårt arbeid i løpet av det siste året. Det er med en stor grad av tilfredsstillelse for oss at vi er i stand til å legge fram en rapport på dette tidspunkt. De bevisene vi hermed har lagt fram vil

atter bekrefte at vi "ikke har fulgt kløktig uttenkte eventyr."

Vi ønsker å uttrykke vår takk til Generalkonferensens ledere for deres vennlige og sympatiske forståelse for vårt arbeid, og for den finansielle støtten som så rundhåndet er gitt oss fra tid til annen.

Merwin R. Thurber
*Sekretær for den historiske
granskningskomité.*

6. august 1946

TIL MEDLEMMER AV ADVENTISTENES GRANSKNINGSKOMITÉ

Kjære brødre!

Her et en gjenpart av korrespondansen fra professor Thiele angående tidspunktet for korsfestelsespåskan.

Det ser ut for meg at vi må gå grundig inn i denne saken, og sannsynligvis før den ble avsluttet har professor Thiele møtt sammen med oss.

Mens noen må føle at "midten av uken" ikke nødvendigvis er nøyaktig i midten av uken, vil det absolutt være uheldig dersom vi finner oss selv ute av stand til å verifisere vår lære opp gjennom årene angående tidspunktet for korsfestelsen.

Hilsen M.E.Kern

MEK:w Enc.

6. oktober 1943

Pastorene J.L.McElhany, W.H.Branson, H.T.Elliott, W.A.Spicer, F.M.Wilcox og F.D.Nichol

Kjære brødre!

Det vedlagte studium over tiden for påskefeiringen hos de jødiske lederne i Jerusalem under korsfestelsesuken er blitt fremskyndet ved offentliggjøring av en serie artikler i MINISTRY om dette emnet. Konklusjonen man har kommet til i denne serien er at "ikke bare Jesus, men hele den jødiske nasjonen holdt den siste påskan på den eneste mulige ha-arbayim (mellom de to aftenstunder) som kunne falle sammen med tidspunktet for hans død," som på norsk betyr torsdag kveld. Det er en konklusjon jeg ikke finner meg selv i stand til å være enig i, og jeg tror at den har vital betydning for det resonnementet som komiteen for granskning av helligdomslæren i Washington må følge når de for tiden prøver å fastslå tidspunktet for korsfestelsen og begynnelsen på den

undersøkende dom.

Det er ingen tvil om det faktum at Jesus og hans disipler spiste påskemåltidet torsdags kveld i korsfestelsesuken. Spørsmålet er om øversteprestene og jødene i alminnelighet også feiret påsken på samme tid som Jesus på torsdag kveld, eller de holdt den på fredag kveld. Det ene beviser nødvendigvis ikke det andre, ikke mer enn det faktum at lørdagen som er den dagen man skal holde sabbat, og som er og har vært overholdt opp gjennom årene av en gruppe som har vært trofaste mot Gud, beviser at hele den kristne verden derfor holder søndagen.

Min grunn til å tro at de jødiske lederne feiret påske på fredag kveld i korsfestelsesuken er basert på det faktum at både Bibelen og profetiens ånd sier at Kristus ble overlatt til det høye råd på fredag morgen og deretter overlevert til Pilatus, og at de jødiske lederne ennå ikke hadde tatt del i påskefeiringen. Jeg kan ikke se hvordan noe slags resonnement, noen slags forskning eller noen slag lek med utsøkte ord og vendinger kan endre på et faktum som er så enkelt som dette.

I tillegg til det spesielle beviset for at den ble feiret på fredag i korsfestelsesuken, har vi Josefus som sier at det på denne tiden var skikk for i hvert fall en stor gruppe palestinske jøder å feire påskeofferet mellom klokken tre og fem på ettermiddagen den fjortende nisan, noe som stemmer både med Bibelen og profetiens ånd, der det pekes på påskemåltidet i korsfestelsesuken. Her kan jeg heller ikke se hvordan noe slags argument kan snike seg rundt et bevis som er så påfallende og overbevisende som dette. *Det vitale punkt i denne diskusjonen er at det viser seg å innebære gyldigheten av den grunnleggende premiss som visse medlemmer av helligdomskomiteen i Washington må gå ut fra for å kunne bestemme året for korsfestelsen og den undersøkende dom. Det grunnleggende argument ser ut til å være at de jødiske lederne fastsatte en dato for påsken på grunnlag av visse måneobservasjoner, og at man ved astronomiske beregninger kan finne ut nøyaktig hvilket år slike fenomener ble observert i Palestina i korsfestelsesuken, og derved komme fram til året for korsfestelsen. Men beregningene er basert på observasjoner torsdag kveld som tidspunkt for påske- feiringen, og ikke fredag.* Hvis det er riktig at tidspunktet for påsken hvert år ble fastsatt ved observasjon av månen på den påståtte måten, samtidig som det også er et faktum at de jødiske lederne på tidspunktet for korsfestelsen holdt sin påske på fredag i stedet for torsdag, da må måneobservasjonene på fredag kveld i stedet for på torsdag absolutt være de som skulle anvendes, og da må enhver konklusjon angående året for korsfestelsen som baserer seg på observasjoner på torsdag være ugyldig.

Disse temaene og deres betydning har vært diskutert mellom frøken Amadon og pastor Froom og meg selv i gjennom de siste atten måneder, men av en eller annen grunn har vi ikke vært i stand til å se denne saken på samme måte, men det har likevel blitt bestemt at man skal begynne å offentliggjøre materialet på dette tidspunkt. Jeg anser dette som uheldig, for jeg føler at man setter denne saken om dateringen for korsfestelsen og begynnelsen av den undersøkende dom på en basis som ligger åpen for tvil, og som jeg tror bare vil invitere til, og gi våre opponenter rett til å kritisere vår oppfating ytterligere. Vi har virkelig ikke råd til å sette denne overordenlig viktige

læresetning i fare ved offisielt å gi til kjenne synspunkter vi ikke kan forsvare. Jeg tror ikke at gyldigheten av vår grunnleggende posisjon bare er bundet til gyldigheten av de artiklene vi snakker om, men noen av våre motstandere kan prøve å påvise at det er slik. Det er neppe klokt at vi skal legge materiale i hendene på våre opponenter, som kan vise seg å være det kraftigste våpen mot oss. Våre predikanter bør gjennom vårt offisielle kirkeorgan bli tilført bare slikt stoff som er fullt ut solid og holdbart, og som ikke kan undermineres. Jeg tror ikke at den nærværende serie av artikler er av en slik kvalitet. Selv om dette materialet hadde vært sunt, tror jeg ikke at noen stor skade ville ha skjedd om man hadde ventet med å offentliggjøre dette inntil saken var blitt grundigere behandlet.

Hvis mitt synspunkt i denne saken skulle vise seg å være feilaktig, vil jeg være glad for å få dette påpekt, og jeg skal med glede forandre mitt syn. En slik invitasjon har jeg flere ganger gitt til pastor Froom i forbindelse med en diskusjon, men hittil uten noe annet svar fra ham enn å henvise til frøken Amadons argumenter. Og disse har jeg gått grundig igjennom, men jeg må tilstå at jeg ikke kan finne noe som jeg kan anse som gyldig bevis for at torsdag i stedet for fredag kveld skal være tidspunktet for påskefeiringen hos de jødiske lederne i korsfestelsesuken. Måten å resonnerer på for å komme til disse konklusjonene mener jeg er gale, og behandlingen av bevisene fra Bibelen, fra profetiens ånd og fra Josefus som peker på at påsken ble feiret på fredag kveld, kan jeg ikke annet enn betrakte som en utflukt. Det ville være lett nok bare å la denne saken falle, men jeg føler det ikke slik med det synet jeg har, for jeg vil på denne måten gi min beste tjeneste til Herren, og det er derfor jeg legger denne saken fram for dere.

Sammen med andre er jeg høyst interessert i en hurtig avslutning på arbeidet for helligdomskomiteen. Men mens det er saker som kunne ha vært ferdigstilte for år siden, tror jeg ikke det er tegn på visdom at man setter i verk en forhastet offentliggjøring av ting vi slett ikke er sikre på. Mye av materialet som pastor Froom har samlet med store kostnader for vårt trossamfunn, mener jeg kunne vært offentliggjort enten i MINISTRY eller i bokform for flere år siden. Men i denne delen av arbeidet som frøken Amadon har holdt på med, mener jeg at det vil være klokt å vente litt lengre til vi står på en sikrere grunn enn det vi gjør nå.

Deres oppriktige

(signert) Edwin R. Thiele

Pastor H.T. Elliott

5. desember 1943

General Confernce of SDA
Takoma Park, Washington, DC

Kjære bror Elliott!

Det forekommer meg at det følgende sitatet fra Jubileerboken kan være av interesse for

våre brødre i Washington i forbindelse med kronologispørsmålet omkring påskefeiringen i Det nye testamente.

Kom i hu budet som Herren befalte deg om påskeofferet, at du skal feire det i rett tid på den fjortende dag i den første måned, at du skal slakte det før det blir kveld, og at de skal ete det om kvelden den femtende etter at solen er gått ned...La Israels barn komme og holde påsken på dagen til den fastsatte tid, på den fjortende dag i den første måned, mellom de to aftenstunder, fra den tredje delen av dagen til den tredje delen av natten, for to deler av dagen er gitt til lyset, og en tredjedel til aftenen. Og det er ikke tillatt å slakte det på noen tid da det er lyst, men på den tiden det skal bli kveld, og la dem spise det når det blir kveld inntil en tredjedel av natten, og det som er blitt til overs av alt kjøttet skal du la bli brent med ild på alteret. Jub.49,1-2 og 10-12.

Betydningen av denne henvisningen som er fra det andre århundret f.Kr. og i det minste viser fariseernes skikker, er at vi straks må erkjenne tidspunktet. Sitatet ovenfor fjerner all tvil om at det i det andre århundret f.Kr. allerede var en utbredt skikk blant jødene å slakte påskeofferet om ettermiddagen den fjortende, like før kvelden, i det de første timene den femtende begynner å løpe. Dere vil huske at dette er i full harmoni med de bevisene som dere allerede har fått fra Josefus om jødernes skikk i den siste delen av det første århundret e.Kr. På samme måte er bevisene fra begge disse autoritetene i full harmoni med evangelienes vitnesbyrd og dessuten profetiens ånd når det gjelder tiden for påskefeiringen og korsfestelsen.

Dere vil også huske at konklusjonen som kom fram i den nylige artikkelserien i MINISTRY om påsken i Det nye testamente var at påskeofferet både ble slaktet og spist i de første kveldstimene på den fjortende, d.v.s. torsdag kveld i korsfestelsesuken. Det springende punkt i dette temaet er at man på grunnlag av en slik teori prøver å bestemme året for korsfestelsen, mens derimot jødernes ledere som bestemte tidspunktene ved hjelp av forskjellige måneobservasjoner, egentlig holdt påskefesten på fredag kveld, og derfor skal fredag og ikke torsdag være tidspunktet som anvendes.

I betraktning av det faktum at et annet tema dukket opp i MINISTRYs desembernummer der hovedvekten ble lagt på spørsmålet om "kronologi," og der et sitat fra Filon ble brukt i den hensikt å underbygge teorien om et påskemåltid på torsdag kveld, følte jeg at det var på sin plass at våre ledere i Washington skulle sørge for en fullstendig bevisførsel i dette spørsmålet. Det er min overbevisning etter grundige studier at den fortsatte presentasjonen av materialet som følger denne linjen bare vil føre til fremtidige anføtelser og skuffelser for oss. Jeg har nettopp skrevet utførlig til frøken Amadon der jeg uttrykker mine overbevisninger, og jeg har skrevet til pastor Froom og gjort ham oppmerksom på beviset fra Jubileerboken.

Jeg kan godt forstå frøken Amadons oppfatning og de grunnene hun har for sitt syn, og jeg har omhyggelig prøvd å peke på hvor hun har tatt feil.

Den første feilen som frøken Amadon har gjort er at hun ikke har studert tiden grundig da Jesus ble utsatt for det siste forhøret i Sanhedrin og hos Pilatus. Det var hennes konklusjon at disse rettssakene ble holdt om natten, før morgenen, men det avgjørende

beviset fra begge evangeliene og i *Desire of Ages (Slektenes håp)* er at disse rettssakene ikke ble holdt før daggry, fredag morgen. Forskjellen er av vital betydning for spørsmålet om tiden for påsken i Det nye testamente, for hvis dette siste forhøret av Jesus hadde funnet sted på natten slik frøken Amadon hevder, ville de jødiske lederne kunne ha deltatt i påskefeiring den samme natten, etterfulgt av rettssaken før morgenen brøt fram. Men hvis den siste rettshandlingen ikke begynte før etter daggry, da kunne ikke påskemåltidet kommet før fredag kveld. Av denne grunn blir spørsmålet om det nøyaktige tidspunktet for dette siste forhøret og domfellelsen av Jesus for Sanhedrin og for Pilatus av fundamental betydning, og feilen som frøken Amadon har gjort på dette punkt blir ødeleggende for alle hennes teorier om kronologien ved påskefeiringen i Det nye testamente. Hun er kommet skjævt ut i denne saken og derfor blir den store bygningen hun prøver på få opp også skjæv.

Den andre feilen som frøken Amadon gjør er hennes innsats for å gi et ufullstendig bilde fra Josefus i stedet for det hele bildet. Det er for eksempel sant at Josefus stadig nevner den fjortende som den dagen da påsken ble feiret, og det er også sant at en skjødesløs og tilfeldig lesning av noen av disse tekstene kan se ut til å gi det inntrykket at alle begivenhetene som er forbundet med påskefeiringen – slaktingen av lammet og spisingen under feiringen – begge ble gjort på den 14. Men en slik konklusjon er forhastet og farlig. Før noen ny slik konklusjon kan trekkes må man ha mye mer bevis enn det som er lagt fram her. Man må vite hvilket tidspunkt det er på dagen den 14. at for eksempel påskeofferet ble båret fram. Hvis den autoriteten man har for seg gir et slikt bevis er det vel og bra. Hvis den ikke gjør det, da må man søke andre autoriteter. I tilfellet med Josefus har vi heldigvis beviset på dette punkt, nemlig påskeofferne mellom den 9. og den 11. timen, som ville være mellom klokken femten og sytten på fredag ettermiddag i korsfestelsesuken. Men frøken Amadon vil ikke ha noen av disse sistnevnte bevisene, for de passer ikke med hennes teorier. For i hennes korrespondanse med meg de siste to årene har hun gjort sitt ytterste for å benekte dette beviset. I sitt siste brev stigmatiserer hun det som noe som "ikke er verd oppmerksomhet." Men det er bevis av den største betydning for å løse dette problemet og nettopp den type bevis som er nødvendig for å komme til en sunn konklusjon.

Den tredje feilen er i sin natur nesten identisk med den andre. I desemberutgaven av *MINISTRY* står det et sitat fra Filon der den fjortende på ny er nevnt i forbindelse med påskefeiringen. Men sitatet nevner overhodet intet om klokkeslettet, og før vi har dette siste beviset fra Filon, kan det ikke brukes som bevis for det eksakte tidspunktet for påskefeiringen på Det nye testamentes tid som mellom torsdag og fredag kveld.

Den fjerde feilen hos frøken Amadon er at hun ser bort fra slike beviser som det vi finner i Jubileerboken og hos andre tidlige jødiske forfattere. I et brev som dette kan jeg ikke gå grundig inn i dette spørsmålet, men la meg ganske enkelt nevne at beviset for at jødene på et meget tidlig tidspunkt feiret påske på den 13. i stedet for den 14. er absolutt avgjørende. Bare Jubileerboken avgjør spørsmålet for et tidspunkt så tidlig som det andre århundret før Kristus.

Kort sagt, det første og viktigste punkt i spørsmålet om påsken i Det nye testamente er det faktum at den endelige dommen over Jesus ikke kunne finne sted før etter daggry fredag morgen, og at jødene på den tiden ennå ikke hadde tatt del i påskefeiringen,

men så fram til å gjøre det. Dette alene vil bevise frøken Amadons feiltakelse når hun hevder at den jødiske nasjon så vel som Jesus holdt påsken på torsdag kveld.

Hvis både Bibelen og *Desire of Ages (Slektenes håp)* har rett i de bevisene de gir oss om ovennevnte punkt, skulle vi forvente å finne tilsvarende kilder som peker på en påskefeiring på den femtende nisan. Jubileerboken gir oss et slikt bevis fra det andre århundret f.Kr. og Josefus et fra det første århundret e.Kr.

Men en undersøkelse av vitnesbyrdet fra både Jubileerboken og Josefus viser at mens påskemåltidet ble spist tidlig på kvelden den femtende, gikk de jødiske forfatterne langt for å legge vekt på den fjortende, og slik får det til å se ut som om deres løpende praksis i påskefeiringen var i samsvar med den ordningen Moses hadde foreskrevet om å holde den på den fjortende nisan.

Bare slaktingen av påskelammet fant sted sent på kvelden den fjortende, men dette ble fremholdt på en slik måte for å understreke at dette var hovedsaken i påskeritualet og således i samsvar med moseloven. De jødiske forfatterne ved begynnelsen av den kristne tidsalder bruker uttrykket "den fjortende" i en heller løs betydning i forbindelse med påskefeiringen, slik det bevitnes i både Jubileerboken og hos Josefus, og det er i denne samme betydningen beviselig også brukt hos Filon. Mens et overfladisk blikk på noen av uttalelsene hos disse forfatterne derfor kan få det til å se ut som om påskelammet både ble slaktet og spist på den fjortende, vil et grundig studium av bevismaterialet åpenbare at skikken med å slakte lammet sent på ettermiddagen den fjortende, og så spise det ved påskefesten sent på kvelden den femtende var et faktum.

Ikke under noen omstendighet er det rett å hente ut en isolert uttalelse for så å bygge på den for å trekke bastante konklusjoner som ikke stemmer med den fullstendige mengden bevismateriale på området. For eksempel vil en overfladisk lesning av Fil.1,23 og Mark.9,43-48 se ut til å bevise at man går rett til himmelen etter døden, og for et evig brennende helvete. Men vi erkjenner det faktum at det sanne bildet på disse områdene kun kan oppnås etter et grundig studium av alle skriftbevis i denne saken. Dette gjelder på alle områder, også kronologien i påskefeiringen. Frøken Amadons feiltakelse består i at hun bruker et isolert utsagn og baserer en generell konklusjon på noe som ikke stemmer med det samlede bevismaterialet.

Andre som ikke har anledning til å gå gjennom alle disse bevisene i denne saken har betraktet frøken Amadons konklusjoner som avgjørende, og resultatet er at det er oppstått en tiltagende forvirring blant oss om dette i forhold til tiden for påskefeiringen i Det nye testamente. Frøken Amadon betrakter seg selv som en autoritet på dette området, men det enkle faktum er at hun er alvorlig forvirret. Mens hun kan ha noen poenger i denne saken som er sunne, så vet jeg at hennes kronologi ikke er sunn, og det er her hennes hovedinteresse ligger. Selve kjernepunktet i hennes tema i desembernummeret av MINISTRY for eksempel, inneholder fem setninger der ordet "kronologi" er brukt fem ganger. Avsnittet ender med en anmodning om ytterligere korrespondanse om dette emnet, og peker på flere artikler som skal følge: "Vi vil sette pris på forespørsler fra dem som studerer sammen. Det neste studium vil være "påskens takkoffer." Jeg ønsker av hele mitt hjerte at dette materialet skal være sunt og at vårt folk skal bli opplyst og stadfestet ved det, men jeg er redd for at så lenge frøken

Amadon klamrer seg til sine teorier, vil hennes fremstilling av dette føre til forvirring og skuffelse, og det vil måtte behøves en lang rekke forklaringer for å gjøre rede for feilaktige begreper. Hvis det som allerede er offentliggjort skal oppfattes som en korrekt guide til det som vil komme, da kan det ikke føre til noe annet enn gale konklusjoner. Og hvis dette ikke blir avsluttet, hvorfor skal man fortsette med det?

Deres bror i største oppriktighet,

(Singert) Edwin R. Thiele

Pastor M.E.Kern

17. desember, 1943

1502 E Brill St.
Phoenix, AZ

Kjære bror Kern!

Etter som jeg forstår er du formann for underkomiteen for Adventistsamfunnets kildemateriale som behandler frøken Amadons påstand og de innvendingene som er brukt mot den.

Du kan allerede ha all den informasjonen som jeg herved gir deg, og bare for å være sikker sender jeg brev som er kommet til meg de siste månedene fra br. E.R.Thiele. Disse er hans brev til meg fra 6. oktober og 12. desember.

Det ser ut for meg, slik jeg har gitt uttrykk for det til brødrene Thiele og Froom at det er uheldig å ha denne diskusjonen i bladet MINISTRY når saken er så uklar at selv de fakta som diskusjonen bygger på er tvilsomme...

Deres bror i største oppriktighet,

(Singert) H.T.Elliott

Pastor H.T.Elliott
General Conference of SDA
Takoma Park, Wshington, DC

7. februar 1944

Kjære br. Elliott!

I februarnummeret av MINISTRY la jeg merke til en artikkel om "dagen og timen for korsfestelses-påsken." Min første reaksjon på denne artikkelen var ganske enkelt å ignorere den og la tingene utvikle seg selv uansett hva utfallet ville bli. Men etter å ha tenkt mer nøye over saken føler jeg at denne artikkelen er så usunn som jeg tror den er, og hvis det fører til det jeg regner med, da ville jeg, om jeg virkelig elsker dette arbeidet og er opptatt med at det skal ha fremgang, ikke gjøre min plikt mot Gud og saken dersom jeg forblir taus. Jeg vil ikke diskutere hovedpunktene i denne artikkelen som jeg mener er usunn, men likevel nevne bare ett punkt som jeg tror er avgjørende og vil

inneholde nøkkelen til alt det andre.

Etter å ha sitert Filon som bevis for at både slaktingen av påskelammet og påskefesten foregikk på den fjortende nisan, erklærer artikkelen: "*Bare* en ofring med offermåltidet *etter solnedgang* vil stemme med Filons beskrivelse. Hvis lammet ble slaktet på *ettermiddagen*, måtte det da stekes og spises neste kveld. Derfor faller dette på to datoer, ikke bare på den ene." La oss sammenligne Filons ord med dette sitatet: "Etter nymåne kommer den fjerde høytiden, som kalles krysningsfesten, som hebreerne på sitt morsmål kaller *pascha*. Ved denne høytiden vil et utall av ofrene fra *middag til aften* bli slaktet av hele folket, både unge og gamle." Filon, Spesielle lover, II del 145, overs. av Colson, Loeb Classical Library, bind VII side 395. Legg merke til at frøken Amadon påstår at "bare et offer *etter solnedgang* med offermåltid kan stemme med Filons beskrivelse," trass i at Filon selv erklærer at det var "fra *middag til aften*" ofringene foregikk! Hvis det bare hadde vært en tilfeldig lesning av Filons fremstilling av dette, ville hans opplysning om at tidspunktet for ofringene var perioden mellom middag og solnedgang, ville enhver spekulasjon om tidspunktet være helt malplassert. Og dersom vitnesbyrdet fra Jubileerboken var blitt notert og akseptert, nemlig at påskelammet ble slaktet den 14 før kvelden og spist på kvelden den femtende like etter solnedgang, ville det vært klart hva Filon hadde ment, og den ovenfor nevnte feilaktige slutning ville ikke ha blitt trukket. Likevel, hvis Josefus' meget klare uttalelse at påskelammet ble slaktet den 14. og det fra den niende til den ellefte time, d.v.s. fra kl.15 til kl. 17, da ville Filons opplysning igjen ha vært fullstendig klar. M.a.o. ville utsagnet fra ett av disse tre vitnene ha vært fullstendig tilstrekkelig i seg selv til å vise akkurat når det var skikken på Det nye testamentes tid å slakte påskelammet, og når påskefesten fant sted, og den grunnløse påstanden i disse fire nylige artiklene i MINISTRY ville ha kommet for dagen. Men når Filon selv oppgir den nøyaktige timen på dagen for ofringen, og man så ser bort fra den opplysningen, og så prøver å påstå at den tiden Filon oppgir var et tidspunkt som var umulig, vitner det neppe om sunn og grundig forskning. Jeg må si at jeg ikke kan forstå hvordan det var mulig å legge fram noe som er så beviselig feilaktig som dette som står i MINISTRY, og det til og med etter at feilen er påpekt.

Når en argumentasjon følger en sunn linje er det mulig å akseptere gyldige beviser i sin helhet, og det blir unødvendig å prøve å unnvike kraften i slike beviser ved feilaktig bruk av ord eller resonneringer. Derfor når Josefus sa at jødene ofret påskelammet mellom den 9. og den 11. time – fra kl.3 til 5 på ettermiddagen – (*Wars VI.Ix.3*) blir det unødvendig å forkaste slike kraftige argumenter med et barnslig: "Men teksten oppgir ikke noe tidspunkt!" (MINISTRY, februar 1944, side 39), og med erklæringen at "en kritisk undersøkelse av B.VI.IX.3 fortjener ingen oppmerksomhet" (Personlig brev til meg fra frøken Amadon av 2. november 1943). Og Jubileerboken bevitner det faktum at allerede i det andre århundret f.Kr. var tidspunktet for påskeofringen blant jødene ansett for å foregå sent på ettermiddagen den fjortende, før solnedgang, og at selve påskefesten ble holdt om kvelden den femtende, etter solnedgang (Jub.49,1-2 og 10-12), og vi behøver ikke gjøre noe forsøk i det hele tatt på å forkaste et så viktig vitnesbyrd. Og når Johannes erklærer at tidspunktet da Jesus og hans disipler holdt påskemåltidet var "før påkehøytiden" (Joh.13,1), blir det unødvendig å prøve å flykte unna et utsagn som er så klart som dette. Og når Johannes dessuten sier at da jødene på fredag morgen nektet å gå inn i domshallen "for at de ikke skulle bli urene, men

kunne ete påske,” (Joh.18,28) blir det unødvendig å forsøke å kalle sitt eget ”talmudiske kveldsmåltid” for ”påske.” (Brev til meg av 2. nov. 1943) Og atter, når profetiens ånd samstemmer med Johannes’ vitnesbyrd og sier at de jødiske lederne ”ikke ville gå inn i domshallen for at de ikke skulle bli urene, slik at de ikke kunne delta i påskefesten” (*Desire of Ages* side 723, (*Slektenes håp*), behøver vi ikke kalle en utvetydig ”påskefeiring” for et ”talmudisk kveldsmåltid.” Og atter igjen, når tiden for Jesu siste forhør er beskrevet av profetiens ånd som ”så snart det var dag” (*Desire of Ages* side 714), av Matteus som ”da det nå var blitt morgen” (Matt.27,1), av Markus slik: ”straks om morgenen” (Mark.15,1) og hos Lukas: ”da det nå ble dag,” (Luk.22,66) blir det da unødvendig å prøve på å plassere tidspunktet for forhøret om natten, før daggry (brev til meg av 10. okt. 1943). Og når *Desire of Ages* og Klausner opplyser at den siste rettsaken mot Jesus først kom ved dagens lys (*Desire of Ages* side 710, Klausner, *Jesus of Nazareth*, side 340: Sanh.IV.II), vil det være unødvendig å påstå at Jesu siste forhør ble holdt ”om natten” og ”i mørke” (brev av 10. okt. 1943). Heller ikke når fru White uttrykkelig sier at ”påskan ble feiret slik den var blitt feiret i århundrer, mens han som den pekte på var blitt drept ved ugudeliges hender og lagt i Josefs grav,” (*Desire of Ages* side 774), vil det være unødvendig å prøve å påstå at påske ikke her betyr påskefeiring overhodet, for jødene hadde holdt sin påske torsdag kveld, på samme tid som Jesus, og ikke på fredag kveld da Jesus lå i graven.

Jeg kunne ha kjørt denne saken mye lengre, men jeg gir bare disse eksemplene for å vise hvilke utfukter man må ty til når man skal påstå noe som strider med fakta. Det beklagelige i dette er at denne posisjonen som er totalt uten noe sunt grunnlag, nå tydeligvis skal oppnå offisiell sanksjon hos lederne i Washington, og at *vi åpner sidene i vårt offisielle kirkeorgan for våre predikanter omkring i verden, for å spre noe så feilaktig, og det for å støtte opp om en av våre kjæreste læresetninger – helligdomslæren!* Og dobbelt beklagelig er det at dette skulle komme akkurat hundre år etter de rystende tider omkring 1844 – en tid da Guds folk skulle motta den mest positive og urokkelige stadfestelse av de sannhetene de tror på.

Vår posisjon i helligdomsspørsmålet er allerede under alvorlig ildgivning fra våre fiender. Hvorfor skulle vi legge ammunisjon i deres hender, noe de vil sette stor pris på – beviser for historieforfalskning, usunn logikk og feilaktig bruk av vitnesbyrd fra oldtiden? I Guds verk og i sannhetens rike finnes det ikke noe behov for slik usunn støtte som tilbys oss i helligdomsspørsmålet.

Hvorfor må vi offentliggjøre for våre arbeidere og for verden en slik påstand som for eksempel det som sto i februarnummeret av MINISTRY: ”Kilder fra det annet tempel viser klart at tidspunktet for påskefeiringen aldri var blitt forandret – til og med så sent som til Josefus.” Faktum er at det fulle vitnesbyrdet for Kristi tid viser at det var innført en forandring på den tiden,* at påskan ikke lenger ble holdt på kvelden den fjortende, og festen ble feiret om kvelden den femtende. Johannes’ vitnesbyrd er bevis på det faktum at de jødiske lederne ennå ikke hadde feiret påske, og derfor planla å delta på fredag kveld som ville være den femtende. Jubileerboken beviser det faktum at det syn gjaldt i det andre århundret før Kristus. Filon er vitne til det faktum at slaktingen av påskelammet fant sted på ettermiddagen den fjortende, og at festen derfor må ha vært feiret på kvelden da det var blitt den femtende. Josefus bevitner at påskeofrene ble

slaktet mellom kl. 3 og kl. 5 på ettermiddagen den fjortende ved slutten av det første århundret e.Kr., og da må festen ha begynt på kvelden den femtende. Alt dette bevismaterialet fra disse samtidsvitner samsvarer ikke helt, fordi tidspunktet for påskefeiringen var blitt forandret og at den ovennevnte uttalelsen ikke stemmer med fakta.

Men den opprinnelige påskeloven var naturligvis ikke forandret, og den loven var fremdeles vel kjent blant jødene. Man husket at Moses hadde påbudt at påsken skulle holdes på den fjortende, og selv om det ikke lenger var skikken å adlyde den loven, ble det likevel gjort forsøk på å vise at deres skikker fremdeles var i tråd med påbudene fra Moses. Dette faktum er vel kjent av alle fremstående jødiske forfattere i vår tid som jeg kjenner.

Men Kristus og de som fulgte ham fortsatte å holde påske på den tiden Moses hadde fastsatt, på kvelden den fjortende, som var torsdag kveld i korsfestelsesuken. Og det var utvilsomt spredte utvalgte av hans folk som fremdeles var tro mot Gud i å følge de opprinnelige reglene når det gjaldt tiden for påskefeiringen, men de jødiske lederne i Jerusalem på Kristi tid og flertallet av jøder den gang holdt uten tvil påsken akkurat tolv timer for sent.

Ved hver ny fremstilling av dette emnet i MINISTRY blir vi stadig mer og mer involvert. Hvor vil alt dette ende? Mange av våre arbeidere vil tro at dette materialet er til å stole på, og vil innlemme det i sine muntlige og skrevne presentasjoner om helligdomslæren, og til slutt vil tiden komme da våre feiltakelser på dette punkt vil bli fremstilt for dem som er informert om disse tingene, og det vil absolutt skape forvirring for oss.

Men hva skal vi nå gjøre? Skal vi tillate at de nåværende feilaktige oppfatningene går ut uten å bli rettet på? Vi kan neppe tillate at uriktigheter blir stående og uunngåelig lede oss ut i forvirring, men om vi retter på dette vil det også da føre til forvirring, for vi vil måtte vise at det synet som det var brukt så mye arbeid og diskusjon på ikke var sunt. Jeg kan ikke annet enn føle at utgivelsen av dette materialet var forhastet og uklokt, og at det ville ha vært langt bedre om vi hadde ventet inntil vi var sikrere på hva slags grunnlag vi hadde bygd på.

Kunne jeg nå be om litt opplysning fra deg om hvordan disse sakene for tiden står i Washington? Har komiteen som ble nedsatt for å granske dette gjort seg ferdig, og har man gitt tegn til å fortsette med saken? Det ser ut som om det enten må bli slik det er nå, eller at man vil slutte med å publisere det. Og jeg vil spørre om hvem som var medlemmer av denne komiteen som skulle granske denne saken? Er alle våre brødre der og andre steder enige i denne saken, eller er jeg den eneste som ser saken i et annet lys? Hittil har ingen av de menn jeg har henvendt meg til i Washington i denne saken for noen måneder siden, gitt meg noe hint om at jeg tar feil, og det er heller ikke gjort noe forsøk fra noen av dem for å vise meg hvordan og hvorvidt mitt resonnement ikke skulle være sunt eller mine beviser upålitelige? Hvis jeg tar feil vil jeg virkelig sette pris på å få dette påvist.

Det må naturligvis forstås slik at de synspunkter jeg har i denne saken er det jeg underviser de unge i ved Emmanuel Missionary College. Jeg er spesielt opptatt av at

våre unge skal få et solid grunnlag for de sannhetene de skal ut å forkynne. Og jeg er bekymret for at når de kommer i kontakt med vranglære, uansett hvor subtil, utspekulert og lumsk den måtte være, så skal de være i stand til å se dette. Det er min overbevisning at den type resonnement som er brukt for å komme til de konklusjonene som står i artikkelserien i MINISTRY er likeså feilaktige som resonnementene som ofte blir brukt for å bevise at det finnes et evig brennende helvete, sjelens udødelighet og overholdelsen av en falsk sabbat. Våre unge kommer stadig i kontakt med vranglære som blir mer og mer subtil, og de må ganske enkelt lære å skille falskhet fra sannhet. Hva vil jeg nå gjøre med presentasjonen av dette temaet? Jeg tror at det er feilaktig, og jeg vil absolutt ikke at de unge under mitt ansvar skal gå ut å forkynne noe som beviselig og likevel så subtilt er feil, og vi kan ikke unngå å skape forvirring når dette skal opplyses. Jeg må gjenta at jeg av hele mitt hjerte tror at utgivelsen av dette materialet på dette tidspunkt var ubetimelig og uklokt, og at det absolutt gjør vår nåværende sak en bjørnetjeneste.

Og hva vil skje videre? Vi dette bare fortsette? Jo lenger vi går, desto vanskeligere vil det til slutt være å ta skrittene tilbake. Ville det ikke være bra å vente inntil vi er sikre på at vi beveger oss på trygg grunn? Og hvis dette materialet er feilaktig, hvordan vil vi nå informere våre predikanter om dette, slik at feilene ikke skal fortsette og bli spredt ytterligere?

Til slutt undres jeg på, bror Elliott, hvorvidt det ikke skulle være bra å sikre seg et eksemplar av Filon og så invitere frøken Amadon over hit og la henne lese det utsagnet som det er referert til i begynnelsen av dette brevet om ofringen av de utallige påskeofrene "fra middag til aften." Det står i seksjon XXVII.145, s. 395, bind VII av Filon. Sitatet som frøken Amadon har lagt slik vekt på for å bevise at det var umulig at Filon kunne referere til aftenofferet, men at det måtte komme etter solnedgang, står på side 397, samme delen, 149. Titelen er *Philo*, F.H.Colson trs., Loeb Classical Library, VII. Den amerikanske utgiveren er Harvard University Press, Cambridge, Mass. Seminaret vil naturligvis få et eksemplar. Når frøken Amadon har sett ovennevnte utsagn av Filon og merket seg at det står nøyaktig det motsatte av det hun har strevd med å bevise, vil hun, dersom sannheten er det hun er virkelig interessert i, godta dette vitnesbyrdet fullt ut og erkjenne sin egen feiltagelse. Og med dette vil hele den posisjonen falle sammen som hun har strevd så med å bygge opp med denne artikkelserien. Det vil naturligvis ikke bli lett. Men hvis frøken Amadons hovedinteresse er å bevise at hennes posisjon fremdeles er riktig, vil hun gå inn for å diskutere for å gjøre det av med dette vitnesbyrdet.

*men at offerdyrene ble slaktet på ettermiddagen den fjortende.

Med de beste kristne hilsener, tro at jeg er
din oppriktige bror,
(Signert) Edwin R. Thiele

**KORRESPONDANSE MED NAVAL OBSERVATORY
ANGÅENDE GRACE AMADONS ARBEID**

26. februar 1946

Dr. Glen H. Draper
Naval Observatory
Massachusetts at 34th NW
Washington, DC

Kjære dr. Draper!

En av våre lærere har mottatt et brev som dreier seg om en uttalelse av frøken Grace Amadon til komiteen der hun var medlem, om kronologi. Hun sa at hun hadde deres godkjenning av noen av sine beregninger, uten å spesifisere dem. Spørsmålet er: i det jeg antar at dere har gitt en godkjenning, dreide dette seg om eller innbefattet det hennes oppfatning at den jødiske påsken i året 31 e.Kr. falt på en fredag? Siden hun nå er død, ville vi sette pris på et ord fra dere.

Ærbødigst,
(Signert) D.E.Rebok

US Naval Observatory

27. februar 1946

Herr D.E.Rebok
SDA Theological Seminary
Takoma Park 21, DC

Kjære herr Rebok!

Deres brev av 26 februar er mottatt. Jeg gikk i gjennom frøken Amadons arbeid og fant at det var et interessant og nøyaktig forskningsarbeid som fulgte de premissene hun aksepterte. Hennes konklusjon at den jødiske påsken i året 31 e.Kr. falt på en fredag er korrekt og i overensstemmelse med hennes premisser.

Men som jeg fortalte henne så ofte at det vil være en del tvil om man skal akseptere premissene som reelle. De er interessante og skaffer et sett konklusjoner jeg har sett før om dette emnet, selv om de inneholder atskillige begreper som nesten kan kalles løse rykter. De er nye for å si det mildt.

Jeg vedlegger et av mine matematiske arbeider som tilstrekkelig burde vise rekken av tradisjonelle premisser i de fleste diskusjoner. Sannheten har man ikke før den siste unntagelsen er blitt klart forstått og definert.

Deres oppriktige,
(Signert) Glen H. Draper

Dr. Glen H. Draper

1.mars 1946

Naval Observatory
Massachusetts at 34th NW
Washington, DC

Kjære dr. Draper!

Jeg vil gjerne takke for Deres brev av 27. februar og takke Dem for svaret som De gav på mitt spørsmål. Jeg undres på om De kunne være villig til å gi en kommentar eller et råd angående premissen som frøken Amadon baserte sitt arbeid på, eller hvis De ville føle Dem fri til å gi oss de kjente fakta så langt som vitenskap og matematikk kjenner dem i forbindelse med påsken i året 31 e.Kr., så vel som de andre årene som nå undersøkes av ulike grupper som studerer dette spørsmålet. Vi er ute etter fakta og sannhet. Hvis De kan hjelpe oss på noen måte, ville det bli satt meget stor pris på.

Atter takk for Deres hurtige og grundige svar på mitt spørsmål.

Ærbødigst,
(Signert) D.E.Rebok, preident

US Naval Observatory
Washington 25, DC

5. mars 1946

Kjære president Rebok!

Deres brev av 1. mars er mottatt. Jeg skal besvare det straks fordi jeg er så i tidspress at jeg ikke vil kunne få svart på det om jeg skulle legge det til side for å undersøke saken grundig.

Jeg er noe forvirret fordi jeg ikke vet nøyaktig hva De ønsker, siden frøken Amadons arbeid absolutt må være i Deres besittelse og De selv kan fortelle hva det dreier seg om. Kort sagt *antas det likevel at påskemånen er den viktige månen og ikke nymånen. Hennes kalender er forfriskende i sin (nåværende) premiss at jødene hadde tilstrekkelig kjennskap til månens bevegelser til å forutsi tiden for fullmåne.* Påskefesten kunne aldri komme før fullmånen, er hennes hovedpremiss. Jeg har aldri hørt om noen moderne forsker som vil påstå dette, men det var virkelig interessant for meg å se hvordan hun var i stand til å lage en konsekvent kronologi ut fra denne premiss. I flere henseender viser dette seg å være den mest konsekvente kronologi jeg har sett, selv om *det er en vanskelig antagelse at prestene kjente en del mer til lovene for månens bevegelse enn det de hadde skrevet ned om det.* Frøken Amadon insisterte, ut fra skrevne beviser for at de hadde denne kunnskapen som en guddommelig hemmelighet. *Hun hadde den tro at prestene var i stand til å bestemme hele året ut fra observasjoner av nymånene et tidligere år. Det er nå vanskelig å forstå hvordan de var i stand til å gjøre dette da vi først i de siste tre hundre år har vært i stand til å reprodusere dette.*

Jeg har ikke tid til å gå inn i alle detaljer av hennes problem, slik De ber om, men hun har gjort ganske godt rede for det.

Deres oppriktige,

(Signert) Glen H. Draper

Dr. Glen H. Draper
Naval Observatory
Massachusetts at 34th NW
Washington, DC

7. mars 1946

Kjære dr. Draper!

Jeg skjønner fullt ut at De er en meget opptatt mann og jeg nølte faktisk med å kontakte Dem med mitt opprinnelige spørsmål, men De besvarte mitt spørsmål tilfredsstillende og jeg takker Dem for at De gav meg Deres oppriktige mening. Dette er interessante problemer, men det er andre som absolutt er mer presserende og jeg vil ikke belaste Deres tid med dem.

Jeg er takknemlig for Deres to brev og Deres synspunkt i saken.

Ærbødigst,
(Signert) D.E.Rebok, preident

San Francisco, 2. okt. 1948

Kjære bror Kern!

De følgende punkter ser ut for meg som viktige for en forståelse av komiteens problem med de 2300 dagene.

1. Begynnelsen av de 2300 dagene. Hvilken befaling?
2. Betydningen av "hvor lenge," "inntil" og "utgår"?
3. Bevis for forbindelsen mellom de 70 ukene og de 2300 dagene.
4. Er "inntil en salvet, en fyrste (Messias)" en kronologisk uttalelse?
5. Når skal vi regne at Messias kom? Fødsel? Dåp?
6. Han "var om lag 30 år," Når? "Begynte," "omlag" er uklare.
7. Når forkastet Gud Israel? Ved korsfestelsen, Stefanus' død eller ved ødeleggelsen av

Jerusalem?

8. Hva slags grunn er det for å prøve å fastslå den absolutte begynnelsen av Artaxerxes' 7. år, adskilt fra et forsøk på å komme fram til den tiende dag i den syvende måned i 1844? Hvis vi ikke er nødt til å komme fram til den 22. oktober, er det noe poeng i å bruke år for å fastslå det nøyaktige tidspunkt for Artaxerxes' tronbestigelse?

9. Hvis Kristus ble født i år 4 f.Kr., og korsfestelsen var i 31 e.Kr., hvis Kristus år 26 -27 begynte å bli om lag 30 år gammel, hvis han gjorde tjeneste i 3 ½ år, hvordan kan disse dataene harmonere?

Hvis dr. Wood kom til et udiskutabelt tidspunkt for Artaxerxes' 7. år, hvis dr. Lindsjo kommer til et annet tidspunkt, hvor er vi da etter alle disse årene? Det ser ikke ut til at det er noe poeng i å fortsette disse diskusjonene dersom ingen av disse spørsmålene blir avgjort, og det vil ta år.

(Signert) M.L.Andreasen

TIDSPUNKTET FOR KRISTI KORSEFTELSE

Teologene har ikke vært i stand til å komme til enighet om tidspunktet for Kristi korsfestelse. Grunnen til uenigheten ligger i det faktum at *de opplysningene som tidspunktet må baseres på fremdeles er usikre.*

La oss først liste opp de tingene som det er generell enighet om. Vi vet at korsfestelsen fant sted (1) på tidspunktet for den jødiske påsken (Matt.26,17-30, Mark.14,12-26, Luk.22,1-23, Joh.13,1-30 og 18,28), og (2) at det var beredelsesdagen før den ukentlige sabbaten (Mark.15,42-47, Luk.23,50-56, Joh.19,31 og 41-42). Det er også åpenbart at Kristus hvilte i graven på sabbaten (Matt.27,62-66), og at han sto opp fra de døde tidlig søndag morgen, den første dag i uken (Matt.28,1-6, Mark.15,1-6, Luk.24,1-6 og Joh.20,1-18). Det er videre sikkert at korsfestelsen fant sted mellom årene 26 og 35 e.Kr. i den tiden da Pontius Pilatus var guvernør i Judea. Vi vet også fra Skriften at loven om påsken krevde (1) at lammet skulle slaktes før solnedgang på den fjortende dag i måneden nisan og spises før midnatt (2.Mos.12,6 ff og 3.Mos.23,5), og at modent bygg måtte være tilgjengelig for svingeneket på den andre dag i de usyrede brøds høytid (3.Mos.23,6-7 og 10-11).

Det er også generell enighet om at jødene, i likhet med babylonerne, perserne og andre østens folk, baserte sine kalendere på månenes bevegelser, og at deres ordinære år var på 12 måneder, der hver måned hadde en lengde på 29 eller 30 dager. For at året skulle holde tritt med årstidene, ble det satt inn en ekstra måned hvert andre eller tredje år – 7 ganger på 19 år.

Med disse bevisene i hånden kan fastsettelsen av den 14. nisan i hvilket som helst år på Kristi tid synes å være en enkel sak. Hvis vi antar at det var fullmåne den 14. nisan,

kan det se forholdsvis lett ut å fastsette dagen for korsfestelsen ved å bestemme tidspunktet astronomisk i en påske da det var fullmåne på en fredag under Pilatus' regjeringstid.

Men har man kommet fram til et tidspunkt for korsfestelsen ved denne prosedyren, har man gått ut fra flere antagelser som det ikke er ført beviser for, siden de nøyaktige egenskaper til den jødiske kalenderen som ble brukt på Kristi tid er ukjent. Usikkerhetsfaktorene er disse: (1) Var den jødiske kalenderen på Kristi tid basert på observasjon eller kalkulasjon – avhengig hver måned av en observasjon av nymånesigden, eller var nymånen beregnet på forhånd? (2) Var det alltid fullmåne den 14. i måneden, eller undertiden én eller to dager tidligere? (3) Hvilket av årene i Kristi liv besto av 13 måneder, d.v.s. var satt inn ekstra? (4) Fulgte jødene på Kristi tid den babylonske kalender i sin helhet som noen historikere mener, eller fulgte de sitt eget skjema?

Selv om den jødiske kalender av i dag i utgangspunktet fremdeles er basert på månens bevegelser, kan det ikke hjelpe å oppklare de ovennevnte usikkerhetene, fordi den ikke var introdusert tidligere enn i det fjerde århundret, og varierer sterkt i forhold til den som ble brukt tidligere. Det blir ordnet ved beregninger utført før årets begynnelse, og arrangert på en måte som gjør at høytidsdagene ikke skal falle på visse dager i uken. For eksempel skal soningsdagen, som faller på den 10. dag i den 7. måned i følge de jødiske reglene ikke falle på tirsdag, onsdag eller fredag, og kalenderen er derfor justert for å unngå dette.

Den eneste andre jødiske kalender som vi har rimelig god kunnskap om er den fra det 5. århundret f.Kr. Vår kunnskap om dette er hentet fra en gruppe jødiske dokumenter som ble funnet i de senere år i Egypt. Les om denne kalenderen i *The Chronology of Ezra 7* av S.H.Horn og L.H.Wood (Washington DC: Review and Herald Publishing Assoc., 1953), sidene 66-68 og 118-145.

Skal vi rekonstruere den jødiske kalenderen for perioden mellom det 5. århundret f.Kr. og det 4. århundret e.Kr. har vi intet pålitelig materiale tilgjengelig. Rabbinske uttalelser om den tidlige jødiske kalenderen finnes i Talmud fra år 200 e.Kr. og framover, og i andre senere jødiske skrifter er de tvetydige og ikke alltid pålitelige. De kan tolkes på forskjellige måter, og man vet ikke om disse uttalelsene er basert på god informasjon eller tradisjon. I betraktning av disse uklarhetene, kan tidspunktet for korsfestelsen vitenskapelig sett kun baseres på en gruppe hypoteser og antagelser som det ikke kan føres bevis for.

Historikere som har kommet til at korsfestelsen fant sted i år 30 e.Kr., tror at den jødiske kalenderen på Kristi tid var identisk med den babylonske kalender i tidligere århundrer. De mener også at denne kalenderen var basert på måneobservasjoner, der den første dag i hver måned begynte med solnedgang på kvelden da nymånesigden kunne ses for første gang, og det er tidspunktet for nymåne.

En kalender basert på observasjon, er imidlertid avhengig av været. Hvis månen var usynlig på kvelden etter den 29 i måneden på grunn av overskyet vær, ble den første dagen i måneden utsatt én dag. Dette værproblemet ville ikke være til noen bekymring i

disse måne-måneder som var på tretti dager. Hvis den første dagen i måneden var utsatt en dag på grunn av dårlig vær, ville den 14. også falle på en dag senere. Da vi ikke har noe kildemateriale fra Kristi tid som vi kan bygge på for å rekonstruere en sikker kalender for år 30 e.Kr., er det opplagt at *på grunn av dette kan vi ikke fastsette noe nøyaktig tidspunkt for korsfestelsen.*

Det er heller ikke kjent hvorvidt jødene på den tiden justerte sin kalender slik at fullmånen falt sammen med den 14. nisan eller med den 12. eller den 13. som noen mener, for at de som reiste til Jerusalem i påsken kunne ha lyse netter under reisen. En slik kalender ville måtte bygge på beregninger og ikke på observasjoner. De som forsker ut fra den antagelsen at jødene beregnet sin kalender i stedet for å bygge på observasjoner, og justerte den på en måte slik at fullmånen kom den 12. eller den 13. nisan, kommer til helt forskjellige konklusjoner når det gjelder tidspunktet for korsfestelsen. *Ved å bruke denne hypotesen som grunnlag for sine astronomiske bergninger, kom frøken Amadon til år 31 e.Kr. som tidspunktet for korsfestelsen (se "Ancient Jewish Calendation," Journal of Biblical Literature, bind 61, del 4 (1942) sidene 227-280). Man skal merke seg at hennes konklusjoner på samme måte er basert på en tolkning av visse jødiske uttalelser som er tvetydige, og at hennes konklusjoner vil stå eller falle etter hvorvidt flere fremdeles ubeviste hypoteser er sanne.*

Årevis med forskning gjennomført av flere medlemmer av en komité nedsatt av Generalkonferensen for å undersøke dette og andre aktuelle tidspunkter, har ført til det resultat at *vårt nåværende kildemateriale er utilstrekkelig til å fastslå et vitenskapelig uangripelig tidspunkt for korsfestelsen.*

For å kunne rekonstruere den jødiske kalenderen som ble brukt på Kristi tid, må man vente til det blir funnet kildemateriale fra den tiden som er rimelig utvetydig. *Uten slikt materiale kan ikke tidspunktet for korsfestelsen bli fastslått vitenskapelig.* Det er i denne forbindelse neppe overflødig å nevne at med den nåværende kunnskapsmengde er det også umulig å fastsette nøyaktige data for flere hendelser i Kristi tjeneste, der det er tidsangivelser i evangeliene, som Luk.3,1 og Joh.2,20. Grunnen til denne usikkerheten er nettopp den nåværende mangel på historisk pålitelig utenombibelsk kildemateriale fra det første århundret i den kristne tidsalder.

Mens vi innrømmer at vi ikke kan fastslå tidspunktet for korsfestelsen vitenskapelig, har vi heldigvis andre måter å komme fram til et korrekt tidspunkt for Krist korsfestelse på. Profetien om de 70 uker i Dan.9,25-27 gir oss svar på dette problemet, fordi det inneholder forutsigelsen at Messias ville la "slaktoffer og matoffer opphøre" i midten av den siste av de 70 ukene, som betyr at etter 60 ½ profetiske uker eller 486 ½ profetiske dager – i virkeligheten 486 ½ år.

Denne profetien gir oss ikke bare lengden på den gjeldende perioden, men får oss til å fastsette tidspunktet når "ordet utgår om å gjenreise og å ombygge Jerusalem" (Dan.9,25), en befaling som ble utstedt i Artaxerxes 1.'s 7. år slik det er skrevet i Esra 7. Fordi begivenhetene som er beskrevet i dette kapitlet kan bli datert til 457 f.Kr., et tidspunkt som nøyaktig kan bevises (se S.H.Horn og L.H.Wood: *The Chronology of Ezra 7*, sidene 107-117), er det ganske enkelt et spørsmål om enkel beregning for å finne slutten på de 70 profetiske ukene eller de 490 årene til høsten år 34 e.Kr. *Hvis*

den 70. uken endte høsten år 34 e.Kr. ville den begivenheten som fant sted i midten av den profetiske uken – opphøret av offertjenestene ved Kristi død – ha skjedd våren år 31 e.Kr. Her er profetiens ånd på linje. (Great Controversy, s. 410 og Desire of Ages side 233, eller Alfa og omega bind 7 og 4).

Siegfried H. Horn
